

**T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ANKARA HAMAMÖNÜ BÖLGESİ HACETTEPE MAHALLESİ
GELENEKSEL KONUTLARINDA MEKÂNSAL ANALİZ**

ELİF ÖZGE BÜYÜKÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

**DIYARBAKIR
HAZİRAN 2019**

T.C
DİCLE UNİVERSİTESİ,
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
DIYARBAKIR

Elif Özge Büyüköz tarafından yapılan “Ankara Hamamönü Bölgesi Hacettepe Mahallesi Geleneksel Konutlarında Mekansal Analiz” konulu bu çalışma, jürimiz tarafından Mimarlık Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir

Jüri Üyesinin

<u>Ünvanı</u>	<u>Adı Soyadı</u>	
Başkan: Doç. Dr.	Havva Özyılmaz	
Üye : Doç. Dr.	İclal Aluçlu	
Üye : Dr. Öğr. Üy.	Fatma Kürüm Varolgüneş	

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 28/06/2019

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğunu onaylarım.

.../...../20

Prof. Dr. Sevtap SÜMER EKER

ENSTİTÜ MÜDÜR V.

(MÜHÜR)

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada bilgi ve birikimleri ile bana destek olan değerli danıőman hocam Doç. Dr. Havva Özyılmaz'a, manevi desteklerini esirgemeyen biricik aileme, her zaman yanımda olan değerli dostlarım Mimar Kübra apak'a, Mekatronik Mühendisi Kübra Erdoğan'a, Yüksek Peyzaj Mimarı Feride Kübra Tay'a, Endüstri Mühendisi Büőra Göynük'e,

Bu süreçte iç yükümü azaltan çalışma arkadaşlarım İnőaat Mühendisi Hatice Boncuk Özel'e, Yüksek İnőaat Mühendisi őahin akır'a, Mehmet akır'a İnőaat Mühendisi Abdul Wahid Abubakar'a, tez yazma sürecimde beni teşvik eden Makine Mühendisi Hacer İlhan Yiğit'e,

Çalıőmamda birikimlerini benim ile paylaőan Altındağ Belediyesi Kültür Varlıklarını Koruma Birimine, arőivini açan Vakıflar İkinci Bölge Müdürlüğü'ne sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	I
İÇİNDEKİLER.....	II
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	VI
ÇİZELGE LİSTESİ.....	VIII
ŞEKİL LİSTESİ.....	IX
EK LİSTESİ.....	XIII
KISALTMA VE SİMGELER.....	XIV
1. GİRİŞ.....	1
2. KAYNAK ÖZETLERİ.....	3
3. MATERYAL VE METOT.....	13
3.1. Materyal.....	13
3.1.1. Mimaride Mekân Kavramı.....	14
3.1.1.1. Mekânın Sosyal ve Kültürel Boyutu.....	16
3.1.1.2. Mekânın Algısal Niteliği.....	17
3.1.1.3. Mekânın Konfigürasyonel Yapısı.....	18
3.1.1. 4.Mekânsal Analiz Kavramı.....	19
3.1.2. Hamamönü Geleneksel Konutlarının Özellikleri.....	21
3.1.2.1. Hamamönü Bölgesinin Sivil Mimarisinin Özellikleri.....	21
3.1.2.2. Hamamönü Bölgesinin Geleneksel Konutlarında Yapım Yöntemleri.....	25
3.1.2.3. Ankara Hamamönü Bölgesinin Sosyal ve Kültürel Yapısı.....	27
3.1.2.4. Sokak Sağlıklaştırma Projeleri ve Hamamönü Bölgesinde Yapılan Sokak Sağlıklaştırma.....	27
3.2. Metod.....	37

4.	BULGULAR VE TARTIŞMA	45
4.1.	Hamamönü Hakkında Genel Bilgiler.....	45
4.2.	Çalışma Alanında Belirlenen Konutlar ve Özellikleri	48
4.2.1.	1 Numaralı Ev: Hacettepe Mahallesi İlhan Cavcav Sokak No:10	49
4.2.2.	2 Numaralı Ev: Hacettepe Mahallesi İlhan Cavcav Sokak No:13	53
4.2.3.	3 Numaralı Ev: Hacettepe Mahallesi İlhan Cavcav Sokak No:19	57
4.2.4.	4 Numaralı Ev: Hacettepe Mahallesi İlhan Cavcav Sokak No:24	61
4.2.5.	5 Numaralı Ev: Hacettepe Mahallesi Sarı Kadı Sokak No:2	65
4.2.6.	6 numaralı ev: Hacettepe Mahallesi Sarı Kadı Sokak No:18.....	69
4.2.7.	7 Numaralı Ev: Hacettepe Mahallesi Sarı Kadı Sokak No:63	74
4.2.8.	8 Numaralı Ev: Hacettepe Mahallesi Sarı Kadı Sokak No:65	78
4.1.9.	9 Numaralı Ev: Hacettepe Mahallesi Sarı Kadı Sokak No:67	82
4.1.10.	10 Numaralı Ev: Hacettepe Mahallesi Sarı Kadı Sokak No:69	87
4.1.11.	11 Numaralı Ev: Hacettepe Mahallesi Sarı Kadı Sokak No:71	92
4.1.12	Değerlendirmeler.....	96
5.	SONUÇ VE ÖNERİLER	101
6.	KAYNAKLAR	105
	EKLER	111
	ÖZGEÇMİŞ	119

ÖZET

ANKARA HAMAMÖNÜ BÖLGESİ HACETTEPE MAHALLESİ GELENEKSEL KONUTLARINDA MEKÂNSAL ANALİZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ELİF ÖZGE BÜYÜKÖZ

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

2019

İnsanlar yaşadıkları mekânlardan etkilenirler. Bu etkileşim sosyal, kültürel, fiziksel veya psikolojik anlamda olabilir. İnsanlar yaşadıkları mekânlardan etkilendikleri gibi yaşadıkları mekânları da etkilerler. Mekânların sosyal ve kültürel açıdan kimlik kazanmasını sağlarlar. Bu açıdan bakıldığında insan-mekân arasında sürekli bir etkileşim vardır.

Mekân kavramı düşünüldüğünde akla ilk gelen yaşadığımız yer, yani evlerimizdir. Bütün insanlar bir şekilde kendilerini korumak isterler. Bu koruma içgüdüğü sosyal çevre, gelenek ve kültürel farklılık gözetmeksizin herkeste mevcuttur. Bu sebeple insanlar evlerini ihtiyaçlarına göre şekillendirmişlerdir. Bu noktadan bakıldığında mekânların organizasyonu ile sosyal yapı arasındaki bağlantının en belirgin şekilde görüldüğü yapılardan biri evlerdir. Konutların mekânsal organizasyonlarının, toplumların sosyal ve kültürel yapılarını yansıttığı görülmektedir. Farklı kültürden olan toplumların konutlarda ortaya çıkardıkları mekânsal organizasyonların farklı olduğu düşüncesi, gün geçtikçe daha önlemlile hale gelmektedir.

Bu bakış açısıyla mekânsal dizim kavramı her ölçekte mekânsal organizasyon ile toplumların etkileşimini inceleyen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mekânsal analiz ile ilgili birçok bilgisayar programı geliştirilmiş olup, bu programlar esasında insanların mekânları kullanma şekillerini ve algılama biçimlerini ortaya koymaya yöneliktir.

Bu çalışmada; Hamamönü bölgesi Hacettepe Mahallesi sınırları içinde tespit edilen konutların, eski planları ile güncel planlarının bilgisayar ortamında mekânsal analiz grafikleri çıkarılmıştır. Çıkarılan bu grafikler ile mekân ve sosyal yaşam arasındaki ilişkinin süreç içinde geçirdiği değişimin ortaya konması amaçlanmıştır.

Kullanılan program ile ortaya çıkan erişim ve görünürlük grafikleri, yapılan yapıların özellikleri ile birlikte Hamamönü bölgesi, Hacettepe mahallesindeki konutların toplumsal, kültürel ve sosyal açıdan mekânların nasıl etkilendiğini ortaya çıkarmayı hedeflemiştir.

Ayrıca bu çalışmada elde edilen veriler ışığında; toplum ve konut ilişkisinden hareketle toplumsal düzende ki değişimin konut mekânına ne tür etkilerinin olduğunu incelemeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mekân Analizi, Hamamönü, Sokak Sağlıklaştırma

ABSTRACT

SPATIAL ANALYSIS AND CHANGE DURING THE TIME PERIOD OF TRADITIONAL HOUSES LOCATED IN HACETTEPE DISTRICT, ANKARA HAMAMONU REGION

MASTER THESIS
ELIF OZGE BUYUKOZ

DICLE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SCIENCE
DEPARTMENT OF ARCHITECTURE

2019

People are influenced by places where they live. This influence may happen socially, culturally, physically and psychologically. They aren't just influenced by the places where they live, they also influence the places where they live. They contribute to these places in terms of social and cultural identity. In this case, there is a continuous interaction between people and place.

When the concept "place" is considered, the first thing coming to mind, is the place where we live, i.e our houses. Everyone wants to protect themselves in one way or another. This protection instinct is valid for everyone regardless of social environment, tradition, cultural difference. For this reason, people design their houses according to their needs. From this point of view, houses are regarded as structures where there is a strong relationship between organization of the places and social structure. It is observed that the spatial organization of houses shows the social and cultural structures of societies. The notion that societies having different cultures have different spatial organizations appeared at houses, becomes more significant in time.

By this perspective, the concept "spatial arrangement" and "spatial organization" influence societies at every platform. Lots of softwares were designed regarding the spatial analysis and these softwares, in fact, are used for clarifying people's perception and using style about places.

In this study, within Hacettepe District in Hamamonu region, the purpose is to investigate the spatial analysis of old plans and new plans of previously determined houses over the spatial graphics which are analyzed and design by computer softwares and thus thanks to this method, it is aimed to clarify the change of the relationship of the place and the social life overtime.

Access and visibility graphs created by the softwares aim to show how the houses located in Hacettepe District in Hamamonu region, are influenced socially and culturally.

In addition, considering both data obtained by this study and the relationship between society and house, another purpose is to investigate how the change in social platform influences houses

Key Words: Space syntax, Hamamönü, Street rehabilitation

ÇİZELGE LİSTESİ

<u>Çizelge No</u>		<u>Sayfa</u>
Çizelge 4.1.	Yapıların beta indekslerinin karşılaştırılması	97
Çizelge 4.2.	Yapıların gamma indekslerinin karşılaştırılması	98
Çizelge 4.3.	Yapıların ortalama derinlik değerleri	99
Çizelge 4.4.	Yapıların bağlantılılık değerleri	100
Çizelge 4.5.	Yapıların analiz sonuçlarının ortalaması	100

ŞEKİL LİSTESİ

<u>Şekil No</u>		<u>Sayfa</u>
Şekil 3.1.	İki mekan arasındaki konfigürasyonel ilişki 1	19
Şekil 3.2.	İki mekan arasındaki konfigürasyonel ilişki 2	19
Şekil 3.3.	İki mekan arasındaki konfigürasyonel ilişki 3	19
Şekil 3.4.	Bir Türk Evine Ait Oda	23
Şekil 3.5.	Türk Evinde Sofa	24
Şekil 3.6.	Bölgedeki konutlarda çıkımlar	26
Şekil 3.7.	Sağlıklandırmadan Sonra Dutlu Sokak Görünümü	34
Şekil 3.8.	Sağlıklandırmadan Sonra Sarı Kadı Sokak Görünümü	35
Şekil 3.9.	a) Doğrusal yapıda gamma b) Dallanmış yapıda gamma grafiği	39
Şekil 3.10.	Geçiş grafiklerinde derinlikler ve halkalar	40
Şekil 3.11.	a) Bir yapı örneği b) Gamma haritası	40
Şekil 3.12.	Beta indeksi (Yıldırım 2002)	42
Şekil 3.13.	Gamma indeksi bina-biçim ilişkisi	42
Şekil 3.14.	Depth MapX programında grid oluşturma	43
Şekil 3.15.	Depth MapX programında derinlik haritası	44
Şekil 4.1.	Ankara İlinin Mevcut Sınırları	45
Şekil 4.2.	Hamamönü Bölgesi ve Hacettepe Mahallesi Sınırları	46
Şekil 4.3.	Seçilen Konutların Bölgedeki Konumları	48
Şekil 4.4.	1 Numaralı Evin iç ve dış cephe fotoğrafları	50
Şekil 4.5.	1 numaralı evin Google haritalar ve Google earth görünümü	51
Şekil 4.6.	1 numaralı evin eski planlarına ait graf şeması	51
Şekil 4.7.	1 numaralı evin yeni planlarına ait graf şeması	51
Şekil 4.8.	1 numaralı evin eski durumunu bağlantılılık analizi (Connectivity)	52
Şekil 4.9.	1 numaralı evin yeni durumunu bağlantılılık analizi (Connectivity)	52

Şekil 4.10.	2 Numaralı Evin dış cephe fotoğrafları	55
Şekil 4.11.	2 numaralı evin Google haritalar ve Google earth görünümü	56
Şekil 4.12.	2 numaralı evin eski planlarına ait graf şeması	56
Şekil 4.13..	2 numaralı evin eski durumunu bağlantılılık analizi (Connectivity)	56
Şekil 4.14.	3 Numaralı Evin iç ve dış cephe fotoğrafları	58
Şekil 4.15.	3 numaralı evin Google haritalar ve Google earth görünümü	59
Şekil 4.16.	3 numaralı evin eski planlarına ait graf şeması	59
Şekil 4.17.	3 numaralı evin eski planlarına ait graf şeması	59
Şekil 4.18.	3 numaralı evin eski durumunu bağlantılılık analizi (Connectivity)	60
Şekil 4.19.	3 numaralı evin yeni durumunu bağlantılılık analizi (Connectivity)	60
Şekil 4.20.	4 numaralı evin iç ve dış cephe fotoğrafları	62
Şekil 4.21.	4 numaralı evin Google haritalar ve Google earth görünümü	63
Şekil 4.22.	4 numaralı evin eski planlarına ait graf şeması	63
Şekil 4.23.	4 numaralı evin yeni planlarına ait graf şeması	63
Şekil 4.24.	4 numaralı evin eski durumunu bağlantılılık analizi (Connectivity)	64
Şekil 4.25.	4 numaralı evin yeni durumunu bağlantılılık analizi (Connectivity)	64
Şekil 4.26. .	5 numaralı evin iç ve dış cephe fotoğrafları	66
Şekil 4.27.	5 numaralı evin Google haritalar ve Google earth görünümü	67
Şekil 4.28.	5 numaralı evin eski planlarına ait graf şeması	67
Şekil 4.29.	5 numaralı evin yeni planlarına ait graf şeması	67
Şekil 4.30.	5 numaralı evin eski durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)	68
Şekil 4.31.	5 numaralı evin yeni durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)	68
Şekil 4.32.	6 numaralı evin iç ve dış cephe fotoğrafları	71
Şekil 4.33.	6 numaralı evin Google haritalar ve Google earth görünümü	72
Şekil 4.34.	6 numaralı evin eski planlarına ait graf şeması	72
Şekil 4.35.	6 numaralı evin yeni planlarına ait graf şeması	72
Şekil 4.36.	6 numaralı evin eski durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)	73

Şekil 4.37.	6 numaralı evin yeni durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)	73
Şekil 4.38.	7 numaralı evin iç ve dış cephe fotoğrafları	75
Şekil 4.39.	7 numaralı evin Google haritalar ve Google earth görünümü	76
Şekil 4.40.	7 numaralı evin eski planlarına ait graf şeması	76
Şekil 4.41.	7 numaralı evin yeni planlarına ait graf şeması	76
Şekil 4.42.	7 numaralı evin eski durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)	77
Şekil 4.43.	7 numaralı evin yeni durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)	77
Şekil 4.44.	8 numaralı evin iç ve dış cephe fotoğrafları	79
Şekil 4.45.	8 numaralı evin Google haritalar ve Google earth görünümü	80
Şekil 4.46.	8 numaralı evin eski planlarına ait graf şeması	80
Şekil 4.47.	8 numaralı evin yeni planlarına ait graf şeması	80
Şekil 4.48.	8 numaralı evin eski durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)	81
Şekil 4.49.	8 numaralı evin yeni durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)	81
Şekil 4.50.	9 numaralı evin dış cephe fotoğrafı	83
Şekil 4.51.	9 numaralı evin avlu fotoğrafı	83
Şekil 4.52.	9 numaralı evin iç mekan fotoğrafı	84
Şekil 4.53.	9 numaralı evin Google haritalar ve Google earth görünümü	84
Şekil 4.54.	9 numaralı evin eski planlarına ait graf şeması	85
Şekil 4.55.	9 numaralı evin yeni planlarına ait graf şeması	85
Şekil 4.56.	9 numaralı evin eski durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)	86
Şekil 4.57.	9 numaralı evin yeni durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)	86
Şekil 4.58.	10 numaralı evin dış cephe fotoğrafı	88
Şekil 4.59.	10 numaralı evin iç mekan fotoğrafları	89
Şekil 4.60.	10 numaralı evin Google haritalar ve Google earth görünümü	90
Şekil 4.61.	10 numaralı evin eski planlarına ait graf şeması	90
Şekil 4.62.	10 numaralı evin yeni planlarına ait graf şeması	90
Şekil 4.63.	10 numaralı evin eski durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)	91

Şekil 4.64.	10 numaralı evin yeni durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)	91
Şekil 4.65.	11 numaralı evin iç ve dış cephe fotoğrafı	93
Şekil 4.66.	11 numaralı evin Google haritalar ve Google earth görünümü	94
Şekil 4.67.	11 numaralı evin eski planlarına ait graf şeması	94
Şekil 4.68.	11 numaralı evin yeni planlarına ait graf şeması	94
Şekil 4.69.	11 numaralı evin eski durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)	95
Şekil 4.70.	11 numaralı evin yeni durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)	95

EK LİSTESİ

<u>Ek No</u>		<u>Sayfa</u>
Ek-1.	1 numaralı eve ait kat planları (eski) (Tuncer 2002)	111
Ek- 2.	2 numaralı eve ait kat planları (eski) (Tuncer 2002)	111
Ek- 3.	3 numaralı eve ait kat planları (eski) (Tuncer 2002)	111
Ek- 4.	4 numaralı eve ait kat planları (eski) (Tuncer 2002)	112
Ek- 5.	5 numaralı eve ait kat planları (eski) (Tuncer 2002)	113
Ek- 6.	6 numaralı eve ait kat planları (eski) (Tuncer 2002)	113
Ek- 7.	7 numaralı eve ait kat planları (eski) (Tuncer 2002)	114
Ek- 8.	8 numaralı eve ait kat planları (eski) (Tuncer 2002)	114
Ek- 9.	9 numaralı eve ait kat planları (eski) (Tuncer 2002)	115
Ek- 10.	10 numaralı eve ait kat planları (eski) (Tuncer 2002)	115
Ek- 11.	11 numaralı eve ait kat planları (eski) (Tuncer 2002)	116
Ek- 12.	5 numaralı eve ait kat planları (yeni) (Altındağ Belediyesi)	116
Ek- 13.	8 numaralı eve ait kat planları(yeni)(Vakıflar II. Bölge Müdürlüğü)	117
Ek- 14.	7 numaralı eve ait kat planları(yeni) (Vakıflar II. Bölge Müdürlüğü)	118

KISALTMA VE SİMGELER

yy	: Yüzyıl
ark	: Arkadaşları
s.	: Sayfa
β	: Beta İndeksi
G	: Gamma İndeksi
V	: Graf Düğümü
E	: Graf Kenarı
Cm	: Santimetre

1.GİRİŞ

Mekân, mimarinin odak noktası olan insanın temel yaşam alanı olarak değerlendirilebilir. İnsanların fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarına göre hazırlanan mekânlar buldukları dönemin ihtiyaçlarına göre şekil alırlar. Zaman içerisinde görülen toplumsal değişim ile birlikte insanların ihtiyaçları da değişmiş. Değişen bu ihtiyaçlar yapıları, dolayısıyla mekânları etkilemiştir. İnsanlar değişen ihtiyaçlarına göre mekânlar üretmişler ve eski mekânları da ihtiyaçları doğrultusunda değiştirmişlerdir.

Bu çalışma, tarihi bir süreçte oluşmuş mekânların insanların fiziksel ve sosyal gereksinimleri ile nasıl değişim gösterdiği ve geleneksel konutların mekânsal değişimlerinin zaman içinde nasıl şekillendiği sorularına cevap aramaktadır. Bu sorulara cevap ararken, Hamamönü Bölgesi Hacettepe Mahallesi geleneksel konutlarının mekânsal oluşumları irdelenmiştir.

Hamamönü bölgesi geleneksel konutlarını baz alarak toplum-mekân ilişkisi çerçevesinde hazırlanan bu tezde, kültürel miras alanı olarak değerlendirilen Ankara Hamamönü geleneksel konutlarının mekân sentaksı yöntemiyle analizleri yapılmış, elde edilen veriler ışığında kullanıcıların sebep oldukları değişim ve mekân kullanımı üzerine etkileri incelenmiştir.

Kullanıcı-mekân ilişkisi çerçevesinde, mekânsal boyuttan kentsel boyuta kadar belirlenen bölgede, kullanıcıların birbirleri ile ya da mekânla olan kültürel ve toplumsal etkileşimi incelenmiş, elde edilen veriler kapsamında kullanıcıların birbirleriyle ve mekânla olan etkileşimlerinin değiştiği sonucuna varılmıştır. Sosyal, kültürel ve toplumsal değişimleri en iyi analiz edeceğimiz yerlerden biri konutlardır. Konutlar, toplumun ve hâkim kültürün mimari olarak şekillendirdiği yapılı çevreyi yansıtmaktadır.

Hamamönü bölgesi; başkent Ankara'nın zengin mimari, kültürel ve sosyal değere sahip bölgelerinden biridir. Topografik olarak eğimsiz bir alana kurulan Hamamönü, coğrafi konumu nedeni ile sürekli ziyaret edilen bir alan olmuştur. Çalışma kapsamında incelenen Ankara Hamamönü bölgesi; kurulduğu tarihten bu yana kültürel, sosyal ve ekonomik açıdan önemli bir merkezdir.

1. GİRİŞ

Sit alanı olarak kabul edilen Hamamönü Bölgesi içinde bulunan Hacettepe Mahallesi, Sokak Sağlıklaştırma Projesi kapsamında değişimin ve dönüşümün yapıldığı ilk mahalledir. Bu mahallede bulunan sosyal mekânlar buradaki insan yoğunluğunu arttırmaktadır. Bu çalışmada, Hacettepe Mahallesi'nde bulunan 11 adet konut seçilmiştir. Bu konutlar seçilirken sokak sağlıklaştırma projesi öncesi durumlarını gösteren planlarının olmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca “Sarı Kadı Sokak ve Dutlu Sokak'ın” sokak sağlıklaştırma projesinin uygulandığı ilk sokaklar arasında olması alan sınırlamasında etkili olmuştur.

Konutlarda yapılan mekânsal analiz hem bina hem de yerleşim ölçeğinde mekânsal oluşumların yapısı ve mantığıyla ilgili zengin bilgilere ulaşılmasını sağlar. Mekânsal analiz yöntemlerinden mekân sentaksı yönteminin kullanıldığı bu çalışma fiziksel çevre ile kullanıcının arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaktadır.

Yapılan literatür çalışması sonrasında bölgede seçilen konutlar fotoğraflanmış, güncel durumlarının planlarına ulaşılmayan konutların mekânsal analizleri için krokiler çıkarılmıştır. Ayrıca mekân analiz programlarından depthmapX programı yardımıyla seçilen konutların güncel ve eski durumlarının derinlik haritası çıkarılmıştır. Beta ve gamma analizleri için graf şemaları çıkarılan konutlar için elde edilen veriler, eski ve yeni durumları için kıyaslanmıştır.

Bu çalışmada, Hamamönü bölgesinde belirlenen konutların mekân organizasyonu, genel yerleşimleri ve mimari analizleri yapılmış, yapılan bu analizler karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

2.KAYNAK ÖZETLERİ

Şimşek (2013) yaptığı **Mardin Geleneksel Konutlarında Değişimin Mekân Dizimi Yöntemiyle İrdelenmesi** isimli çalışmasında; Mardin geleneksel konutlarında 1989-2013 yılları arasında değişen şartlar ile birlikte seçilen konutların durumlarını incelemiştir. Mardin'in coğrafi ve topoğrafik yapısı nedeniyle, geleneksel mimarisinin durumunu koruduğunu belirtmiştir. Mardin konutlarında belirli bir tipoloji bulunmamaktadır. Çalışmada, konutların ihtiyaç dâhilinde birbirine eklenerek türetildiği ve konut tasarımında girişin belirlenmesinde topoğrafik etkenlerin ön planda olduğu, avlu tasarımında ise alanın ve yönelmenin etkili olduğu belirtilmektedir. Yapılan çalışmada, bölgenin mevcut durumunda konut eklenecek parsel bulunmadığı ve herhangi bir yapının yıkılmasının söz konusu olmayacağı belirtilmektedir. Konutların iç mekânlarında yapılan değişimler kullanıcıların ihtiyacına göre şekillenmektedir. Çalışmada; Mardin'in yerel mimarisi, bu dokudaki değişimler, bölgenin kültürel özellikleri, kültürel özelliklerin çevrenin oluşumuna etkisi detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Ayrıca çalışmanın yöntemi; araştırma ve gözlemlerin ardından, konutlar üzerinde veri elde edilmesi işlemi için, mekân dizimi yöntemidir.

Aykut (1998) tarafından yapılan, **Ankara'nın Konutlaşma Sürecindeki Biçimsel Gösterge Değerlerinin "Kimlik" Kavramı İle İlişkilendirilmesine Ait Bir İnceleme** isimli çalışmaya göre; kentlerdeki konut alanlarının, kentin kimliğinin oluşmasında önemli bir yere sahip olduğu belirtilmiştir. Ankara'da Cumhuriyet ile birlikte yaşanan değişimler konutların kullanım biçimine yansımaktadır. Konutlarda yaşanan değişimler 1960'lardan sonra geçişli bir şekilde, 1980'lerden sonra keskin bir şekilde görülmektedir. Yaşanan bu değişimler, kentte kimlik sorununu ortaya çıkarmış, bu sorun çalışmada sokak veya mahalle ölçeğinde irdelenmiştir.

Keleş ve Usta (1994) tarafından yapılan **Anadolu Osmanlı Mimarisinde Mekân Analizi 'Han Ve Kervansaray Yapılarında Uygulama'** isimli çalışmaya göre; mimarlıkta mekân oluşumu ve gelişiminin nasıl olduğunun önemli bir sorun oluşturduğu vurgulanmıştır. Bu sebeple, mekânsal analiz için bir yöntemin geliştirilmesi ve bu yöntem ile çalışma alanındaki mekânların incelenmesi çalışmaya amacını veren unsurdur. Çalışmada mekân olgusuna, mekânsal organizasyona, mekânı oluşturan etken

ve ögelere ayrıntılı biçimde yer verilmiş, daha sonra Osmanlı dönemine ait belirlenen han ve kervansarayların mekânsal analizi yapılmıştır.

Dursun (1995) tarafından yapılan **Gecekondu ve Yarı-Gecekondu**larda **Morfolojik Analiz** isimli çalışmaya göre; kentleşme ile birlikte yaşanan göç olayları ülkemizde gecekondu problemini ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmada, farklı kültürlerden izler taşıyan gecekondu ve yarı gecekonduların özellikleri incelenmiş, morfolojik olarak analiz edilmiş ve bu konu hakkında saha çalışmaları yapılmıştır. Bu konutlara sahip olan insanların kimliklerinin konutları ne şekilde etkilediğine değinilmiştir. Aynı zamanda, gecekondu yerleşim ölçeğinde ele alınmış, genel doku özellikleri değerlendirilmiştir.

Songur (2001) tarafından yapılan **Konut Morfolojisinin Kullanıcı Memnuniyeti Üzerindeki Etkilerinin Analizi** isimli çalışmaya göre; konut kullanıcılarının konuttan memnuniyet durumunun kullanıcıların fiziksel ve ruhsal sağlığını etkilediği, bu etkileşimin toplum yapısının oluşmasında önemli rol oynadığı görülmüştür. Çalışmada, öncelikle kullanıcıların ihtiyacına göre konutların kalitesi değerlendirilmiştir. Sonrasında morfolojik analiz yöntemi değerlendirilmiş, bu yöntemin uygulamalarına değinilmiştir. Konut morfolojisinin, kullanıcı memnuniyetine olan etkisi ile ilgili birtakım parametreler oluşturulmuş, bu parametreler sonucunda yapılan anketler değerlendirilmiştir.

Kırıcı (2001) tarafından yapılan **20. yy. Master Mimarlarının Müstakil Konutlarının Morfolojik Analizi** isimli çalışmaya göre; mimarının amacı insanın ihtiyaçlarını karşılayacak fiziksel çevre yaratmak olduğunu belirtmiş ve bu çevrenin yaratılmasında en temel öge olan mekânı incelemek gerektiğini açıklamıştır. Mekânın bir ürün olduğunu vurgulanmış, soyut mekânların tarihsel mekânlardan devralındığı açıklanmıştır. İnsanoğlu, kendine uygun şekilde doğal çevreyi biçimlendirerek mekânlar oluşturur. Mekânda asıl amaç insanın mutluluğunu temel almasıdır. Sınırlı bir oluşum olan mekânın fonksiyonu ve sosyal anlamı arasında bir ilişki vardır. Yapıları oluşturan mekânların fonksiyonunun düzenlenmesinde; sosyal, ekonomik, teknolojik ve kültürel etkenlerin nasıl rol oynadığını anlayabilmek için kullanılan en iyi dil, morfolojik sentakstir. Çalışmada, seçilen mimarların konut tasarımlarına yönelik morfolojik analiz uygulanmış ve elde edilen veriler ışığında grafikler oluşturulmuştur.

Dursun (2002) **Trabzon Kentsel Dokusunda Morfolojik Analiz** isimli doktora çalışmasında; mimari tasarımda mekânların bir araya getirilmesine yönelik tekniklerden bahsedilmiştir. Mekân sentaksının, toplumlar ve kültürler arası farklılıklara bağlı gelişen mekânsal düzenleme analiz yöntemi olduğu anlatılmıştır. Mekân sentaksı yöntemiyle yapılan önceki çalışmalar incelenmiş ve yapılan çalışmada elde edilen veriler kullanılmıştır. İnşa edilmiş çevrede mekânsal modellerin kendine özgü biçimlendiğinden bahsedilmiş ve mekân sentaksının, mekânsal bileşenlerin birbiriyle olan ilişkilerini mantıksal çerçevede incelenmiştir. Mekânın, sosyal ve kültürel bir yapı olarak anlatılmasıyla, mekânın sadece bireylerin değil, toplumların yaşam şekillerine göre biçimlendiği konusu üzerinde durulmuştur. Çalışmada, tarihsel süreç içerisinde Trabzon kenti ele alınmış, burada bina ve yerleşim ölçeğinde incelemeler yapılmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda; Trabzon bölgesinde mekânsal analiz yöntemi uygulanmış ve elde edilen veriler ile “Trabzon kentinde farklı kültürlerin kendi içlerinde biçimlendirdikleri mekânsal modellerde kendine özgü kural dizelerinden ya da belirli genotiplerden söz etmenin mümkün olup olmadığı, eğer mümkün ise bu genotipler arasında ne tür benzerlik ve farklılıkların söz konusu olduğu gibi sorulara cevaplar aranmıştır.

Rifaioğlu (2003) tarafından yapılan **Antakya Eski Kent Dokusunda Gazipaşa Sokağının Mekânsal Analizi** isimli çalışmada; Antakya kenti eski yerleşimini oluşturan Gazipaşa sokağının fiziki yapısı incelenmiştir. Bu inceleme yapılırken; bölgenin genel fiziki durumu, tarihi kentin dokusu göz önünde bulundurularak tipolojik analiz çalışması yapılmıştır. Yapılan çalışmada; tarihi çevrenin sürdürülebilir olmasına, incelenen yapıların mekânsal ve işlevsel etkinliğinin devamına yardımcı olabilecek özellikte olmasına dikkat edilmiştir.

Özyılmaz (2007) yaptığı **Diyarbakır Geleneksel Konut Mimarisinde Morfolojik Analiz: Geleneksel Konutların Güncel Kullanımda Değerlendirilmesi** isimli çalışmasında; Diyarbakır’da bulunan birçok geleneksel evin güncel kullanıma cevap vermemesi ve fiziksel durumunun bozulması nedeniyle yok olabileceğini belirtmiştir. Yapılan çalışmada, tarihi Diyarbakır evlerinin fiziksel bozulmalarının mekânsal analiz yöntemiyle saptanması amaçlanmıştır. Ayrıca, geleneksel konutların günümüz ihtiyaçlarına cevap vermediği belirtilmiş ve kullanıcıların sosyal yapılarını belirlemek için anket çalışmaları yapılmıştır. Mekân sentaksı yöntemi kullanılarak

incelenen geleneksel konutların günümüz şartlarındaki kullanımını analiz edilmiş, çalışma sonunda bu konuyla alakalı öneriler sunulmuştur.

Hayta (2011) tarafından yapılan **Ayvalık Kent Mekânının Mekân Dizim Yöntemiyle Analizi** isimli çalışmaya göre; Ayvalık kentinin sahip olduğu tarihi ve kültürel birikim nedeniyle bulunduğu bölgede önemli roller üstlendiğinden bahsedilmiştir. Yapılan çalışmada, farklı kültürlerden etkilenen Ayvalık kentinin mekânsal biçimlenişi irdelenmiştir. Bölgenin tarihsel sürecinin mekânsal yapılaşmadaki etkisi incelenmiştir. Mekân dizim yöntemi ile ele alınan çalışmada kentin barındırdığı problem ve potansiyeller belirlenip belirlenen bu verilere göre öneriler sunulmuştur.

Asar (2012) tarafından yapılan **Ankara Ulus Tarihi Kent Merkezindeki Ticaret Binalarının Değişimi Ve Mekânsal Analizi** isimli yüksek lisans çalışmasının amacı; Ankara ulus bölgesinde bulunan ticaret binalarının, 20. yy'daki değişimlerinin mekânsal analiz yöntemi ile incelenmesidir. Ankara'nın önemli yerleşim yerlerinden biri olan Ulus bölgesi, ilk ticaret faaliyetlerinin gerçekleştiği alan olma özelliğine sahiptir. Bölgedeki yapıların birçoğu yarışmalarla elde edilmiştir. Çalışmada, Ulus meydanı çevresinde bulunan ticaret binalarının genel yerleşim, mekânsal organizasyon, cephe ve üçüncü boyut kriterleriyle mekânsal analizleri yapılmıştır. Çalışmada yapılan analiz sonuçları karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Sanlı (2009) tarafından yapılan **Bir Mimara Ait Konut Tasarımlarının Mekân Sentaksı Yöntemiyle Analizi** isimli çalışmaya göre; mekân kurgusunun soyut özellikleri nedeniyle sorgulamak ve tartışmak oldukça güç olduğu açıklanmıştır. Mekân sentaksı yöntemiyle, mekânsal örgütlenmenin biçimlenme sürecinin kavranmasına ve bu örgütlenmenin içinde gizli sosyal anlamların ortaya çıkarılmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmanın amacı; yapılı çevrenin mekânsal dokusunu incelemek için geliştirilmiş, teori ile desteklenen teknikler bütünü olarak tanımlanabilecek mekân sentaksını ele almak ve mimari tasarımda bina ölçeğinde kullanım alanlarını araştırmaktır. Bu araştırma yapılırken Yılmaz Sanlı isimli mimarın eserleri incelenmiş ve bu incelemeler yapılan çalışmalara yön vermiştir. Mimarlıktaki biçimsel niteliklerin değerlendirilmesi ile mekânsallık kavramının ortaya çıkmış olduğunu belirten çalışma; "Sezgilerle algılanan boşluk somut olarak ifade edilebilir mi?", "mekân dizilerinin oluşturdukları düzenlerin, biçimlenme süreçlerinin kavranması ve bu örgütlenmelerin

içinde var olan gizli sosyal anlamların ortaya çıkarılması olanaklı mıdır?” sorularına cevap aramaktadır. Mekân ile ilgili düşüncelerin dile getirildiği çalışmada, mekân sistematığının kompleks bir yapısı olduğundan söz edilmiştir. Sahada yapılan çalışmada, “Türkiye mimarlığının öncü temsilcilerinden Yılmaz Sanlı’nın 3 farklı dönemde toplanmış tek aile evlerinde, mekânsal biçimlenmeye ilişkin kendine özgü kurallar dizisi ortaya çıkarılabilir mi?” sorusuna cevap aranmış ve elde edilen veriler ışığında Yılmaz Sanlı’nın kendine özgü genotipler belirlediği açıklanmıştır.

Arslan (2012) tarafından yapılan **Kültürel Miras Alanlarında Sağlıklaştırma Ve Yenileme Süreçlerinin Değerlendirilmesi Ankara Hamamönü Ve Hacıbayram Örnekleri** isimli çalışmada; bir kentte kültürel miras alanlarının korunması kavramının o alanda yapılacak olan kentsel dönüşüm ve kentsel yenileme uygulamalarını etkileyeceği belirtilmiştir. Ankara Hamamönü ve Hacıbayram kültürel miras alanı çerçevesinde değerlendirilmiş, bu bölgede yapılan değişim ve dönüşümlerin sürdürülebilir koruma kapsamında olup olmadığı incelenmiş ve bu konu ile ilgili çeşitli öneriler sunulmuştur.

Tarsuslugil (2013) tarafından yapılan **Kültür Turizmi ve Uluslararası Tanınırlık: Ankara-Hamamönü Örneği** isimli yüksek lisans çalışmasında; kültür turizmindeki kaynakların korunmasından ve geliştirilmesi gerektiğinden bahsetmiştir. Hamamönü’nün, Türkiye’nin folklorik özelliklerini barındıran bölgelerden biri olduğu ve turistik açıdan ülkemizde önemli bir konumda olduğu açıklanmıştır. Yapılan çalışmada, anket yöntemi uygulanmış. 300 yerli ve yabancı turistin bölge hakkındaki görüşlerini anlamaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda, bölgenin henüz istenilen düzeye ulaşamadığı görülmüştür. Bunun nedeni ise, uluslararası pazarlama sorununun olduğu belirtilmiştir.

Kale (2011) tarafından yapılan **Tarihsel Kent Peyzajlarının Korunması, Hamamönü Örneği** isimli yüksek lisans çalışmasında; dünyada ve ülkemizde sanayileşmenin artmasıyla birlikte kentlerde hızlı bir nüfus artışı meydana gelmiş, bu nüfus artışı ile birlikte kentlerin demografik, sosyal ve ekonomik yapıları bozulduğu anlatılmıştır. Kentinin kimliğini oluşturan bir başka söylem ile kentlere anlam yükleyen tarihsel mekânları, tarihsel kent peyzajlarını yaşatmak gerektiği vurgulanmıştır. Bu fikir

kapsamında çalışmada Ankara'nın tarihi doku özelliği taşıyan Hamamönü Mahallesi ele alınmış mevcut durumun tamamlanması kapsamında çözüm önerileri sunulmuştur.

Kurtar (2012) tarafından yapılan **Kentsel Kültürel Miras Yönetimi Ve Rekreasyonla İlişkisi: Ankara Hamamönü Örneği** isimli çalışmaya göre; kentlerin kimlik kazanması için en önemli unsurlardan biri kültürel mirastır. Ankara için kültürel miras olan Hamamönü Bölgesi'nin yeniden canlandırılması kentin yeni bir anlamının olmasını sağlamıştır. Çalışmada, kültürel miras üzerinde kurulan kentlerin bu mirası koruması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Kültürel mirasın korunması, turizm ve rekreasyon açılarından kentin cazibe merkezi haline gelmesi nedeniyle önemli bir yer tutmaktadır.

Eruzun (1989) tarafından yapılan **Kültürel Süreklilik İçinde Türk Evi** isimli çalışmada; Türkiye'de son zamanlarda yaşanan konut sorununa değinilmiş, bu sorunun sonucu olarak ülkemizde gecekondulaşma olayının yaygınlaştığı anlatılmıştır. Çalışmada kentlerdeki bu gecekondulaşmayı önleyecek tedbirlerin alınmadığını vurgularken, konut sorununun ülkemizde sadece nicel boyutta değerlendirildiğini açıklamıştır. Çalışmada yerleşim dokusunun meydana gelmesinde en etkili ögenin, insan olduğu konusu üzerinde durulmuştur. Toplumsal çevreyi insanların oluşturduğu ve sağlıklı toplumun oluşabilmesi için yerleşim dokusunun titizlikle ele alınması gerektiği vurgulanmıştır. Kültürel anlamda oluşturulan eski yerleşim yerleri genel olarak anlatılmış, bu yerleşim yerlerinde Türk evinin durumu sorgulanmış ve Türk evinin tarihsel süreç içinde nasıl bir gelişim gösterdiği incelenmiştir.

Karakuş ve Kolcu (2011) tarafından yapılan **Gündelik Yaşam Biçimlerindeki Farklılaşmaların Mekânsal Değişime Etkileri, İzmit Örneği** isimli çalışmaya göre; sanayi devrimi ile üretici-tüketici ilişkisi farklı şekilde gerçekleşmeye başlamıştır. Farklılaşan bu durum, farklı türden mekânların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kentsel yaşam aracılığı ile açığa çıkan mekânlar zamanla dönüşüme uğramıştır. Bu dönüşümün en iyi anlaşıldığı yerler kamusal alanlardır. Bu alanlar günümüzde, kontrol altında tutulan mekânlar halini almıştır. Kamusal alan kişisel bir tecrübe alanı haline gelmiştir. Yapılan bu çalışmada, İzmit kentinde farklılaşmış yeme içme biçimleri ve bu biçimlere ait mekânsal değişimler incelenmiştir.

Cansu (2008) tarafından yapılan **Eski Ankara Bağ Evleri İle Günümüz Villalarının Mekân Konfigürasyonu Karşılaştırması** isimli çalışmaya göre; kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan konut tasarımı, fiziksel olarak kültürün gerçeğe devşirilmiş halidir. Süreç içerisinde değişen ihtiyaçların kültüre olan etkisini, yapılan konut tasarımlarında da görmek mümkündür. Mekân sentaksının, mekânların oluşturulma ve bir araya getirilme yöntemi olarak anlatılan çalışmada çalışma alanındaki binaların özellikleri sayısallaştırılmış ve bu binalarda mekânların birbirleriyle olan bağlantıları karşılaştırılmıştır. Çalışmada konut kullanıcısının isteklerini sınırlayan bir faktör olan ekonominin, konutların şekillenmesinde üstlendiği rol üzerinde durulmuştur. Konutlardaki kültürel ve ekonomik etkilerin mekân sentaksı yöntemi ile okunması amacıyla, eski Ankara bağ evleri ile günümüz villalarının mekânsal ilişkileri kıyaslanmıştır. Erken cumhuriyet döneminin ve günümüze taşınan konut anlayışının benzerliklerinin ve farklılıklarının ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Çalışmada süreç içinde değişen aile yapısının ve bununla ilişkili olan ihtiyaçların konut tasarımına yansdığı görülmüştür.

Bingül (2004) tarafından yapılan **Ankara'nın Farklı Mekânlarında Kent Kimliği** isimli çalışmaya göre; bir kenti diğerlerinden ayıran kendine özgü nitelikler, kent kimliği olarak tanımlanmıştır. Kentte bulunan doğal ve yapay elemanlar, sosyal, kültürel, işlevsel ve sektörel özelliklerin bir araya gelmesiyle kentsel kimlik kavramı ortaya çıkar. Kent kimliğini oluşturan yapay, doğal, fiziksel faktörler olarak isimlendirilir. Fiziksel faktörler dışında toplumun mekâna yüklediği anlamlar da, kent kimliğinin oluşmasında etkilidir. Binlerce yıllık geçmişe sahip olan Ankara'nın kent kimliği araştırılırken kentte tarihi bulunan mekânlar öne çıkmaktadır. Ankara'nın kent kimliğinin temeli, tarihe ve kültüre dayanmaktadır. Fakat şehir başkent olması sebebiyle bir simge durumu taşımaktadır. Ayrıca bütün kamu kurum ve kuruluşlarının burada bulunması, şehrin zaman içerisinde bir memur kenti haline gelmesini sağlamıştır. Bu bağlamda, başkent olması kent kimliğini etkileyen en önemli unsur haline gelmiştir.

Edgü (2003) tarafından yapılan **Konut Tercihlerinin Mekânsal Dizin ve Mekânsal Davranış Parametreleri ile İlişkisi** isimli doktora çalışmasında; konutların şehirleri etkiledikleri kadar insan yaşamını da etkilediğinden bahsedilmiştir. Çağdaş yaşam ile birlikte değişen konut parametreleri kullanıcıların yaşam biçimine uygun olarak şekil almıştır. Söz konusu çalışmada, konut kullanıcısının davranışları ile

mekânın sentaktik verileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Sosyoekonomik yapı, yaşam biçimi, konutta oturma süresi konutların fiziksel ve sosyal özellikleri ile doğrudan ilişkilidir. Çalışmada insan davranışının konut tercihinin etkisi belirlenen parametreler ışığında incelenmiştir. İnsanların konutlar hakkındaki düşüncelerinin zaman içerisinde değişkenlik gösterebileceği ve bu durumun konut tasarımına doğrudan etki edebileceği belirtilmiştir. İç mekândan kentsel boyuta kadar bütün mekânları kapsayan mekânsal davranış çalışmanın ana prensibini oluşturmaktadır. Çalışmada, anket yöntemi ve mekânsal dizin yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen veriler sonucunda, mekânsal davranış ve mekânsal dizin kavramları detaylı olarak değerlendirilmiştir.

Kasapbaşı (2018) tarafından yapılan **Gaziantep 1960- 1980 Dönemi Kent Konutu Mekân Kurgusunun Analizi** isimli yüksek lisans çalışmasında; Gaziantep kentindeki gelişme ile birlikte 1960-1980 yılları arasında mekân kurgusunun değişimi incelenmiştir. Çalışma bir konut araştırması olarak ele alınmış ve konutu biçimlendiren unsurlar, mekânsal değişime etki eden faktörler araştırılmıştır. Çalışmaya bu açıdan bakıldığında; kentin ekonomik, toplumsal ve kültürel olarak bir değişim süreci yaşadığı döneme denk gelen, 1960-1980 yıllarında Gaziantep Kent Konutunun biçimlenmesinin ne şekilde olduğu anlatılmıştır. Çalışmanın yapıldığı alandaki konutlar mekânsal ilişki kurgusu ile ele alınmış, konutların süreç içindeki değişimleri anlatılmıştır. Çalışmada, mekân dizim analizi yöntem olarak kullanılmıştır. Gaziantep kent konutunun; mekân oluşumuna ait bulgulara dayanarak, 1960-1980 yılları arasında inşa edilmiş günümüz ve geleneksel konutlar arasında bir biçime sahip olduğu vurgulanmıştır.

Tazefidan (2018) tarafından yapılan **Sille Evleri'nin Mekânsal Dizim Yöntemi Üzerinden Değerlendirilmesi** isimli çalışmaya göre; insanlar barınma ihtiyacını karşılamak için zaman içinde çeşitli yöntemler bulmuşlardır. Tarımsal faaliyetlerden sonra yerleşik hayata geçilmesiyle ilk şehirleşme başlamıştır. Konut yapımıyla başlayan şehirleşme zamanla kamusal mekânların yapımıyla gelişmeye devam etmiştir. Günümüzde ihtiyaçların artmasıyla birlikte şehirlerde de gelişme devam etmiştir. Şehirleşme ile gelişen mimari yapılar için mekânların birbiriyle olan ilişkilerini ve bir araya geliş şekillerini, mekânsal çözümlenmeleri inceleyen mekânsal analiz ile alakalı yapılan çalışmalar zamanla artmaktadır. Söz konusu bu çalışmada, ele alınan Mekân Dizimi, toplumlar arasındaki kültürel farklılıklara bağlı olarak ortaya çıkan yaşam şekillerinin mekân kurgusuna etkileri üzerinde incelemeler yapmıştır. Çalışma alanı

olarak, Konya kentinin bugün merkez mahallelerinden biri olan Sille seçilmiştir. Burada bulunan tarihi evleri, kültürün yapıya olan yansımalarını mekânsal dizim yöntemi üzerinden incelenmiştir.

Çelikkayalar (2013) tarafından yapılan **Sakız Adası ve Çeşme Konutlarının Mekân Dizimi Yöntemiyle Analizi** isimli çalışmada; mimarlığın en temel inceleme alanının mekân olduğu, mekânın tek başına somut sınırlarının ötesinde bir kavram olduğu anlatılmıştır. Mekân sosyo-kültürel bağlamda mekân dizim yöntemi ile araştırılmıştır. Mekâna dair veriler, mekânın somut bir kavram olmasının yanı sıra, içerisinde barındırdığı sosyal ve kültürel özellikleri ile incelenmiştir. Söz konusu çalışma, karşılıklı konumlanmış Sakız ve Çeşme konutlarındaki benzerlikleri, farklılıkları mekânsal analiz yöntemi ile detaylı bir şekilde ele almıştır. Sakız ve Çeşme konutlarında, mekânın kullanımına ilişkin birçok bilgi mekânsal dizim yöntemi ile yeniden yorumlanmıştır.

Bayram (2016) tarafından yapılan **Kültür Merkezlerinin Sosyal Etkileşim Alanlarının Mekânsal Dizim Yöntemi ile İrdelenmesi** isimli çalışmada; toplumda meydana gelen değişimlerin mekânlara doğrudan etki ettiği belirtilmiştir. Bu çalışmada; değişen toplumsal yapı ile birlikte farklı zamanlarda yapılan kültür merkezlerinin sentaktik analizleri yapılmıştır. Fiziksel çevre ile kullanıcı arasındaki ilişkinin zamanla, kültür merkezlerindeki mekânların oluşumundaki etkileri incelenmiştir.

Özkan ve Özbek (2007) tarafından yapılan **Fizik Mekân Kurgularının Sosyal İlişkiler Üzerinden Arnavutköy Yerleşimi Bütününde Mekân Dizimi (Space Syntax) Yöntemi ile İncelenmesi** çalışmasına göre; mekân Sentaksı yönteminin mekânsal biçimlere hem kent ölçeğinde hem de bina ölçeğinde açıklamalar getirdiğinden bahsetmiştir. Yapılan çalışmada, çalışma alanı olarak Arnavutköy seçilmiştir. Geleneksel doku özelliğinde olan Arnavutköy, boğaz boyunca dizilmiş ahşap strüktür yapıda konutlardan oluşan bir bölgedir. Bölgede yapılan çalışma; gecekondular, kapalı site ve geleneksel yerleşim alanları olarak ayrıştırılmış, bu üç farklı sosyal alanda yapılan mekânsal analizler karşılaştırılmış, elde edilen verilere göre sosyal ilişkilerde en düşük bölge site alanlarının olduğu ortaya çıkmıştır.

Tiryaki (2014) **Kentsel Sit Alanlarında Koruma Çalışmalarının Finansal, Yasal ve Yönetimsel Boyutları İle Değerlendirilmesi: Ankara İli Altındağ İlçesi**

Hacettepe Ve Sakarya Mahalleleri Örneği isimli çalışmasında; sit alanlarının canlandırılmasına yönelik teknikleri incelemiş bu konuda karşılaşılan zorluklara değinmiştir. Türkiye'deki sit alanları ile ilgili yapılan çalışmalar irdelenmiş, bu çalışmanın yeterli olup olmadığı konusu açıklanmıştır. Çalışmada kentsel koruma ve canlandırma faaliyetleri ile ilişkili karşılaşılan zor durumlar, bu durumların karşısında üretilen gerçekçi çözümlere yer vermiştir. Yapılan koruma amaçlı imar planının, ekonomik boyutu geçirdiği süreçler ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Hamamönü bölgesi için yapılan çalışmalarda kullanıcılara yönelik anketler yapılmış ve yapılan anketler sonucunda bölge için canlandırma nerileri geliştirilmiştir. Çalışmada yapılan bu canlandırmanın maliyetinin yüksek olduğu belirtilmiştir. Yüksek maliyetli olan Hamamönü kentsel sit alanını canlandırma çalışmasının, hayata geçirilebilmesi için alınacak desteklerin artması gerektiğinin üzerinde durulmuştur. Bu alanda belediyenin ve koruma kurulunun birlikte çalıştığı belirtilmiştir.

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Materyal

Çalışma alanı olarak Ankara kenti, Altındağ ilçesi, Hamamönü bölgesi, Hacettepe Mahallesi sınırları içinde bulunan 11 adet konut seçilmiştir. Hamamönü bölgesinde birçok tarihi yapı bulunmaktadır. Hamamönü ismini, bu tarihi yapılardan olan 1440 yılında yapılan Karacabey Hamamı'ndan almıştır (Uçar Altınışik 2015). Bölgede bulunan 15. yy ve 18. yy dönemine ait konutlar, camiler ve hamamlar Osmanlı Mimarisi'nin özelliklerini belirgin bir şekilde yansıtmaktadır (Ergenç 1995).

Ankara'nın başkent olması, bölgenin yoğun göç almasını sağlamıştır. Gelen göçler nedeniyle bölgeye yeni yapılar eklenmiş, bu durum sonucunda Osmanlı Mimarisi ile Cumhuriyet Dönemi Mimarisi iç içe geçmiştir. Gelen göçler nedeniyle oluşan yapılaşma, döneminde elit bir semt olarak kabul edilen Hamamönü 'nü sıradanlaştırmıştır. Bu süreç içinde, bölgenin asıl kullanıcıları bölgeyi terk etmiş ve şehirde kurulan Çankaya, Yenimahalle gibi yeni yerleşim yerlerine yerleşmişlerdir. Hamamönü'nün geçirdiği bu süreç sonucunda, bölge; güvenliği olmayan, yaşam standartları düşük ailelerin tercih ettiği, yaşam koşulları zor bir alan haline gelmiştir.

Tiryaki'ye göre (2014), Cumhuriyetten sonra Lücher Planı ve Jansen Planı Ankara'nın kentsel gelişimde etkili olmuştur. Kentin gelişiminde etkili olan bu planlar sayesinde şehrin resmi bir kimliğe bürünmesi beklenilmiştir (Aykut 1998). Fakat 1940'larda uygulanması düşünülen planlarda, esneklikler sağlanmış, 1980'lerde şehirde bütüncül bir plan uygulaması mümkün olmamıştır. Günümüzde, Ankara genelinde uygulanması mümkün büyük ölçekli bir imar planının olmayışı tarihsel çevrelerin korunması ve yenilenmesi çalışmalarını yavaşlatmaktadır (Tiryaki 2014). Bu nedenle eski şehir merkezini oluşturan Altındağ ilçesinde, özellikle Hamamönü bölgesinde yapılan yenileme ve canlandırma çalışmaları Altındağ belediyesi tarafından yürütülmüştür.

Altındağ belediyesi tarafından yürütülen, projesi 2000 yılında kültür ve turizm bakanlığı tarafından onaylanan ve 2008 yılında çalışmalarına başlanan Hamamönü bölgesi dönüşüm projesi 'Altındağ Belediyesi Hamamönü Tarihi Koruma Projesi' olarak adlandırılmış ve koruma kavramı esas alınmıştır. Proje kapsamında 33 tanesi

tescilli olan toplam 300 yapının tarihsel kimliğini tekrar kazanması hedeflenmiştir. Bölgede bulunan kaçak ve niteliksiz yapılar yıkılmıştır. Proje çalışmaları sırasında; 1930 yılına ait verilerden yararlanılmış, bu veriler ışığında meydana gelen bozulmalar ve yapılara yapılan eklentiler tespit edilmiştir. Tespit edilen bozulma ve eklentilere müdahale edilerek yapılan restorasyon çalışmalarını, çevre düzenleme çalışmaları desteklemiştir. Restorasyon çalışmalarıyla birlikte, bölgedeki işlevi bulunmayan yapılara işlev kazandırılmış ve sokak sağlıklılaştırma çalışmaları sonucunda bölge trafiğe kapatılmıştır.

Çalışma alanı seçilirken bölgedeki insan yoğunluğu dikkate alınmıştır. Alan Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin hemen arkasında bulunması sebebiyle, hem öğrenciler, hem fakülte çalışanları hem de hastaneye gelen hastalar tarafından oldukça sık kullanılmaktadır. Alanda yer alan kafe, restoran yoğunluğundan dolayı, dışarıdan ziyarete gelen insanların da bu alanda oldukça fazla vakit geçirdiği gözlemlenmiştir.

3.1.1.Mimaride Mekân Kavramı

“Mimarlık özel bir yapı eylemidir” (Kuban 2002). Son dönemlerde mimarlığın cepheler, süslemeler ve uyumlu oranlar olarak ele alınmasından ziyade onun mekânsal niteliğinin önemi vurgulanmaktadır (Altan 2015). Mimaride mekân kavramı, biçimsel olarak nitelendirilmesiyle birlikte insana ait özellikler de içermelidir. Mekân sadece sınırlandırılmış bir boşluk değil, insanların potansiyel hareketlerine göre tanımlanan bir olgudur.

Altan (2015)'e göre başarılı bir mekân, insanların fiziksel ölçüleri ile birlikte alışkanlıklarına, tepkilerine, içgüdülerine uygun düşünülmesi dolayısı ile oluşturulan mekânlar insanları tatmin etmeli, huzur vermeli, yüceltmeli, onlara ilham vermelidir.

Çelikkayalar (2013) yapmış olduğu çalışmada, mekânın tasarımında birtakım sorulara yanıt ararken fiziksel çevreyi insan faktöründen bağımsız düşünülemediğini açıklamıştır. Fiziksel çevre, insan ve davranış ilişkileri ile yakından alakalıdır. Davranış ortamları hem fiziksel hem de davranışsal özellikleri ile birlikte tanımlanmaktadır. Davranış ve durumdan oluşan bu ortamlar, hem karmaşık hem de disiplinler arası bir alanı yansıtmaktadır.

Oluşturulan fiziksel çevre kullanım amacını desteklemediği takdirde onu kullanacak olan kişiler o fiziksel çevreyi değiştirerek kullanım amacına uygun hale getirmek isteyeceklerdir. Bir mekânda bulunan insanın mekândan etkilenmesi, mekânı ihtiyaçları çerçevesinde değiştirmesi doğal bir olaydır.

Her mekânın bir sınırı vardır. Mimaride mekân, boşluğu sınırlama eylemi olarak karşımıza çıkar. Boşluğu sınırlayarak oluşturulan mekânın insan eylemi ile bir bütün olduğunu ifade edebiliriz. Mimaride mekânın biçimlenişinde, insan eylemi temel unsurdur. Mekânlar, insanların eylemlerini gerçekleştirmesi için inşa edilmiştir (Kasapbaşı 2018).

Mekânı sınırlayan elamanların biçimlenişine göre, mekânın geometrisi ortaya çıkmaktadır. Mekânın algılanmasında bu öğelerin özellikleri, birbirleri ile olan bağlantıları önemlidir. Farklı mekân tiplerinin oluşmasında bu öğeler etkilidir. Mekânları bu öğeler çerçevesinde; doğal mekân, yapay mekân ve karma mekân olarak 3 temel gruba ayırmak mümkündür (Asar 2012).

İçinde yaşanan ve insanların mimari mekân olarak algıladığı oluşumlar bir işlevselliğin ilerisinde; kuşaktan kuşağa geçen, insanların hayatlarından yansıtılan ve aktarılan kültürünün bir parçasıdır (Zeylan 2009).

Alt, üst ve kenarların kapanması ile mimarlıkta mekân kavramı ortaya çıkar. Birçok insan mekânı iç mekân olarak düşünmektedir. Mekânın ortaya çıkması, düzlemlerin sınırlandırılması ile mümkün olur. Her mekân belirli bir hedef için oluşturulur. Mekânlar biçimlenirken en basit öge olan noktadan hareket edilerek düzlemlerin meydana getirdiği bir bütün düşünülmelidir (Keleş Usta 1994).

Odak noktası insan olan mimarlık mekân oluşturma eylemidir. Mimarlığın asıl hedefi; insana uyan, insanın ihtiyaçlarını karşılayan, hareketlerini kolaylaştıran ortamlar ve bu ortamları oluşturan öğeleri yaratmaktır. Bu bakış açısıyla çevre ve insan arasındaki karşılıklı etkileşimin nasıl olduğu konusu ele almak gerekir. Bu noktada tasarım olayı, araştırma üzerine kurulu bilgilerin uygulamaya dökülmesidir. Yani mimari tasarımın sadece şahsi tercihlerle değil araştırmalara da dayanması gerektiği açık bir gerçektir. Yaşanılan çevreye verilen şekil ile birlikte insanın yaşamına da şekil verildiği görülmektedir (Sanlı 2009).

Mimarlık alanında birçok araştırmaya konu olan mekân, toplumların sosyal yapılarında meydana gelen farklılıklar, insanların yaşam şekilleri ve kültürleri ile ilişkili olan bir kavramdır. Kendilerine özgü karakteristik nitelikler barındıran toplumlar, bu nitelikleri içinde yaşadıkları mekânlara ve mekânsal organizasyonlarla aktarırlar. Mekânsal modeller biçimlenirken toplumların barındırdıkları özellikler etkili olmaktadır. İster bina ister kent ölçeğinde olsun, mekânsal çevrelerde kültürler arası farklılığın oluşmasında mekânsal organizasyondaki elemanların ilişkileri ve bu elemanların ifade ettikleri anlamlar etkilidir (Özyılmaz 2007).

3.1.1.1. Mekânın Sosyal ve Kültürel Boyutu

Mekân ile kültür arasındaki etkileşimi anlayabilmek için ilk önce kültürün ne olduğunu ve mekânın işleyişini incelemek gerekir (Çelikkayalar 2013). Toplum tanımlayan belirgin maddi, manevi, zihinsel ve duygusal özelliklerin bileşiminden oluşan kültür kavramı; bilim ve edebiyatın yanı sıra toplumun yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer yargılarını, inançlarını ve geleneklerini içerisinde barındırır. İnsan eylemleri sonucunda oluşan fiziksel çevre olarak tanımladığımız mekânın işleyişi, yine insan eylemlerine bağlı olarak şekillenir.

İnsanların bir arada yaşaması ile birlikte gelen toplumsallaşma, sosyal ve kültürel etkenleri meydana getirmiştir. Mekânsal oluşumların biçimlenmesinde bu kültürel ve sosyal unsurların etkili olduğunu söyleyebiliriz. Farklı kültürel yerleşim alanlarındaki toplumlar, kendilerine ait özellikleri mekânsal organizasyonlarda yansıtmaktadır (Şimşek 2013).

Tarih boyunca tüm dönemlerde dönemlerde birbirine benzer özellikler taşıyan sosyal gruplar, kültürel ve sosyal hayatı mekânlara yansıtmışlardır. Mesela, insanların mahremiyet ihtiyacı doğrultusunda sokak girişinde bir geçiş olarak eski Türk Evleri'nde bulunan avlulu yapı gelişmiştir. Sokak ile direk bağlantı kurulan evlerin ise genelde gayrimüslimlere ait olduğunu gözlemleriz. Bu nedenle sosyal yapı ile mekân arasındaki ilişki mekân sentaksının temelini oluşturan unsurlardan biridir. Bir bölgedeki konutların mekânsal dizimi o bölgenin sosyal yapısının bir göstergesidir (Hayta 2011).

Mekân bir takım biçimsel nitelikler taşır ve bununla birlikte insana dair özelliklerinin de olması çevresinde yaşanan değişimlerden etkilenmesine neden olmuştur. Mekânın çevresinden etkilenmesi insanların kültürel ve sosyal değişimleri ile

mümkün olur. Süreç içerisinde toplumlarda meydana gelen kültürel değişimlerin mekân organizasyonlarına yansması kaçınılmaz bir gerçektir.

3.1.1.2.Mekânın Algısal Niteliği

Bir çevreden bilgi edinme veya bir çevre hakkında bilgi edinme sürecine algı denir (Edgü 2003). Bir mekânı algılanabilir hale getirmek, mekânı oluşturan bileşenlerin anlam kazanması ile olur. Bu bileşenlerin anlam kazanması insanların mekân içindeki eylemleri ile gerçekleşir. Bu açıdan bakıldığında, görsel ve sembolik anlamları olan mekânların, bir alan sınırlandırılmasından ibaret olmadığı anlaşılmaktadır.

Fiziksel boyutları olan ve çevreden gelen uyarıları algılama sonucu oluşan, psikolojik cevap ve davranışlarla birlikte insanlar yapay çevreyi gereksinimlerine uygun şekilde düzenleyebilmiştir (Altan 2015). Düzenlediği bu yapay çevre koşulları ile insan etkileşimi sonucunda ortaya deneyim kavramı çıkmaktadır. Bir mekânı algılamada, insanların deneyimleri ve birikimleri etkili olmaktadır. Mekânı algılayacak olan özne, mekânın özelliklerini kendi hayatı ve deneyimleri ile harmanlayarak algılar (Asar 2013). Mekân ile kurulan ilişki, kişilerin veya toplumların oraya ait olma hissi ile doğru orantılıdır.

Mekânları, bütün duyu organlarımız ile algılarız. Mekânların algılanmasında tartışmasız bu duyu organlarından öne çıkanı görme duyusudur. Bu konu ile ilgili yapılmış bir şehir mekânın analizinde %70 görme, %25 dokunma, %5 işitme ve koku alma duyusunun ağırlığı olduğu bulunmuştur (Altan 2015). Bu oranlara göre mekân algısında en büyük payın görme duyusunda olduğu açıkça görülmektedir.

Her birey için farklı etkileri bulunan mekân algısı; kültürel birikime, kişisel bilgiye, sosyal duruma göre değişiklik göstermektedir. Bu nedenle mekânlar ile olan algısal ilişkinin niteliksel olarak doğru kurulması, mimari adına öngörülen ilişki biçimlerinin zenginleştirilmesi için gereklidir. Fakat bu durum, her bir algılayıcının mekânı algılamasında ortak noktalarının olduğu gerçeğini değiştirmez. Mekân ile algılayıcı arasındaki ortak noktayı; mekân içindeki hareketleri, mekâna bakış açısı, mekânın konumu gibi fiziksel özellikler oluşturmaktadır. Bu ortak noktaların okunaklı durumda olması bütün algılayıcıların algılayabilmesi için önemlidir.

3.1.1.3. Mekânın Konfigürasyonel Yapısı

Basit bir formdan daha karmaşık yapıya sahip olan mekânın bu özelliğinin iki nedeni vardır. Bunlardan birincisi mekânın bir nesne değil boşluk olması, ikincisi ise bir mekânla ilişkili olan diğer mekânların bir bütün olarak algılanamayabilir durumda olmasıdır. Mekânın bir bütün olarak algılanabilmesi, bir mekândan diğer mekâna hareket ile mümkün olur. İnsan hareketi ile meydana gelen mekânsal ilişkiyi anlayabilmek için öncelikle mekânın konfigürasyonel yapısını incelemek gerekir (Dursun 2002).

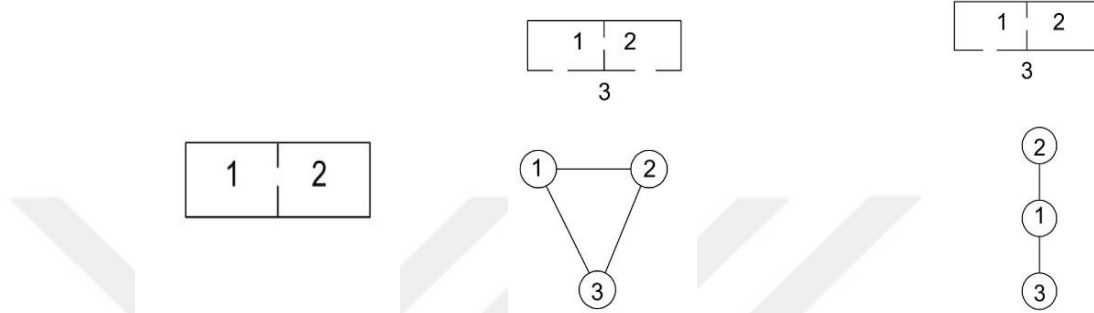
Mekânın konfigürasyonel yapısı birden fazla mekânın birbirleri ile olan ilişkileri ile ortaya çıkar (Cansu 2008). Mekânların birbirleri ile olan ilişkisi, geçmişten günümüze birçok bilim dalının ilgisini çekmiştir. Birçok bilim dalının dikkatini çeken mekân ve insan arasındaki ilişki, toplumsal yapı üzerinde birtakım kuramlar oluşturur (Kırıcı 2001). Oluşturulan bu kuramlardan biri de mekânların düzenlenmiş hali olarak kabul edilen konutun parçalanamaz bir yaşam alanı olduğudur (Songur 2001).

Bir yaşam alanı olarak konutun konfigürasyonel yapısı, konut içindeki iki mekânın birebiriyle olan ilişkisi ve bu iki mekânın bir üçüncü mekân ile olan ilişkisi neticesinde ortaya çıkar. Dursun'a (2002) göre iki mekân arasındaki bağlantı bu mekânların her ikisinin veya bir tanesinin başka bir mekân ile olan bağlantısı sonucu konfigürasyon ortaya çıkar.

Mekânların birbirleri ile olan bağlantılarından ortaya çıkan yakınlık incelendiğinde, mekânın konfigürasyonu daha iyi bir şekilde anlaşılacaktır. Hillier (1984), iki mekân arasındaki bağlantının üçüncü bir mekân olmadan anlaşılamayacağını belirtmiştir (Erman 2017). Nitekim, iki mekân arasında sadece basit bir bağlantı söz konusuysen konfigürasyon bir bütüne ait ilişkileri anlamaya yarayan kavramdır. Bir bütüne ait olan mekânlara ayrıştırılmış bir yapıda, mekânların birbiriyle olan bağlantısını Hillier basit bir grafikte açıklamıştır (Dursun 2002).

Şekil 3.1. dikdörtgen şeklinde bir yapının 1 ve 2 gibi alt hücrelere ayrılmış durumunu göstermektedir. Bir kapı ile bu hücreler arasındaki geçiş oluşturulmuştur. 1 ve 2 hücreleri arasındaki bağlantı incelendiğinde simetri olduğu anlaşılmaktadır. Şekil 3.2. ve şekil 3.3.'te 1 ve 2 numaralı mekânlara 3 numaralı bir mekân daha eklenmiştir. Bu üç mekânın birbirleri ile olan ilişkisi farklı biçimlerde gösterilmiştir. Şekil 3.2. de 1

ve 2 numaralı mekân doğrudan 3 ile ilişkilidir. Şekil 3.3.'te ise 3 numaralı mekândan 2 numaralı mekâna geçmek için 1 numaralı mekândan geçmemiz gerekir. Yani 2 mekâna üçüncü bir mekân elendiğinde aralarındaki bağlantı tekrar farklı biçimde tanımlanmıştır. Bu olay konfigürasyonel farklılık olarak tanımlanabilir. Her bir mekânın başka bir mekânla olan ilişkisini tarif eden karşılıklı bağlantılı ilişkiler dizisi konfigürasyon olarak tanımlanabilir.

Şekil 3.1. İki mekan arasındaki konfigürasyonel ilişki 1

Şekil 3.2. İki mekan arasındaki konfigürasyonel ilişki 2

Şekil 3.3. İki mekan arasındaki konfigürasyonel ilişki 3

Hillier'a ait olan ve geçiş grafiklerine dayanan çalışma yöntemi mimarlık tarihinde önemli bir yer tutar (Dursun 1995). Geçiş grafiği olarak adlandırılan bu yöntem mekânsal modelleri ifade etmek için kullanılan basit bir sistemdir. Bu sisteme göre; içinde bulunan mekân, başlangıç kabul edilmiş, mekânlar daireler ile ifade edilmiş, aralarındaki bağlantı ise onları birbirine bağlayan doğrular ile gösterilmiştir. Geçiş grafiği ile, bir yapının mekânları arasındaki derinlik resmi açıkça ifade edilebilir. Başlangıç mekânının derinliği 1 kabul edilirken, ona bağlanan diğer mekânın derinliği 2 kabul edilir. Bu sistem bütün mekânlar grafiğe ekleninceye kadar devam eder (Dursun 2002).

3.1.1.4. Mekânsal Analiz Kavramı

Farklı şekillerdeki yapıları aynı niceliksel temelde karşılaştırmayı mümkün kılan sistem mekânsal dizim analizidir (Bayram 2016). Mekânsal dizim analizi sayesinde mekânsal modellerin altında yatan sosyal özellikler, sayısal veriler, grafik ifadeleri, matematiksel ifadeler kullanılarak ortaya çıkarılır (Tazefidan 2018). Bu yöntemle mekân nesnel bir şekilde incelenebilir ve insanların mekânı algılama şeklinin, kullanma biçimlerinin analizi yapılabilir.

Bir yerleşmedeki biçimsel yapı ve sosyal yapı arasındaki ilişkiyi inceleyen yöntem mekân dizim yöntemidir. Bu yöntem mimari veya kentsel tasarım ile alakalı öznel projeler tasarlanırken elde edilen sosyal verilerin kullanılmasına olanak sağlar. Gözlem ve yapılan analizler ile çıkarılan sonuçlar oluşturulan mekânsal strüktür hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlar (Özkan Özbek 2007).

Son yıllarda mekân dizim analizi ile ilgili birçok program geliştirilmiştir. Geliştirilen bu programlar sayesinde kent ölçeğinden mekân ölçeğine kadar birçok boyutta mekânsal analiz yapılabilmektedir. Programlar sayesinde yapılan bu analizler daha geniş ölçekli araştırmalarda ve tasarımlarda kullanılabilir.

Bir çok program ile elde edilen mekânsal dizim analiziyle alakalı birtakım kavramlar ile karşılaşmaktayız. Karşımıza çıkan bu kavramlar, mekân dizim analizi yöntemini anlamayı ve bu konuda yapılacak çalışmaların sonucunun daha doğru yorumlanmasını sağlayacaktır. Bu çalışmada yapılacak olan mekân analizlerinin daha sağlıklı bir şekilde yorumlanabilmesi için mekânsal dizim analizi ile alakalı bu kavramları anlamak gerekir.

Graf/çizge yöntemi; mimari tasarım problemini çözmeye yardımcı olan matematiksel tekniklere dayanan bir yöntemdir. Yapı ile mekânların fonksiyonel bağlantılarının incelenmesi için kullanılmıştır (Tazefidan 2018). Graf yönteminde kullanılan çizgilerin uzunluklarının ve açıların bir önemi yoktur, burada esas olan çizgi sayısıdır. Bu yöntemle analizi yapılan yapılarda mekân büyüklükleri ve şekilleri verileri etkilemez. Fakat bu analiz sisteminde her mekân mutlaka başka bir mekân ile bağlantılı olmalıdır. Bir başka deyişle, graf şemasında iki çizgi kesişiyorsa orada muhakkak bir mekân vardır (Çakmak Yılmaz, 2011).

Beta İndeksi, Gamma İndeksi, Entegrasyon – Bütünleşme Değeri, Bağlantılılık Değeri graf yöntemi ile alakalı temel analiz kavramları olarak kabul edilebilir. Beta indeksi, graf şemasında bulunan düğüm ve kenar arasındaki bağlantı ile alakalı bir kavramdır. Kenar sayısının düğüm sayısına olan oranı ile bulunur. Yapı beta indeksinin değerine göre $\beta < 1$ ise ağaç, $\beta = 1$ ise döngü, $\beta > 1$ ise kompleks yapı olma özelliği gösterir.

Şebeke elemanlarının yoğunluğuna bağlı olarak gamma indeksi hesaplanır. Gamma indeksi evlerin mevcut kullanımları hakkında yorum yapılmasını sağlar (Aluçlu

ve Özyılmaz 2012). ‘1’ değeri tam bağlantılılık durumunu ifade ederken, ‘0’ değeri şebeke elemanları arası tam bağlantısızlık durumunu ifade eder. Mevcut kenar sayısının düğümler arası direk alternatif yolların varlığını gösteren maksimum olası rakama oranıdır (Çakmak Yılmaz, 2011) Entegrasyon – Bütünleşme Değeri, aynı zamanda mekânsal bütünleşme olarak ifade edilebilir. Mekânda hareketin tahmin edilebilmesi için en önemli ölçüttür. Bağlantılılık Değeri, bir mekân ile bağlantılı olan komşu mekanların ölçülmesi olarak ifade edilebilir (Atak 2009).

Görünür alan yöntemi; 1967’de Tandy tarafından ortaya konulmuştur. Tandy belleğe veya çok sayıda açıklamalı fotoğrafa dayalı olarak yapılan görünür alanı, mimari veya kentsel mekândan, kalıcı bir kayıt çıkarmanın yolu olarak ortaya koyar (Atak, 2009).

3.1.2 Hamamönü Geleneksel Konutlarının Özellikleri

Çalışma alanı olarak seçilen Hamamönü Bölgesi, Ankara ilinin Altındağ ilçesinde bulunan bir semttir. Bölgede yapılan sokak sağlıklaştırma projesi kapsamında, 19. Yüzyıla ait yapıların restorasyonu yapılarak bölgenin yeniden canlandırılması sağlanmıştır. Adını Karacabey hamamından alan Hamamönü; Mehmet Akif Ersoy Evi, Mehmet Çelebi Cami, Sarı Kadı Cami, Tacettin Sultan Cami, Kâmil Paşa Konağı, Kabakçı Konağı gibi tarihi değeri yüksek yapıların bulunduğu önemli bir sit alanıdır. Türk motifleri ile işlenmiş Osmanlı döneminden kalma konutların bulunduğu sokaklar, sokak sağlıklaştırma projesinden sonra adeta bir odak merkezi haline gelmiştir.

3.1.2.1. Hamamönü Bölgesinin Sivil Mimarisinin Özellikleri

Hamamönü sivil mimarisi Osmanlı kültürünü yansıtan niteliktedir. Sınırlı bir alana inşa edilen Hamamönü, Osmanlı şehirlerinin genel yapısını yansıtmaktadır. Sokaklar dar, konutlar genelde sokağa doğru çıkmalı ve avlulu yapıdadır. Evlerin yerleşiminde manzara ve güneş en önemli etkidir (Kömürcüoğlu s 16). Bu nedenle evin en önemli bölümü kabul edilen hayat manzaranın olduğu noktaya yerleştirilmek istenmiştir. Hayat, Hamamönü evlerinin en canlı bölümüdür.

Hamamönü geleneksel konutları Eldem’in (1958) Türk evi plan tipleri adlı çalışmasında açıkladığı gibi, kendi özelliklerini bulmuş, yapıldıklarından günümüze geçirdiği savaş ve zaferlerle dış etkileri benimseyerek, buldukları yerde

kökleşmişlerdir. Buldukları yerde kökleşen, şehre kimlik kazandıran bu konutların genel yapısını anlayabilmek için, öncelikle plan bazında inceleyip sınıflandırmak gerekir.

Türk evi plan tiplerinde odalar, sofalar ve müştemilatı, geçit ve merdivenler temel plan elemanları olarak kabul edilebilir. Geriye kalan plan elemanları, mesela mutfaklar, fırınlar yapılara ya çok az etki ederler veya hiç etki etmezler (Eldem 1958). Fakat Hamamönü geleneksel konutlarında mutfak, evin vazgeçilmez bir parçasıdır. Tuvaletler genelde yapıların dış taraflarında bulunurlar. Tuvaletleri evin içine alacakları zaman sofanın uç noktasına yerleştirirler veya sofaya bir eklenti olarak eklerler.

Odalar; plan tipinin meydana gelmesinde en etkili öğelerdir. Sayılarına göre plan tipleri oluşmaktadır. Planlara etki eden bir diğer özellikleri ise odaların yönüdür. Oda pencerelerinin aynı yöne açılması istendiği takdirde, evler yalnızca dış sofalı plan tipinde olabilir. Dört tarafta da odaların bulunması durumunda orta sofalı bir plan tipi ile karşılaşırız. Oda yönlerinin birkaç tarafa bakması konuttaki plan tipinin belirlenmesinde etkili olur. Konutta plan tipini belirleyen odalar, dizim şekli ile sıranın uçlarında bulunan odalar, yan odalar veya köşe odalar, orta odalar olarak isimlendirilir. Bu oda tiplerinden en değerli olanı köşe odalardır. Orta odalarda ise, yapılan çıkmalar ile mekânın değeri arttırmıştır. Gerek dış sofalı, gerekse iç sofalı plan tiplerinde odalar kesinlikle birbirinden etkilenmişlerdir (Eldem 1958). Şekil 3.4.'te bir Türk evine ait olan oda gösterilmiştir.

Hamamönü geleneksel konutlarında Türk evlerinde olduğu gibi odalar kendi içinde bir bütün olarak değerlendirilebilir. Odaların içinde bulunan dolaplar, sekiler, odayı çeviren hayat ve eyvanlar bu mekânın değerini arttırmıştır. Türk evlerinde en değerli mekânlardan biri olan odalar, genelde dikdörtgen formda karşımıza çıkar. Elde edilen bu dikdörtgen alan fonksiyonel olarak iki ana bölüme ayrılmıştır. Bunlardan ilki sekialtı olarak isimlendirilen dolapların bulunduğu, belki dolapların yanına bir şömine eklenen, düşük tavanlı bölümdür. İkinci bölüm ise sekiüstü olarak adlandırılır. Sekiüstü bölümü, oturma alanı olarak düşünülmüştür. Bu bölümde sabit ve alçak sedirler bulunur. Ayrıca bu bölümün dışarıya veya hayata bakan pencereleri bulunur (Kuban 1995).

Şekil 3.4. Bir Türk Evine Ait Oda (icmimarlikdergisi.com)

Sofalar; plan tiplerini doğrudan belirleyen elemanlardır (Eldem 1958). Sofaların, Türk evi plan tipini batı evlerinin plan tiplerinden ayıran en önemli öge olduğunu belirtmiştir. Sofalar ortada bir meydan durumunda olabilir veya bir yahut iki tarafı kapalı sokak olarak tabir edilebilir. Evin en önemli ögesi olarak kabul edilen odalar, şekil 3.5.'de olduğu gibi sofalara açılır (Eldem 1958). Sofa yakın akrabalık ilişkileri olan, aynı evde ayrı odaları kullanan ailelerin buluşma noktası niteliğindedir (Eruzun 1989). Bu durum Türk aile yapısının taşıdığı niteliklerin sonucunda sofa kavramının ortaya çıktığını göstermiştir (Kuban 1995).

Şekil 3.5. Türk Evinde Sofa (icmimarlikdergisi.com)

Geçitler; iki odayı birbirine bağlayan elemanlardır. Bu elemanlar gizli kapılı, yüklük kısmında, iki odayı bağlar nitelikte, fakat sadece bir insanın geçebileceği kapı boyutlarından oluşmaktadır. Geçitin bağlayacağı oda sayısı 3 olduğunda yüklük kısmı küçültülerek geçitin boyu büyütülür (Eldem 1958).

Merdivenler; sofanın içinde veya sofa dışında olabilir, sofa içinde olduklarında konutların planlarını fazla etkilemezler. Sofa dışında yapılan merdivenler ise konutların planları üzerinde etkilidir. Dış sofalı evlerde, merdiven genellikle sofanın içinde nadiren odaların arasında bulunur. İç sofalı evlerde ise, genellikle merdiven için ayrı bir yer ayrılmıştır (Eldem 1958).

Farklı ekolojik ortamlarda ve farklı kültürlerde birbirinden farklı konut tiplerinin oluşması, Türkiye’de temel plan sınıflandırmasının yapılmasına engel olmamıştır (Köse 2005). Eldem (1958) yaptığı çalışmada, Türk evi plan tiplerini; sofasız plan tipi, dış sofalı plan tipi, iç sofalı plan tipi, orta sofalı plan tipi olarak sınıflandırmıştır. Hamamönü’nde bulunan geleneksel konutların plan tiplerini, Eldem’in (1958) yaptığı bu sınıflandırma yöntemi ile sınıflandırabiliriz. Fakat bu sınıflandırmayı yapmadan önce bu plan tiplerini anlamak gerekir.

Sofasız plan tipi; odaların yan yana dizilmesi ile meydana gelen, zemin katta önünde genellikle avlu bulunan, üst katlara avludan çıkan merdivenle bir balkona bağlanılan tip olarak açıklanabilir. Bu plan tipinde, avlu hayat görevi gören bir mekândır.

Dış sofalı plan tipi, türlü değişiklikler geçirmiş en eski plan tiplerinden biridir. Bu türlerde simetri önemli değildir. Dış sofalı plan tipleri incelendiğinde, sıralanmış odaların bir sofa ile bağlandığını görüyoruz. Bu plan tipi odaların yan yana sıralanması ile oluşmuş. Fakat daha sonradan sofanın bir köşesine oda ekleyerek L şeklinde, iki köşesine oda ekleyerek U şeklinde planlar meydana gelmiştir(Eldem 1958).

İç sofalı plan tipi Türk evlerinde plan gelişiminin ikinci aşaması olarak kabul edilebilir. Bu plan tipinde odalar sofanın iki yanını çevirmiş durumdadır. İhtiyaç duyulması halinde sofa eyvan yan sofa merdiven sofası eklenerek genişletilmiştir. Bu plan tipinde evin dış ortamlarla olan bağlantısı azalmış odaların birbirleri ile olan ilişkisi artmıştır. Odaların kapılarının duvar kenarlarında olması sofada daha geniş bir alan yaratmıştır(Eldem 1958).

Orta sofalı plan tipi Türk evi plan tiplerinde üçüncü aşama olarak nitelendirilebilir. Dört tarafı odalarla çevrili sofa evin merkezinde yer alır. Odaların arasına eyvan şeklinde bırakılan boşluk, sofanın aydınlık ve ferah olması içindir. Odaların arasında bulunan bu eyvanlar genellikle sofa ile bir bütünlük oluşturur. Sofaya açılan eyvan sayısı, bir ile dört arasında değişebilir. Bu durum orta sofalı plan tipinde, diğer plan tiplerine göre daha fazla sayıda farklı kompozisyonların oluşmasına olanak sağlamıştır(Eldem 1958).

3.1.2.2.Hamamönü Bölgesinin Geleneksel Konutlarında Yapım Yöntemleri

Hamamönü geleneksel konutlarının temellerinde andezit taşı tercih edilmiştir. Bu durumda, şehirde andezit taşının fazla olması etkili olmuştur. Yapılan konutların temellerinde, birçok geleneksel konutta olduğu gibi sıralı moloz örgü tercih edilmiştir.

Bölgede bulunan konutlar genelde moloz taş örgü ve ahşap karkas sistem ile yapılmıştır. Bir kısım konutların zemin katı moloz taş, üst katı ahşap karkas sistemdedir. Bu yapım yönteminin depreme dayanıklı olması, istenilen ölçülere uygun olarak kesilip biçilmesi tercih edilmesinde önemli etkenler olmuştur. Ahşap karkas sistem üzerinde değişiklik yapmak kolaydır. İstenildiği takdirde yenilenebilir ve kolay onarılır. Bunların

3. MATERYAL VE METOT

yanında ahşap kolay yanabilen malzemedir. Bu durum çıkacak olan herhangi bir yangında bir mahallenin yok olmasına sebep olabilir.

Yapılan yapılarda ahşap standartları 5x5, 10x10, 5x20 ölçülerine göredir. Ahşap karkas köşe dikmeleri, ara dikmeler, eğik destekler, pencere altında ve üstünde bulunan ara bağlantılar ile desteklenir. Yapılan yapıların genelinde çıralı çam seçilmiştir. Keresteler Ankara'da kesilip biçildiği için uzun kerestelerin biçimlendirildiği görülmektedir. (Tuncer 2002).

Yapıların zemin katında karşımıza çıkan moloz taşın üst katta azaldığını görmekteyiz. Üst katlarda yüklük, komşu evin duvarı gibi kısımlarda taş kullanımı devam etmiş; geriye kalan kısımlar ahşap karkas ve kerpiçten yapılmıştır. Yapılarda ahşap çatı kullanılmış, çatı örtüsü olarak alaturka kiremit tercih edilmiştir. Alaturka kiremit bir süre sonra yerini marsilya tipi kiremite bırakmıştır.

Hamamönü evlerinde, çıkmalar önemli bir yere sahiptir. Bölgede evlerin sınırını sokak belirlemiştir. Evlerde zemin katın sınırını sokaklar belirlerken, çıkmalar genelde sokağa doğru boydan boya veya cumbayla (tek bir odanın çıkmasıyla) sınırlı olabilmektedir (Şekil 3.6.).

Şekil 3.6. Bölgedeki konutlarda çıkmalar

3.1.2.3. Ankara Hamamönü Bölgesinin Sosyal ve Kültürel Yapısı

Diğer birçok kentte olduğu gibi Ankara’da da, ticari ve dini merkezler çevresindeki konut dokusunun oluşmasında sosyal statü etkilidir. Ankara kalesi eteklerine konumlanmış Hamamönü, Hacıbayram gibi bir dini merkeze ve ticaret yapılan alanlara yakın bir bölgedir. Bu özelliği dönemin zenginleri, ileri gelenleri, büyük toprak sahipleri, devlet ve din adamlarının bu bölgedeki konutları tercih etmesine neden olmuştur (Arslan 2012). Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi’ndeki şehrin ileri gelenlerinin bu tercihi Hamamönü’ndeki geleneksel konutlarda hala izlerini barındırmaktadır.

Bu bölge için 2011 yılında Altındağ belediyesi tarafından hazırlanan “Altındağ’ın Sosyo-Kültürel Dokusu” isimli çalışmada, ilçenin en yoğun göçünü bu bölgenin aldığı belirtilmiştir. Ankara’nın en büyük hastanelerinin bu alanda bulunmasından dolayı mahalle sakinlerinin geneli öğrenci veya memurdur (Erdem ve ark. 2011).

2011 yılında bölgedeki mahalle sakinlerinin öğrenci ve memur olması, sokak sağlıklaştırma projesi ile birlikte değişmiştir. Sokak sağlıklaştırma projesinden sonra bölgede amacına hizmet eden konut sayısı azalmış, onun yerini dernekler, vakıflar, kafeler, kitapevleri, sanat merkezleri almıştır. Bu durum bölgenin bir etkinlik bölgesi niteliği kazanmasını sağlamıştır. Şehirde yapılan etkinlikler için kullanılan bölge, en ideal alan haline gelmiştir.

3.1.2.4. Sokak Sağlıklaştırma Projeleri ve Hamamönü Bölgesinde Yapılan Sokak Sağlıklaştırma

Tarihten günümüze farklı yaklaşımlar ve kavramları koruma çerçevesinde, tarihi binaları form ve materyal kültürü ile değerli bulan bir anlayış hâkim olmaktan çıkmış ve mirası fiziksel niteliklerinin ötesinde peyzaj, kültürel rotalar, yerin anlamı ile tanımlayan bir çerçeveye doğru ilerlemiştir. Bu çerçevenin temellendiği esaslar, miras alanlarını oluşturan farklı değerlerin algısını ve korunmasını bütüncül bir bakışla kurgulamaktadır. Bu bağlamda, kültür varlığının süregelen yaşamla bütünleşmesi, yaşamın içinde var olarak korunması öncelikli hedef haline gelmiş. Kültürel miras, toplumun değişen ihtiyaçlarına doğrudan ya da dolaylı olarak yanıt verme ve dinamik yapısı ile değişen ortamın bir parçası olma noktasına gelmiştir. Kültürel mirasın,

topluma ait olduğu bilinci gelişmiş ve miras alanlarının toplumdaki değeri ve önemi artmıştır. Özellikle 2000'ler sonrasında, kültürel miras kavramına yönelik farklı arayışların açıkça ifade bulduğu pek çok uluslararası sözleşme yürürlüğe girmiştir. Sözleşmelerde, miras kavramının yeni sürdürülebilir koruma ve kalkınma hedefleri ile bütünleşik biçimde ele alınışına tanıklık edilmiştir. Kültür mirasının tüm gruplar tarafından sahiplenilmesi ve korunmasına dair bir bilinç yaratmış olması önemsenmiştir.

Kentlerimizdeki tarihi çevrelerin; kent yaşamından ayrışmaya, khneleşmeye terk etmek, ya da alanı farklı gruplara hizmet etmek üzere dönüştürmek olarak özetlenebilecek iki farklı yaklaşımın ortaya çıktığını söylemek mümkündür. İlk yaklaşımda tarihi çevrede mekân, içinde süren yaşamı yitirerek bakımsızlık, terk edilme riski ile karşı karşıya kalmaktadır.

Zamana bağlı olarak değişen mekân kalitesi bu bölgeleri i ve dış glerin hedefi haline getirmektedir. Hedef haline gelmelerinde ki sebepler; düşük kira bedelleri, merkeze yakınlık, görünür olmama gibi sebeplerdir. Ancak bu gelişmeler sonucu oluşan, toplulukta güçlü aidiyet hissi gelişmediği için mekânların kötü kullanılması ve yıpratılması durumu sonucu oluşmaktadır. Bunun yanında, toplumun gelir seviyesinin düşük olması gibi nedenlerinde beraberinde getirdiği sosyal sorunların artması ile bu tür bölgeler potansiyel suç alanları halini de alabilmektedir (Tiesdell, Oc, Heath, 1996). Toplumsal ve ekonomik canlılığın sağlanması, farklı eylemler ve aktörler arasındaki dengenin kurulması alanın miras değerlerinin ve yer kimliğinin sürdürülmesinde büyük önem taşımaktadır.

İkinci yaklaşım, daha çok idari örgütler eliyle gerçekleştirilen ve ağırlıkla turizm odaklı ekonomik canlanmaya dayalı müdahaleler ile somutlaşmaktadır. İçinde bulunduğumuz dönemde, kent merkezlerindeki çöküntü alanlarının sermayenin kar arayışına önemli fırsatlar sunduğu izlenmeye başlamıştır. Özellikle 1980 sonrasında, sanayi sektöründeki üretim ve karlılık düşüşü ile büyük sermaye krizi aşmak üzere riski düşük ve kar oranı yüksek alanlarda yatırım arayışına yönelmiştir.

Emlak piyasası küresel pazar içinde değer kazanmış ve yerel, ulusal ya da uluslararası yatırımcılar için kentlerin çöküntü alanları gözde mekânlar halini almıştır (şen, 2011).

Ancak söz konusu yatırımlarda uygulanan stratejiler, ağırlıklı fiziksel mekânın nitelikleri üzerinden tanımlanmakta ve alanda yaşayan toplulukları değişimlere zorlamaktadır. Bunun sonucunda alanlarda “seçkinleştirme”, “soylulaştırma”, “mutenalaştırma” ve “kentsel süzme” olarak tanımlanan sosyal sorunlar meydana gelmektedir. (Smith, Williams, 2015).

Sebebi ve tanımı ne olursa olsun, yoksul toplulukları başka alanlara ötelemeye yol açan mekânsal müdahaleleri olumlu gelişmeler olarak nitelendirmek mümkün değildir. Geçmişten günümüze ortaya çıkan olumsuz deneyimler ve dinamikler, tarihsel çevrenin korunmasına yönelik çalışmaların asıl amaçlarının yapıları korumak olduğu kadar, bu tür bölgelerde yaşayan toplulukların refahını iyileştirici, yoksulluğu azaltıcı ve aynı zamanda sosyal ayrışma ve sorunları giderici önlemleri de içermesi gerektiğini göstermektedir.

Bugün pek çok noktada kritik hale gelmiş söz konusu özellikler, söz konusu toplumsal kesimlerin durumlarını iyileştirebilmeleri ve daha sağlıklı ortamlarda yaşamları için ne tür önlemler alınabileceği, hangi fırsatların yaratılabileceği ve bu kapsamda mekânsal müdahale öngörülerinin nasıl geliştirilebileceği sorularına yanıt arayışlarını da gündeme taşımaktadır.

Bu amaçla geliştirilecek yaklaşımların iki önemli kapsamda genişlemeye ihtiyacının bulunduğunu söylemek mümkündür. Bunlardan ilki, mekânsal müdahaleler yoluyla ortaya çıkan dönüşümün nitelikleri ile ilgilidir. Temas edilen bölgelerde “sosyal değişim”in yerinden etmeye neden olmayacak biçimde, kontrolünü sağlayacak önlemler üzerine düşünce geliştirmeyi gerekli kılmaktadır. İkincisi ise, sosyal sorunların yerinde aşılmasını ve “yaşam kalitesinde” iyileşme yaratılmasını sağlamaya yönelik seçenekler üzerinde çalışma gerekliliğini beraberinde getirmektedir.

Çünkü yaşam kalitesi, beklentiler doğrultusunda insanın yaşamını bir alanda sürdürmesine aracılık edecek ortamın inşası ile ilgilidir ve insan-mekân ilişkisine ait temel bir tanımlamadır. İnsan yaşamı ile ilgili oluşu, bu kavramı zorunlu olarak tüm mekânsal çalışmaların ve yoksulluk şartlarına sahip tüm kent bölgelerinin de öncelikli konusu haline getirmektedir.

Ülkemizde tarihi kent merkezlerinde yaşayan toplulukların sosyo-kültürel yapısındaki olumsuz değişimler bu alanlardaki sorunları derinleştirmektedir. Çok sayıda

nedene bağılı olarak ortaya çıkabilen söz konusu değişimler, kentin arazi kullanımında farklılaşmalara ve kentsel konfor kalitesinde düşüşe neden olmaktadır.

Koruma planlamasının toplumsal ya da iktisadi işlevlerden ziyade sanatsal, estetik hedefleri ya da sembolik biçimleri öncelemesinin bir sonucu olarak bu durum kentsel ve kamusal yaşam üzerinde önemli değişim ve etkiler yaratabilmektedir.

Hamamönü Bölgesinde Yapılan Sokak Sağlıklaştırma

Sokak sağlıklaştırma, “Kentsel sit alanları ve koruma alanlarında, korunması gerekli taşınmaz kültür varlıkları ile sokaktaki diğer yapıların özgün sokak dokusunu tanımlayan tüm öğelerle birlikte korunması ve belgelenmesine yönelik rölöve, restitüsyon, restorasyon, kentsel tasarım projeleri ile mühendislik dallarında yapılması gereken her türlü proje ve bunların uygulamalarıdır” şeklinde 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nda, tanımlanmaktadır (Resmi Gazete, 1983).

Bu tanımlamaya göre, Hamamönü Sokak sağlıklaştırma çalışmaları için “İnci ve Dutlu Sokaklar Sokak Sağlıklaştırma Projesi” hazırlanmış ve Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 16.06.2006 gün ve 1597 sayılı kararı ile onaylanmıştır (Altındağ Belediyesi, 2006). Bu çalışma Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yaptırılan “Ankara Eski Kent Dokusunun Planlanması, Sağlıklaştırılması ve Korunması Projesi” kapsamındadır.

Bu alanda yapılan analiz ve raporlar çerçevesinde; sokak sağlıklaştırma projeleri, rölöve ve restorasyon projeleri 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununa göre hazırlanmış ve Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kuruluna sunulup, kurul tarafından onaylanması sonrası sokak sağlıklaştırma çalışmaları uygulamalarına başlanmıştır.

Altındağ Belediyesi’nin başlattığı sokak sağlıklaştırma çalışmalarının amacı genel olarak, turizm faaliyetlerinin gelişmesi için eski kent dokusunun ortaya çıkarılmasıdır. Altındağ Belediyesi yetkilisi (2012) çalışmaya başlama amaçlarını şöyle ifade etmiştir; "Türkiye’nin başkenti olan Ankara’yı aslında eski meclis binası, müzeler, kale vb. tarihi alanlar temsil etmektedir. Eski kent dokusunun bulunduğu Altındağ İlçesindeki çalışmalara başlarken, ilk olarak hedefimizde bu alanın restore edilmesi yoktu. Çünkü, Altındağ %30’u imarlı, %85 oranında gecekondulardan oluşan bir bölge.

Bu nedenle yolların planlanması, kentsel dönüşüm, imar vb. gibi birçok projemiz ilk hedeflerdi. Birçok çalışmamız olmasına rağmen Hamamönü bu çalışmaların önüne geçti. Bu alanın restore edilmesi olması gerekendi. Tarihi alanların ayağa kalkması gerekiyordu. Ankara'nın konut yapısını simgeleyen Ankara Evi yapılarının hepsi külleşmiş olduğu için bu değerini taşıyamıyordu ve o nedenle bu yapıları tekrar ortaya çıkarmak istedik. Tabii diğer bir etkileyen faktör, bu alanın turizme yönelik bir makyaj özelliği taşımasından dolayı bölgeye turist çekmektir. Ama zaten bu alanlar ayağa kaldırıldığında bu süreç kendiliğinden oluşacaktır. Bu çalışmada amaç bölgesel kalkındır. Bunu da bu alanları restore ederek, turizme açılmasını sağlayarak elde edileceğine inanıyoruz.

Alanda yapılan sokak sağlıklılaştırma çalışmalarında, tescilli ve tescilsiz taşınmaz kültür varlıklarını sokağa bakı veren cepheleri ile birlikte avlu duvarları, çeşme, müstemilat vb. mimari elemanların özgün sokak dokusu ve kentsel mobilya ile birlikte korunarak ve sağlıklılaştırılarak yaşatılması ile çağdaş yaşama katılmasının sağlanmasının yanı sıra sokak dokusunu tanımlayan tüm öğelerin belgelenmesine yönelik rölöve, restitüsyon, restorasyon, kentsel tasarım projeleri ile birlikte hazırlanmaktadır ve uygulamaları yapılmaktadır (Altındağ Belediyesi İmar Ve Şehircilik Müdürlüğü, 2010).

Sokak Sağlıklılaştırma çalışmalarında; Alanın özgün kimliğini ve doğal, kültürel, tarihi, mimari, estetik, görsel, ekonomik, değerlerini koruyarak ön plana çıkaran bir projelendirme anlayışıyla hareket edilmiştir. Açık mekânların, meydanların, bahçelerin, avluların, yaya yollarının, vb. alanların çağdaş kullanımlara ve peyzaj düzenlemelerine olanakları verilirken geleneksel, yöresel, tarihi, kültürel, doğal nitelikleri ve çevresindeki alanlar ile işlevsel bütünlüğü korunmuştur ve geleneksel mimari dokunun gelişmesi sağlanmıştır. Alanda bulunan mekanlarda iklime uygunluk yönünden optimum koşullar ve gerekli doğal ve yapay aydınlık seviyesi sağlanmıştır. Altyapı sistemlerinin yeterliliği ve etkililiği ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak revize edilmiştir (Altındağ Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, 2010).

Bu çalışmalar sonucunda; Karakaş ve Pirinç sokaklarında 21 adet, Gebze sokakta 32 adet, Sarıca sokakta 18 adet, Filiz ve Kurnaz sokaklarda 20 adet, Can ve Atpazarı Sokakta 62 adet, Sarı Kadı Sokakta 38 adet, Koyun pazarı sokakta 32 adet,

İnci ve Dutlu Sokaklarda toplam 36 adet, toplamda 259 adet yapının sağlıklılaştırılması yapılmıştır (Altındağ Belediye Başkanlığı İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, 2010).

Altındağ Belediyesi Kentsel Sit Alanı Hamamönü Bölgesi'nde Yapılan Restorasyon Çalışmaları Teknik Raporu (2010)'nda bu alanda yaptığı çalışma yöntemini tescilli ve tescilsiz yapılara yapı ölçeğinde restorasyon ve rekonstrüksiyon çalışmaları, sokak sağlıklılaştırma projeleri, kamulaştırma çalışmaları, doku analizleri şeklinde sıralamıştır. Aynı zamanda bu çalışmaları ile kültür merkezleri, el sanatları atölyeleri, toplantı, kongre ve çeşitli kültürel faaliyetlerin gerçekleştirildiği Sanat Sokağı gibi alanlar oluşturulmuştur.

Çalışmaların maliyeti, bu alanda yapılan çalışmalara başlanmasında önemli olan etkenlerdendir. Altındağ Belediyesi'nin payı, çalışmalarda kullanılan bütçe de çok azdır. İl özel İdaresi ve Ankara Valiliği burada asıl paya sahiptir. Altındağ Gazetesi'nde (Mart, 2009) Altındağ Belediye Başkanı Veysel Tiryaki ile yapılan bir röportajda yapılan restorasyon çalışmalarında belediyenin bütçesinin payı sorusuna “Hiç denecek kadar az. Çünkü bu restorasyonların kaynağını dışarıdan bulduk. Burada Sayın Vali Kemal Önal'ın ve İl Özel İdaresi'nin çok değerli katkılarından bahsetmek istiyorum. Altındağ'ın tarihi kent dokusunun korunması için sunduğumuz projelere tam destek verdiler. Kaynak arayışında hep yanımızda oldular. Hamamönü'nde 100'den fazla evin dış cephe restorasyonlarını gerçekleştirdik, sokak iyileştirme çalışmaları yaptık” şeklinde cevap vermiştir (Altındağ Gazetesi, Mart 2009:5).

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanun'ndaki “Taşınmaz Kültür Varlıkları'nın Onarımına Yardım Sağlanması ve Katkı Payı” kısmında İl Özel İdareleri'nin buradaki payının büyük olmasının nedeni açıklanmaktadır. Bu kanuna göre; “Tarihi alanların korunması, bakımı ve onarımı için Kültür ve Turizm Bakanlığınca, nakdi, ayni ve teknik yatırım yapılır.

Belediyelerin ve İl Özel İdarelerinin görev alanlarında kalan kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi amacıyla kullanılmak üzere 29/7/1970 tarihli ve 1319 sayı Emlak Vergisi kanununun 8'inci ve 18'inci maddeleri uyarınca mükellef hakkında tahakkuk eden emlak vergisinin %10'nu nispetinde Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunması Katkı Payı tahakkuk ettirilir ve ilgili belediyesince emlak vergisi ile birlikte tahsis edilir” (Resmi Gazete, 1983).

Belirtilen tüm çalışmalar ve hazırlanan projeler sonucunda, Altındağ Belediyesi tarafından 2006 yılında Sokak Sağlıklaştırma çalışmalarına başlanmıştır.

İnci ve Dutlu Sokaklar Sokak Sağlıklaştırma Projesi

2006 yılında İnci ve Dutlu Sokaklar-Sokak Sağlıklaştırma Projesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yaptırılan “Ankara Eski Kent Dokusu”nun Planlanması, Sağlıklaştırılması ve Korunması Projesi” kapsamında hazırlanmıştır.

İkinci derece kentsel sit alanı olan bu sokaklar, Proje alanı olarak belirlenmiştir. Ankara Eski Kent Dokusu Koruma Planı 1 numaralı Canlandırma Bölgesi içinde kalan; Karacabey Hamamı ile birçok tescilli sivil mimarlık örneklerinin bulunduğu proje İnci ve Dutlu sokaklarını ve meydanlarının altyapı, zemin düzenlenmesinin yanı sıra alan kapsamındaki 36 adet yapının cephe sağlıklaştırılmasını kapsamaktadır (Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2000).

Projenin kısa vadeli amacı; bu tarihi dokunun sahip olduğu tarihi ve kültürel değerlerin tanıtımını, yaşatılmasını, geliştirilmesini sağlayarak bu alanda yaşayan kesimin karşılayamadığı cephe yenilemelerinin yapılarak, yapıları ve sokakları kente kazandırmaktır. Bölgenin turistik ve ticari çekiciliğini arttırmaktır. Uzun vadeli amacı ise; tarihi doku parçalarının korunması ve yaşatılarak kullanılmasına hız vermek, diğer bölgeleri de etkileyip harekete geçirerek tüm sit alanlarına yayılmasını, koruma ve kullanma bilincinin kazandırılmasını sağlamaktır. (Altındağ Belediyesi, 2006).

İnci sokak, konut kullanımının oldukça ağırlıklı olduğu bir sokaktır. Dutlu Sokak, Hacettepe Üniversitesine yakın konumda olduğu için yoğun olarak öğrenciler ve hasta yakınları tarafından kullanılmaktadır. Proje kapsamında bölgenin turistik cazibe merkezi haline gelmesi; alanda yer alan yapıların tamamının cephe yenilemesinin, sokakların alt ve üst yapı düzenlemesinin, meydan düzenlemelerinin yapılması ile sağlanabilecektir. Bu alanda Taceddin Cami çevresini içeren İstiklal Harbi, Kültür Parkı (Mehmet Akif Ersoy Parkı), Mehmet Akif Ersoy Evi ve Karacabey Hamamı arkasında yer alan “Altındağ Belediyesi Restorasyon Teknikleri Tanıtım Atölyesi” ile birlikte bir bütün olacak İnci ve Dutlu sokaklar Sokak Sağlıklaştırma Projesi bölge gelişiminde büyük rol oynayan projeler olmuştur (Altındağ Belediyesi, 2006).

Şekil 3.7. Sağlıklaştırmadan Sonra Dutlu Sokak Görünümü

Dutlu Sokak Sağlıklaştırma Projesi

Bu projenin öncelikle bu bölgede yaşamını sürdüren ve bu bölgeden faydalanan kesimlere yönelik olarak yapılması öngörülmüştür. Buradan faydalanan öğrenci, doktor, hasta yakınlarının daha temiz kent mekânların da hizmet alması ve yapılarda yaşayan halkın daha sağlıklı bir çevrede yaşaması sağlanmış olacaktır. Bununla birlikte, yerli yabancı turistlerin Ankara Kalesi ve çevresini yoğun olarak ziyaret etmeleriyle bölge ekonomisine önemli katkısı sağlanacaktır. Proje 831.138.00 YTL bedelle ihale edilmiş, Altındağ Belediyesi uygulayıcılığı altında Ankara Eski Kent Dokusu Koruma Planı Müellifi denetiminde ve proje hazırlayıcısı olan Kültür ve Turizm Bakanlığı ile işbirliği içinde yürütülmüştür (Altındağ Belediyesi, 2006).

Proje 2. Derece sit alanı kapsamında kalan İnci ve Dutlu sokakların ve içinde yer alan tüm yapıların cephe yenilemesi yapılmak suretiyle fiziki hizmet sağlayacaktır. Bunun yanında ticari yapısı ve turistik çekiciliğiyle burada yaşayan insanların sosyal ve ekonomik refahı da sağlanacaktır. Uygulama çalışmalarına, Ekim 2006 yılı içinde

ihalesi yapılarak başlanan projenin Mart 2008 içinde bitirilmesi hedeflenmiştir (Altındağ Belediyesi, 2006).

Projenin birincil amacı, tarihi dokunun korunarak ve yaşatılarak kullanımına hız vermektir. Bu alanın sağlıklılaştırılmasında turizme öncelik verildiğini yapıların sadece cephe yenilemesinin yapılması (Şekil 3.7.), iç kısımlarının ise aynı kalması da göstermektedir.

Sarıkadı Sokak Sağlıklaştırma Projesi

İsmi burada bulunan Sarıkadı Camii'nden alan Sarıkadı Sokak, Altındağ İlçesi'nin Hacettepe mahallesinde bulunmaktadır. Sokağın özgün adı Sarıkadıoğlu'dur. Sonradan Sarı Kadı olarak değiştirilmiş ve en son olarak da Sarıkadı Sokak olarak kabul edilmiştir. Bu sokak o bölgede bulunan iki yerleşim alanına giden en kestirme sokaktır. Bu nedenle insan ve araç trafiği oldukça yoğundur. Alanda hastane birimlerinin oluşmasından sonra, gıda ve restoran işletmeciliği yapan küçük esnafın yoğunlaştığı bir bölge haline almış, Hacettepe hastane yapıları ve merkez kampüs alanları oluşturulmadan önce sadece konut birimleri ve az sayıda küçük ticarethaneden oluşan bir sokaktır (Şekil 3.8.).

Şekil 3.8. Sağlıklandırmadan Sonra Sarı Kadı Sokak Görünümü

Sokakta konut olarak kullanılan hane sayısı çok azdır. Çoğu parselde yapıların zemin katları ticarete yönelik mekânlar haline getirilmiştir. Bu durum yapıların özgün şekillerin bozulmasına neden olmuştur. Hacettepe Kampüsünün (356 ada, 1,2,3,4,5,6 ve 8 parseller) yapılmasıyla bu alanda önceden bulunan yapılar yıkılmıştır. Hacettepe Üniversitesi Öğrenci Yurt Kampüsü (357 ada, 1,2,4 ve 40 parseller), Sarıkadı Cami'nin yan tarafında bulunan konut alanlarında olmuştur (Altındağ Belediyesi,2008). Sokak sağlıklılaştırma proje uygulaması 2008 yılında başlamış, sokak konumu ve işlevi dikkate alınarak yapılmıştır. Dokunun korunmasına özen gösterilen proje sokağın yoğunluğu dikkate alınarak hazırlanmış ve özgünlüğünü koruyan yapıların ön plana çıkarılması sağlanmıştır. Sarıkadı sokak araç trafiğine kapatılmış ve yayalaştırılmıştır (Altındağ Belediyesi, 2008).

Sanat Sokağı Projesi

2009 yılında Altındağ Belediyesi ve Hacettepe Üniversitesinin arasında imzalanan protokol uyarınca Hamamönü'nde inşa edilen Sanat Sokağı, sokak sağlıklılaştırma çalışmalarını tamamlayıcı bir projedir. Mülkiyeti üniversiteye ait bir arsa üzerinde sanat merkezi olarak kullanılmak üzere, geleneksel Ankara evlerinden oluşan projeyi tamamladı. Bölgede bulunan ve mülkiyeti Hacettepe Üniversitesi'ne ait olan bazı tescilli Ankara Evleri; sanat evi, atölye ve sergi salonu olarak kullanılmak üzere restore edildi (Altındağ Gazetesi, Kasım 2009).

Sanat sokağında 22 tarihi Ankara evi bulunmaktadır ve bu evler aslına uygun olarak yeniden inşa edilmiştir. Mehmet Akif Ersoy Sokak, Dutlu sokak ve Sarı Kadın Sokak'ın çevrelediği Sanat Sokağı 5 ay süresinde tamamlanmıştır. Proje kültür merkezi, el sanatları merkezi, el ürünleri pazarı, yaya yolu düzenleme projelerinden oluşmaktadır (Altındağ Belediyesi, 2011a).

Kültür Sanat Merkezi, Altındağ Belediye Sanat Sokağı Projesi çerçevesinde inşaatı tamamlanan Kültür Sanat Evi'dir. Burası sergi, sunum, toplantı ve açık hava sinemasını içeren bir yapıdır (Altındağ Belediyesi, 2011f). Sarıkadı Sokakta iki ayrı faaliyet gösteren yapılar olarak inşa edilen El Ürünleri Pazarı bulunmaktadır. Bu pazarların yapısının amacı, Hamamönü'nü ekonomik ve kültürel açıdan canlandırmaktır. Yapılan pazarlardan biri farklı mahallelerde hizmet veren Hanımlar Eğitim ve Kültür Merkezleri'ne üye kadınların sene boyunca devam ettikleri hobi ve el

becerisi öğrendikleri bilgiler ve edindikleri beceriler ışığında ürettikleri eserleri bulunduruyor. Sarıkadı sokakta bulunan diğer pazarda ise çoğunlukla yeme-içme ürünleri satılmaktadır (Altındağ Belediyesi, 2011b).

Hamamönü'nün Restorasyondan Önceki Durumu Ve Bölgede Yapılan Restorasyon Çalışmaları

Çoğunlukla 1-2 katlı yapılar bulunmakla beraber 3 katlı yapılarında görüldüğü Hamamönü'nde bulunan geleneksel yapılar birçok değişikliğe uğramıştır. Kaçak yapılaşmanın artmasıyla yapıların kat adetleri Zemin+2, Zemin+3 şeklinde değişikliğe uğramış, geleneksel doku korunamamıştır. Günümüz koşullarında kullanılan yapım teknikleri geleneksel doku içerisinde de kullanılmaya başlanmıştır. Tescilli ve tescile önerilen sivil mimarlık örneklerinin hemen tümünde değişiklik yapılmış olduğu ve bu değişikliklerin bir bölümünde yapıların iç ve dış mimari karakterleri ile plan düzenlerini etkilediği ve bozduğu görülmüştür (Altındağ 125 Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, 2010). Yapılarda mülkiyet bölünmesi ve çok sayıda kiracıya kiralanması nedeniyle bölüntüler, müştemilat ve yasal olmayan ek katlar yapılmıştır (Önen Mimarlık, 2000).

Hamamönü'nde bulunan yapıların uzun yıllar onarılmamasının birçok sebebi vardır. Öne çıkan sebeplerden birincisi, mülk sahiplerinin başka yerlerde oturmasıdır. Burada evi olduğunu unutan ev sahipleri de bulunmaktadır. Bu nedenle bazı evler istila edilmiştir. (Tiryaki, 2011). İkinci neden ise yapıların çok mülkiyetli olmasıdır. Miras yoluyla çok hisseli mülkiyetlerde mülk sahipleri onarım işini binada oturan sahibe havale ettikleri için yapıların onarılmadığı görünmektedir (Önen Mimarlık, 2000). Bu nedenle yapılar gerek bakımsızlıktan gerekse kaçak yapılaşmadan dolayı kötü bir duruma gelmiştir. Hamamönü'ndeki yapıları sınıflandıracak olursak; esaslı onarım gerektiren yapılar, yüzeysel onarım gerektiren yapılar, harabe durumdaki yapılar olarak **sıralayabiliriz .**

3.2. Metod

Mekân analizi yapılan bu çalışmada analizi ilgilendiren; morfoloji, gamma analizi ve yöntemde kullanılan bilgisayar programı depthmapX programının yardımı ile görünür alan analizleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Morfoloji şekil, biçim anlamına gelmektedir. Şekil kelimesi bir nesnenin dış çizgileri bakımından niteliği, dıştan görünüş biçimi olarak tanımlanmaktadır (Türkçe Sözlük 1983). Morfoloji, çeşitli bilim dallarında biçimleri ve biçimlenmeleri inceleyen bilim dalıdır [Haçerlioğlu, 1986]. Steadman morfolojiyi mekânsal yapı ve forma ilişkin evrensel bir bilim olarak tanımlamıştır [Dursun, 2002]. Mimarlıkta morfoloji en yalın anlamda biçim ve mekânsal yapı ile ilgilenen evrensel bir bilim olarak tanımlanır. Morfolojik yaklaşım, mekân analiz çalışmalarında bir yöntemi temsil etmiştir.

Mimarlık ve şehircilik alanında kullanılan morfolojik analizin amacı mekânlar arasındaki sirkülasyon akışını ve fiziksel çevre koşullarının tekrarına olanak vermeleri olarak özetlenebilir. Bu analizler yardımıyla yerleşme ve konut tiplerinin sınıflandırılmasına temel oluşturacak veriler elde edilebilmektedir [Dursun, 1995].

Gamma grafiklerinin gösterimi

Geçiş grafikleri yerleşim ve binalarda mekânsal konfigürasyonu netleştirmek için geliştirilen basit bir gösterimsel araçtan daha fazla şeydir. Ortaya koyduğu iki değişken karakteristik *derinlik* ve *halkalar* ile mimari tasarımlar kültürel özellik taşıır. Geçiş grafiklerinde konfigürasyonel değişkenler derinlik ve halkalardır.

Derinlik

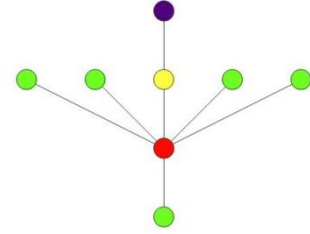
Derinlik kavramı mekânsal modellerde önemli konfigürasyonel bir özelliktir. Mekânsal bir sistemde girişten veya sistemdeki herhangi bir mekândan diğer bir mekâna geçişte kaç adımda geçilmesi gerektiğini gösterir [Yaldiz, 2004].

Geçiş grafiği içinde bir mekândan diğerine direkt olarak geçilebiliyorsa o mekânın derinliği 1'dir. Eğer o mekândan diğerine ulaşmak için bir ara mekân geçilmesi gerekiyorsa o mekânın derinliği 2'dir. Eğer minimum 2 mekân geçilmesi gerekiyorsa derinlik 3 olarak kabul edilir.

Doğrusal yapı gösteren grafiklerde derinlik daha çok, dallanmış bir grafikte ise derinlik daha azdır (Şekil 3.9.).

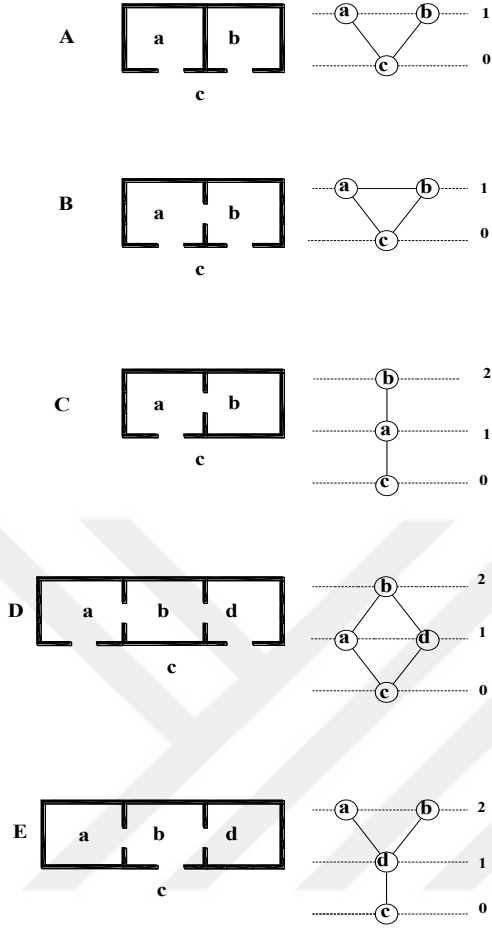
(a)

(b)

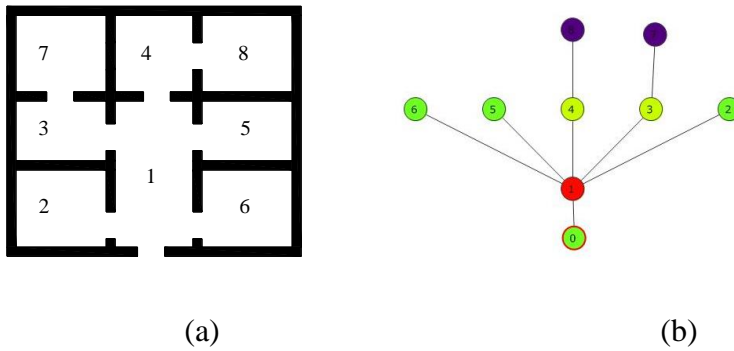
Şekil 3.9. a) Doğrusal yapıda gamma b) Dallanmış yapıda gamma grafiği [Özyılmaz, 2007]

Derinliğin mahremiyetle ilişkisi konfigürasyonel yapıya sosyal, kültürel anlamlar yükler. Çeşitli araştırmalarda en derin mekânların (Dursun, 1995) kimler tarafından ve ne amaçla kullanıldıkları bu yolla bulunabilir. Tasarım aşamasında gamma grafiğinde tespit edilen mekân eğer en son ulaşılması istenen mekân ise grafikte en son noktada gösterilip tasarım o yönde geliştirilebilir. Geleneksel konutlarda terminal mekân hangi mekândır, alan çalışması sonucunda belirlenerek ortak bir sonuca ulaşılır. Gerçekten sosyal ve kültürel anlam olarak mekânın istendiği konumda yer alıp almadığı bu analiz ile belirlenebilir.

Şekil 3.10. Geçiş grafiklerinde derinlikler ve halkalar [Hillier ve Hanson, 1984]

Bir mekâna ait derinlik değeri o mekâna ulaşırken geçilen mekân sayısını ifade etmektedir. Aşılan mekân sayısına ulaşım adım sayısı denilmektedir. Bir mekâna ait ortalama derinlik değeri ise tüm mekânlara ait ulaşım adım sayılarının ortalaması olarak kabul edilmektedir.

Şekil 3.11. a) Bir yapı örneği b) Gamma haritası [Özyılmaz, 2007]

Dış mekâna, 1 no' lu mekândan ulaşım adım sayısı 1

2 no 'lu mekândan ulaşım adım sayısı 2

3 no' lu mekândan ulaşım adım sayısı 2

4 no' lu mekândan ulaşım adım sayısı 2

5 no 'lu mekândan ulaşım adım sayısı 2

6 no 'lu mekândan ulaşım adım sayısı 2

7 no' lu mekândan ulaşım adım sayısı 3

8 no' lu mekândan ulaşım adım sayısı 3 olarak saptanmaktadır.

Ortalama derinlik = Toplam derinlik (Toplam mekân sayısı) = $17/8 = 2,125$

Bu tez çalışmasında geçiş grafikleri Hillier ve Hanson'ın analizine dayanarak autocad programında hazırlanmıştır.

Geçiş grafikleri ile ilgili terimler aşağıdaki gibi sıralanabilir.

-Gamma İndeksi,

-Beta İndeksi,

-Grafin Çapı,

-Döngü-Bölge sayısı,

-Alt yedek Şebeke İndeksi,

-König Sayısı,

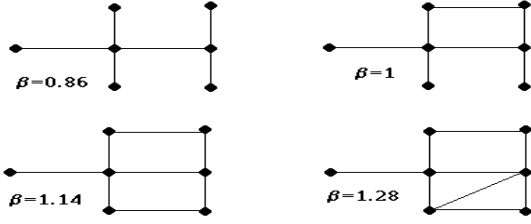
-Her düğümün Entegrasyon değeri,

-Her düğümün ortalama derinliği (Yıldırım,2002).

Beta indeksi: Kenar sayısının düğüm sayısına bölünmesi ile elde edilen beta indeksinin formülü $\beta = \frac{E}{V}$ 'dir. Bu formül ile bulunan Beta indeksinde çıkan sonuçlara göre; yapıların ağaç, döngü, kompleks yapıda olması durumu incelenmiştir. Yapıların beta indeksinin 1'den küçük olması ağaç, 1'e eşit olması döngü, 1'den büyük olması kompleks yapıda olduğunu gösterir (Şekil 3.11.).Yapının ağaç işlevsel durumda olması lineer olarak biçimlenmiş olduğunu, döngü işlevsel durumunda olması genelde avlulu

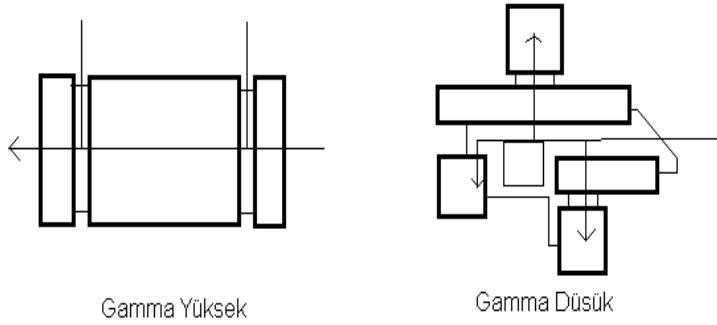
3. MATERYAL VE METOT

tiplerde olduğunu, kompleks durumda olması ise daha organik formlarda şekillendiğini göstermektedir (Yıldırım 2002).

Şekil 3.12. Beta indeksi (Yıldırım 2002)

Gamma indeksi: Bağlantılılık oranını sayısal olarak veren şebeke elemanlarının ilişki yoğunluğuna bağlı olan indeks olarak tanımlanabilir. Gamma indeksi yapıların parçalı veya kompakt durumuyla alakalı bilgiler vermektedir. Gamma indeksi hesaplanırken $G = \frac{E}{(v2-v)}/2$ formülü kullanılır. Sıfır değerine tam bağlantısızlık iken bir değeri tam bağlantılıdır. (Şekil 3.12.) Sıfır değerine yakın olan yapılar parçalı özellik gösterirler. Fakat bir değerine yakın olan yapılar kompakt özellik gösterirler (Yıldırım 2002).

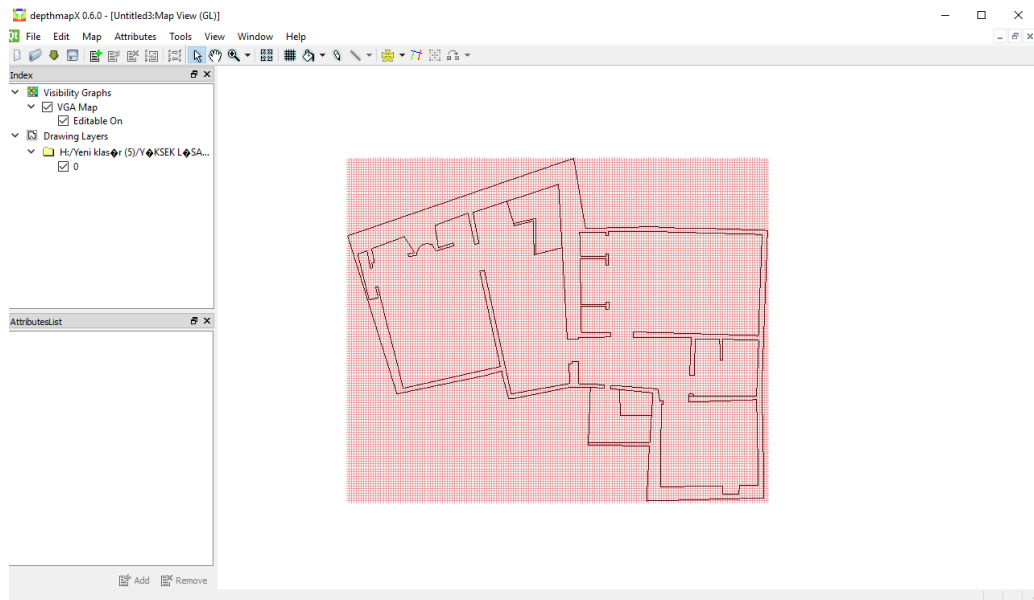
Şekil 3.13. Gamma indeksi bina-biçim ilişkisi (Yıldırım 2002)

Sayısal veriler ile analiz edilebilen fiziksel mekân hakkında yapılan son dönemdeki çalışmalarda, Space Syntax (Mekân Dizinim) gibi sayısal modeller ve GIS'in kullanımı, bu alanda yapılan çalışmalara daha farklı bakış açısı kazandırmıştır. Hillier'in yapmış olduğu çalışmalara göre, farklı biçimsel özellikleri barındıran şehirselseliklerin sahip oldukları kendilerine özgü iç mantıklarının ve onları oluşturan mekânsal oluşumların birbirleri ile olan ilişkilerinin incelenebilmesi, bu alan ile alakalı sosyal bilginin geliştirilmesi ve üretilmesi konuları oldukça önemlidir (Tazefidan 2018).

Kültürler ile bağdaştırarak insan etkileşim örüntülerini ifade etmeye çalışan mekân dizim stratejisi, mekân örüntüsündeki bir takım farklılıkları açığa çıkarır. Hillier ve Hanson tarafından 1984 yılında keşfedilen mekânsal dizim kuramı, sosyal ve kültürel yapının mekânsal düzeyde nasıl ortaya çıktığını incelemektedir(Kırşan ve Çağdaş, 2005). Geleneksel konutlara ait mekânsal düzenleyim yapıları üzerinden mekânsal ve görsel yapılanma ile konut kültürü arasındaki ilişki açıklanabilir.(Şen 2014).

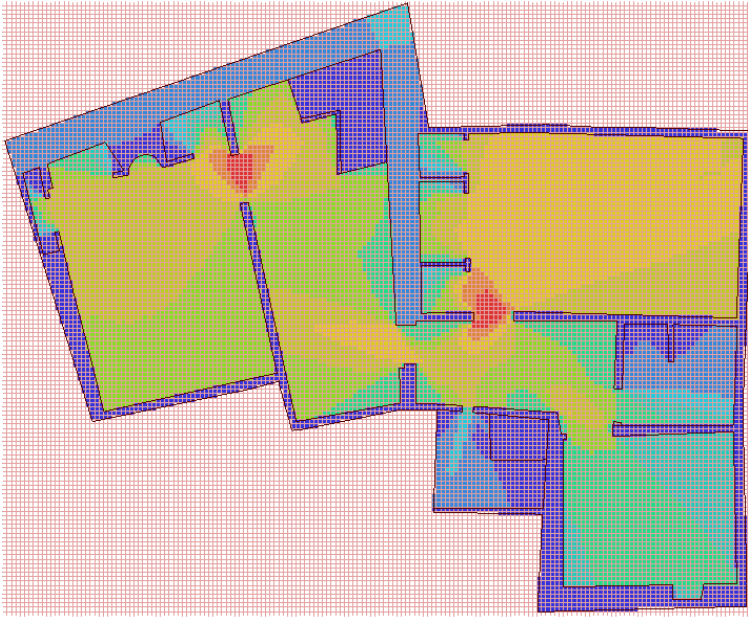
Bu bakış açısıyla geçmişte, Hamamönü Bölgesi'nde yaşayan toplumlar arasındaki ilişkilerin konut üzerindeki etkilerini inceleyerek, bunların günümüzde yansımalarının nasıl olduğu açığa çıkarılacaktır. Çalışma alanında bulunan 11 adet geleneksel konuta ait eski planların ve yeni planların depthmapX programının yardımı ile görünür alan analizleri yapılmıştır. Kullanılan bu program, Hillier ile Hanson'un üzerinde çalıştığı mekânsal dizim kuramı doğrultusunda geliştirilmiştir. Geliştirilen bu yazılım eksensel hat, dışbükey mekân ve görünür alan analizi yapımına olanak sağlamaktadır (Turner 2004).

Öncelikle seçilmiş olan 11 adet konutun yeni ve eski planları autocad dxf formatında 2d olarak hazırlanmıştır. Hazırlanan bu planlar yazılım içine alınarak grid sistemi oluşturulmuştur. Grid sistemi oluşturulurken programın tools menüsü altında bulunan set grid sekmesi kullanılmıştır (Şekil 3.12.).

Şekil 3.14. Depth MapX programında grid oluşturma

Oluşturulan bu gridler, fill komutu kullanılarak doldurulmuştur. İçi doldurulan planlar tools menüsü içinde bulunan visibility sekmesi içindeki make visibility graph komutu yardımıyla mekânların görünür alan grafikleri oluşturulmuştur.(Şekil 3.13.). Görünür alan grafikleri incelendiğinde, grafik üzerinde bulunan renklerin değiştiği dikkat çekmektedir. Bu renkler incelendiğinde kırmızı ve sarı tonları en sığ yerlerini gösterirken, mavi tonları derin bölgeleri göstermektedir. Mahremiyetin olduğu bölgeleri gösteren derin mekânlar olurken sosyal alanların fazla olduğunu gösteren sığ mekânlardır.

Şekil 3.15. Depth MapX programında derinlik haritası

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Hamamönü Hakkında Genel Bilgiler

Ankara, güney-doğu yönlerinde gelişme gösteren, sosyal ve ticari yollarının kesişme noktasında bulunan bir alanda kurulmuştur (Mohseni Tazehkand 2018). Stratejik önemi nedeni ile birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış olan şehir, 13. yy'den sonra Türk İslam yapısını açık bir şekilde göstermiştir (Mohseni Tazehkand 2018). Şekil 4.1. da Ankara'nın sınırları gösterilmiştir.

Şekil 4.1. Ankara İlinin Mevcut Sınırları

Rifaioğlu (2003) çalışmasında geçmişi çok eskilere dayanan Anadolu'nun, hemen her yöresinde kurulmuş kentler olduğunu belirtmiştir. Bu şehirlerden biri olan Ankara'ya gelen seyyahlar şehrin bir vakıf şehri olduğunu söylemiştir. Evliya Çelebi

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

1640 yılında Ankara ziyaretinde şu sözleri söylemiştir: “Ankara Kalesi içerisinde 360 mahalle, bahçesiz 600 ev bulunmaktadır. Tamamı vakıf olan 76 camii, 200 hamamı, 170 çeşmesi, büyük öğrencileri burslu 9 medresesi, 3 dar'ul-hadisi, 180 sıbyan mektebi, 18 dergâhı, 2000 dükkânı, sanat niteliği yüksek bedesteni ve çarşıları mevcuttur” (Tarsuslugil 2013). Ankara'nın bir vakıf şehri olma özelliği cumhuriyet döneminde de devam etmiştir. Cumhuriyet dönemi sosyal ve kültürel alan incelendiğinde, şehrin bu özelliği açıkça görülmektedir.

Ankara iline bağlı Altındağ ilçesi sınırları içerisinde bulunan Hamamönü bölgesi Ankara kalesi, Cebeci-Dört Yol, Kurtuluş ve Sıhhiye ile çevrilidir. Bölgede Talatpaşa Bulvarından Cebeciye doğru inen %4 lük bir eğim bulunmaktadır (Tarsuslugil 2013) (Şekil4.2.).

Şekil 4.2. Hamamönü Bölgesi ve Hacettepe Mahallesi Sınırları

Ankara'nın en eski yerleşim yerlerinden birini oluşturan Hamamönü, adını bölgede bulunan Karacabey hamamından almıştır. Günümüzde Ankara'ya gelen turistlerin en fazla ziyaret ettikleri noktalardan biri olan Hamamönü, Karacabey Hamamı'nı, Tacettin Dergâhı'nı, Mehmet Akif Ersoy Müze Evi'ni ve geleneksel Osmanlı mimarisini yansıtan konutları barındıran bir bölgedir. Bölgenin merkezi niteliğinde sayılabilecek Mehmet Akif Ersoy parkı önemli bir buluşma noktası olma niteliğine sahiptir.

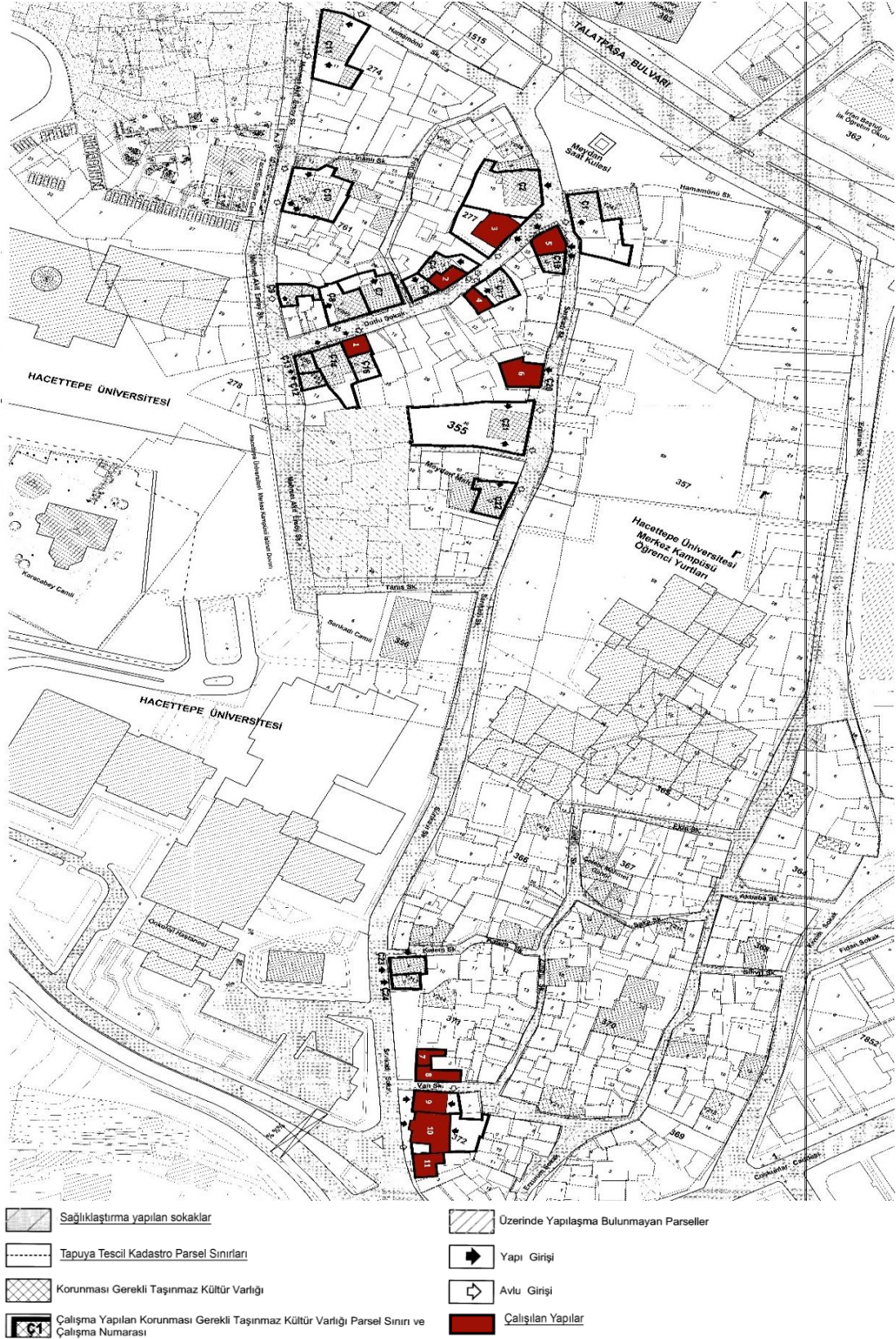
Hamamönü bölgesinde eski kent dokusunun korunması için koruma amaçlı imar planı çalışması yapılmıştır. Koruma amaçlı imar planının hazırlanması süreci

Altındağ Belediyesi ve Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu ile birlikte yürütülmüştür. Yapılan bu planlama ile birlikte bölge 2. Derece sit alanı ilan edilmiştir. Hamamönü, Ankara için önemli bir kültürel miras değeri taşımaktadır. Bölgede bulunan sivil mimarlık örnekleri barındırdığı tarihi değerlerle yeni ile eskiyi bağdaştıran bir konuma sahiptir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.2.Çalışma Alanında Belirlenen Konutlar ve Özellikleri

Şekil 4.3. Seçilen Konutların Bölgedeki Konumları

4.2.1. 1 Numaralı Ev: Hacettepe Mahallesi İlhan Cavcav Sokak No:10 Mevcut Durumu ve Konumu

Hacettepe Mahallesi İlhan Cavcav sokağın doğu kısmında bulunan iki katlı konutun alt katı kâgir üst katı ahşap yapıdadır (Şekil 4.5.). Sokak sağıklaştırma projesinden önce konut olarak kullanılan yapı, şuan da kafe olarak kullanılmaktadır. Yapının dış görüntüsü korunmuş olup iç kısımlarda kullanımın değişmesinden ötürü değişiklikler yapılmıştır. Altındağ belediyesinden alınan bilgiye göre, yapılan değişiklikler denetim dahilinde yapılmamıştır. Bu nedenle güncel planları belediyenin arşivinde mevcut değildir.

Mimari Yapısı

Yapının tek girişi bulunmaktadır. Sokak kapısı ahşap ve iki kanatlı bir yapıdır. Kapının yan tarafında dikdörtgen formda ahşap yapıda bir adet pencere bulunmaktadır. Yapıda sofa bulunmamaktadır. Kapıdan girer girmez karşıda merdiven sol tarafta bir servis bölümü bulunmaktadır. Merdivenin alt kısmında, bir adet bay ve bir adet bayan tuvalet bulunmaktadır. Tuvaletlerin yan tarafında küçük bir mutfak, karşısında bir depo bulunmaktadır. Yapının eski planları incelendiğinde, depo olarak kullanılan bölümün daha önceden de depo olarak kullanıldığı dikkat çekmektedir. Mutfak kısmına geçerken taştan yapılmış bir kemer yer almaktadır. Mutfağın yanında çalışanların kullandığı çevresi yüksek duvarlar ile çevrili bir bahçe bulunmaktadır.

L şeklinde yukarı doğru çıkan merdiven işletmenin misafirlerini ağırladığı büyük bir salona ulaşır. Bu salonda mekânı çok iyi bir şekilde aydınlatan büyük pencereler kullanılmıştır. Eski planlar ile güncel halini kıyasladığımızda; bu kattaki duvarların kaldırıldığını, pencere boyutlarının değiştiğini, eskiden banyo olarak kullanılan mekânın duvarının yapının dış cephesine kadar uzatılıp bir balkon haline getirildiği görülmektedir. Yapının cephesinde üçgen bir alınlık yapılmıştır. Yapı sokak eğimine uygun yapılmış ve sokaktaki geleneksel görüntü ile bütünlük sağlamıştır (Şekil 4.4.).

Malzeme ve Teknik Özellikleri

Yapı moloz taş ve ahşaptan inşa edilmiştir. Yapıda, daha sonradan yapılan bölmelerde tuğla malzeme kullanılmıştır. Çatısı, alaturka kiremit ve ahşap malzeme ile yapılmıştır. Yapıda bulunan kapılar ve pencereler ahşaptandır. Tavanları yine ahşap asma tavan ile olan yapının zemin döşemesi ise ahşap parkedendir.

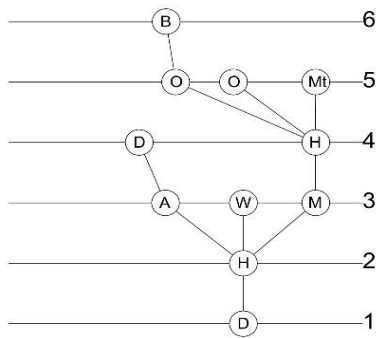
4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Şekil 4.4. 1 Numaralı Evin iç ve dış cephe fotoğrafları

Şekil 4.5. 1 numaralı evin Google haritalar ve Google earth görünümü

Graf çizgisi(E):10

Graf düğümü(V):11

$\beta: E/V$

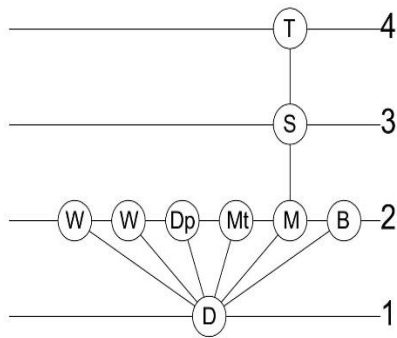
$\beta: 10/11=0.909$

$G: E/[(V^2-V)/2]$

$G: 10/[(121-11)/2]$

$G=0.181$

Şekil 4.6. 1 numaralı evin eski planlarına ait graf şeması

Graf çizgisi(E):8

Graf düğümü(V):9

$\beta: E/V$

$\beta: 8/9=0.888$

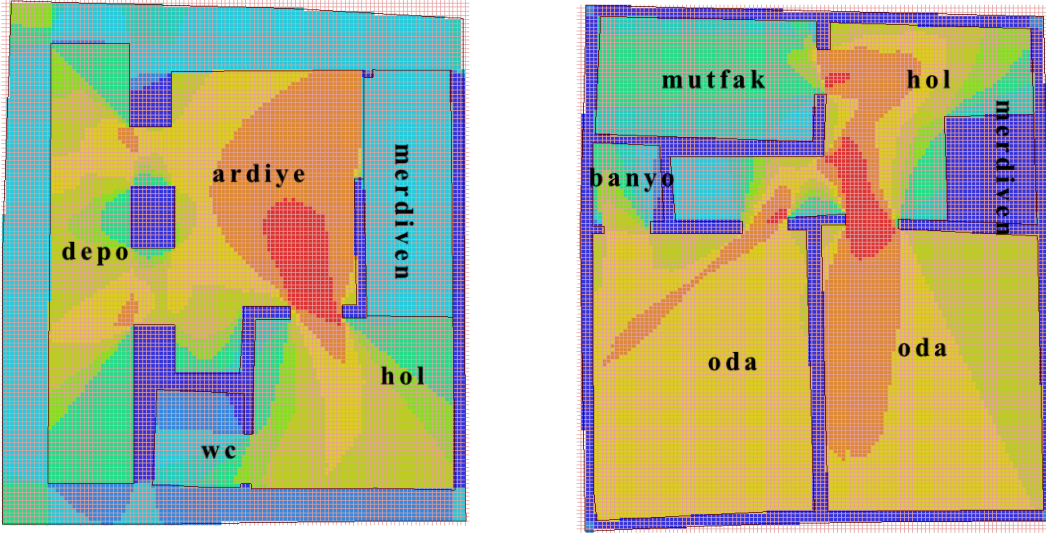
$G: E/[(V^2-V)/2]$

$G: 8/[(81-9)/2]$

$G=0.222$

Şekil 4.7. 1 numaralı evin yeni planlarına ait graf şeması

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

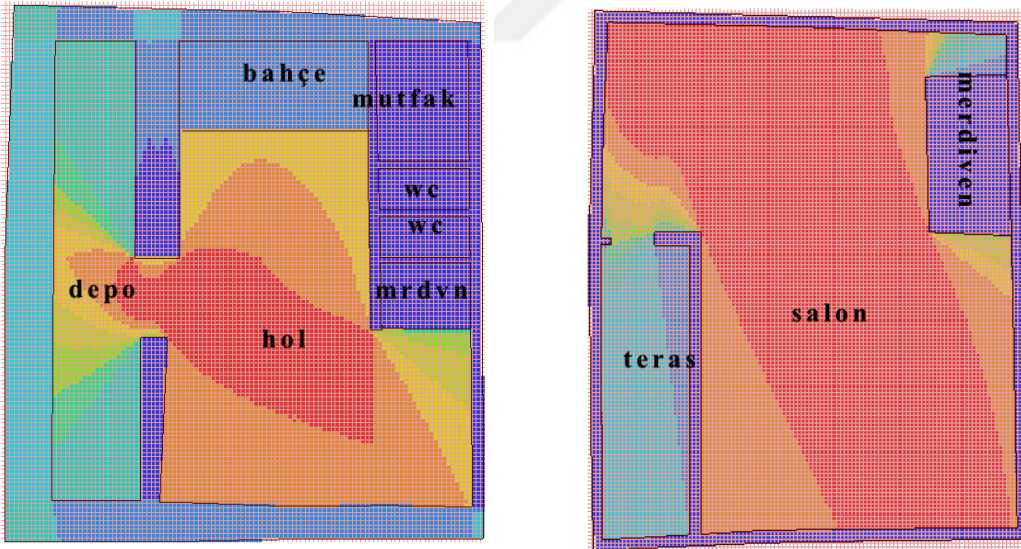
Analiz sonucuna göre birinci kat bağlantılılık değerleri

Minimum:12

Maksimum:5957

Ortalama:2845.59

Şekil 4.8. 1 numaralı evin eski durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)

Analiz sonucuna göre birinci kat bağlantılılık değerleri

Minimum:15

Maksimum:11086

Ortalama:5029.06

Şekil 4.9. 1 numaralı evin yeni durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)

Yapının mevcut halinde derinlik haritasında kırmızı tonların daha fazla olduğu görülmektedir (Şekil 4.9.). Bu durum sosyal mekânların artmış olduğunu göstermektedir. Yapının şu anda kafe olarak kullanılması bu durumu destekler niteliktedir. Yapıda şu anda mutfak ve tuvalet olarak kullanılan kısımlar en mavi yerler yani en derin yerlerdir. Buraların insan yoğunluğunun diğer yerlere göre daha az olduğunu söylenebilir. Sağıklaştırılmadan önceki durumunun derinlik haritasında en sosyal mekânların, geçiş noktaları olduğu dikkat çekmektedir (Şekil 4.8.).

Yapının graf şemalarına göre, beta indeksi (Şekil 4.6.) 0,909 iken, (Şekil 4.7.) 0,888 olarak çıkmaktadır. Sonuçlara göre, ağaç yapı durumunda olan yapı hala bu özelliğini korumaktadır. Yapının sağıklaştırılmadan önce ve sonra basit lineer yapıda olduğu söylenebilir.

Gamma indeksinin 0,181 iken, 0,222 olarak değiştiği görülmektedir.(Şekil 4.6. ve Şekil 4.7.) Bu durumda parçalı yapıya sahip olan konutun süreç içinde bu özelliğinin değişmediğini göstermektedir.

4.2.2. 2 Numaralı Ev: Hacettepe Mahallesi İlhan Cavcav Sokak No:13

Mevcut Durumu ve Konumu

Sokağa eğri bir şekilde oturmuş bitişik nizam, 2 katlı ahşap karkas yapıda bir konuttur (Şekil 4.10.). Mevcut hali hala konut olarak kullanılmaktadır. Konutun kullanıcıları iç kısmının fotoğraflarını çekilmesine müsaade edilmemiştir. Yapıyı diğer yapılardan ayıran belirgin bir özelliği bulunmamaktadır. Ancak yapıda bulunan cumba ahşap elemanlar ve yapının sokak eğimi ile bütünleşmiş şekilde olması sokaktaki görsel sürekliliğe uygun olmasını sağlamıştır. Yapının güncel planları için, Vakıflar İkinci Bölge Müdürlüğü'nün ve Altındağ Belediyesi'nin arşivleri taranmıştır. Fakat projenin güncel planları ile alakalı herhangi bir veriye ulaşılamamıştır.

Mimari Yapısı

Yapının kullanıcıları fotoğraf çekmemize ve iç mekânları gezmemize izin vermediğinden mimari yapısı, eski kaynaklardan araştırılarak toplanmıştır. Kullanıcılar yapıda plan bazında bir değişiklik yapmadıklarını, fakat yapının belirli bölümlerinde kullanılan malzemeleri değiştirdiklerini dile getirmişlerdir.

Yapıya tek kanatlı ahşap bir kapıdan girilir. Yapının daha önceden sokağa açılan üç adet kapısının olduğunu, fakat mevcut kullanıcıların bu kapılardan ikisini kapattıklarını ve tek kapının kullanıldığını görmekteyiz. Yapıyı birden çok aile kullanırken, yapının daha fonksiyonel olması açısından sokağa açılan kapı sayısının birden fazla olduğu düşünülmektedir. Daha önceden birden fazla ailenin kullanıldığı belirtilen yapıyı, şu anda beş kişilik çekirdek bir aile kullanmaktadır.

İncelenen kaynaklara göre, dar bir koridordan arka tarafa doğru ilerlenip döner merdivenden yukarı çıkılır. Yapının ön tarafında 2 oda vardır. Geniş pencerelere sahip olan bu odaların arka kısmında; bir adet kömürlük, bir adet tuvalet ve bir küçük oda daha bulunmaktadır. Merdivenle kömürlük arasında ahşap bölme kullanılmıştır.

Yapı üç katlıdır. Ara katta ve birinci katta herhangi bir ıslak hacim bulunmamaktadır. Yapıya ait incelenen planlarda daha önceden üst kata ulaşmak için kullanılan merdivenin avluya açıldığı görülmüştür. Yapı sahipleri, avluya açılan bu merdivenin çevresini kapattıklarını belirtmişlerdir.

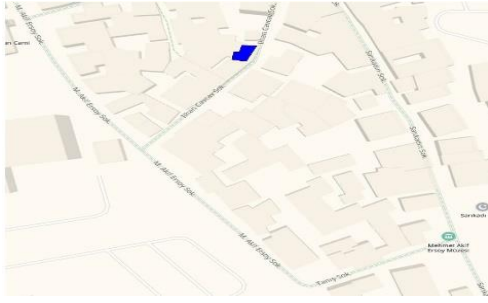
Malzeme ve Teknik Özellikleri

Yapının dış cephesinde ahşap ve düz sıva kullanılmıştır. Yapının iç kısmına girilemediğinden iç mekânlarda kullanılan malzeme ile alakalı bir bilgi bulunmamaktadır. Yapım tekniğinin diğer yapılarla aynı şekilde olduğu tahmin edilmektedir. Yani alt kısımlar moloz taş, üst kısımlar ahşap kâgir yığma yapı olarak yapıldığı düşünülmektedir.

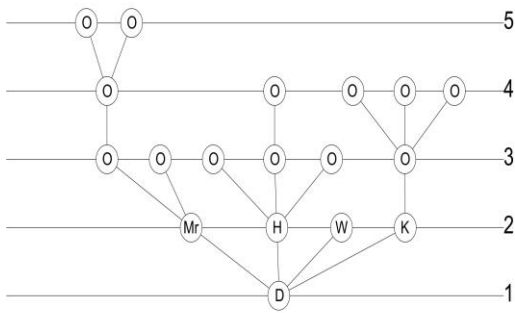

Şekil 4.10. 2 Numaralı Evin dış cephe fotoğrafları

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Şekil 4.11. 2 numaralı evin Google haritalar ve Google earth görünümü

Graf çizgisi(E):17

Graf düğümü(V):18

$\beta: E/V$

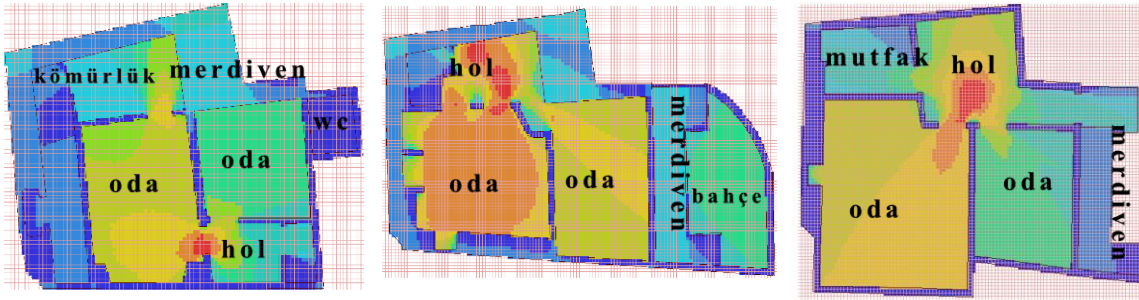
$\beta: 17/18=0.944$

$G: E/[(V^2-V)/2]$

$G: 17/[(324-18)/2]$

$G=0.111$

Şekil 4.12. 2 numaralı evin eski planlarına ait graf şeması

Analiz sonucuna göre zemin kat bağlantılılık değerleri

Minimum:3

Maksimum: 3804

Ortalama:1264.591

Şekil 4.13. 2 numaralı evin eski durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)

Yapının güncel planlarına ulaşılamamış ve kullanıcıları izin vermediğinden krokisi çıkarılamamıştır. Bu durum, yapının sokak sağlıklaştırma projesinden önceki ve sonraki halinin kıyaslanmasına engel olmaktadır. Fakat yapının eski planları incelendiğinde, en sosyal yerlerin mekânlar arası geçiş noktalarının olduğunu görülmektedir. Ayrıca derinlik haritasına baktığımızda, mekânlar arasındaki noktaların en kırmızı yerler olduğu dikkat çekmektedir (Şekil 4.13.)

Graf şemasına göre, beta indeksi 0,944 olarak çıkmaktadır. Bu durumda yapının ağaç yapı olma özelliğinde olduğunu söylenebilir (Şekil 4.12.). Gamma indeksi 0,111 olarak bulunmuştur. Çıkan sonuca göre yapı parçalı durumdadır.

4.2.3. 3 Numaralı Ev: Hacettepe Mahallesi İlhan Cavcav Sokak No:19

Mevcut Durumu ve Konumu

Birlik Vakfı tarafından, vakıf binası olarak kullanılan yapı geniş bir avluya sahiptir. Sokağın doğu tarafında bulunan yapı oldukça geniş bir parsel üzerine konumlanmıştır (Şekil 4.15.). Yapı, bir vakıf kuruluşu olarak hizmet verdiği için bahçesi ve iç kısımları bu duruma uygun şekilde değiştirilmiştir. Vakıf yetkilileri, yapının restorasyonunu yaptırırken orijinaline yakın olmasına dikkat ettiklerini belirtmişlerdir.

Mimari Yapısı

İki adet girişi olan, orta sofalı plan tipine sahip bu yapıya giriş, bahçe kapısından yapılmaktadır. Yapıdan sokağa doğrudan açılan kapı kaldırılmamış, kapının kullanılmadığı belirtilmiştir. Bahçe kapısından geçtikten sonra yapıya girer girmez, sol tarafta bir küçük mutfak ve tuvaletler bulunmaktadır. Yapının sağ tarafında; vakıf etkinliklerinin yapıldığı, eski planlarda iki ayrı oda olan, güncel durumunda ise bu odaların birleştirilip tek mekân olarak kullanıldığı bir salon yer almaktadır. Tuvaletlerin hemen yanında yukarı çıkan döner bir merdiven bulunmaktadır. Merdivenin yan tarafında küçük bir ofis odası mevcuttur. Bahçe kapısına açılan kapı ile direk sokağa açılan kapının karşılıklı olduğu dikkat çekmektedir (Şekil 4.14.).

Üst kata çıktığımız zaman yine üç adet oda bulunmaktadır. Odalar vakıf ihtiyaçlarına göre dizayn edilmiştir. Yapının üst katının daha önceden iki ayrı daireden oluştuğu görülmektedir. Yapının üst katından bahçeye inen merdiven kaldırılmış ve yapı tek kullanıcı için uygun hale getirilmiştir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

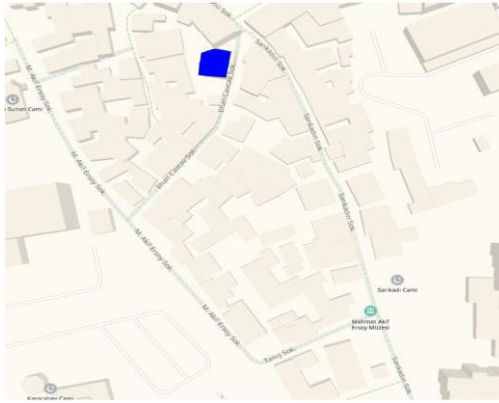
Cumbası olan ve eski kaynaklara göre kötü durumda olduğu için terkedildiği belirtilen bu yapının, alt kattaki iki ana duvarının moloz taş duvar olduğu, diğer duvarların ise tuğla ve sıva olduğu belirtilmiştir.

Malzeme ve Teknik Özellikleri

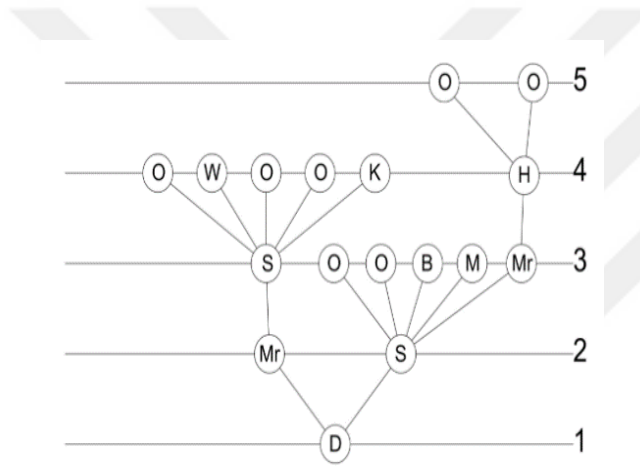
Yapının temel yapım malzemesi ahşap ve taştır. Ahşap karkas olarak yapılan bu yapıda ahşap asma tavanlar kullanılmıştır. Zemin yine ahşap parke ıslak hacim olarak, kullanılan bölümler karo mozaikten yapılmıştır. Yapının duvarlarının taş ve ahşap ağırlıklı olduğu görülmektedir. Eski planlar ile güncel durum karşılaştırıldığında bazı duvarların sonradan yapıldığını ve yapılan bu duvarlarda tuğla kullanıldığını görmekteyiz.

Şekil 4.14. 3 Numaralı Evin iç ve dış cephe fotoğrafları

Şekil 4.15. 3 numaralı evin Google haritalar ve Google earth görünümü

Graf çizgisi(E):16

Graf düğümü(V):17

$\beta: E/V$

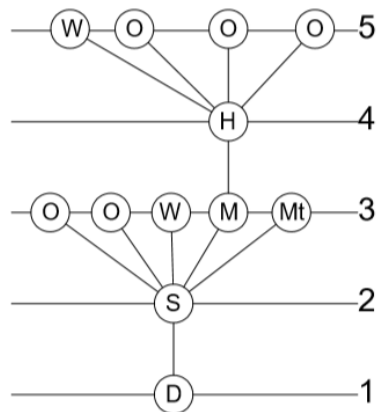
$\beta: 16/17=0.941$

$G: E/[(V^2-V)/2]$

$G: 16/[(289-17)/2]$

$G=0.117$

Şekil 4.16. 3 numaralı evin eski planlarına ait graf şeması

Graf çizgisi(E):11

Graf düğümü(V):12

$\beta: E/V$

$\beta: 11/12=0.916$

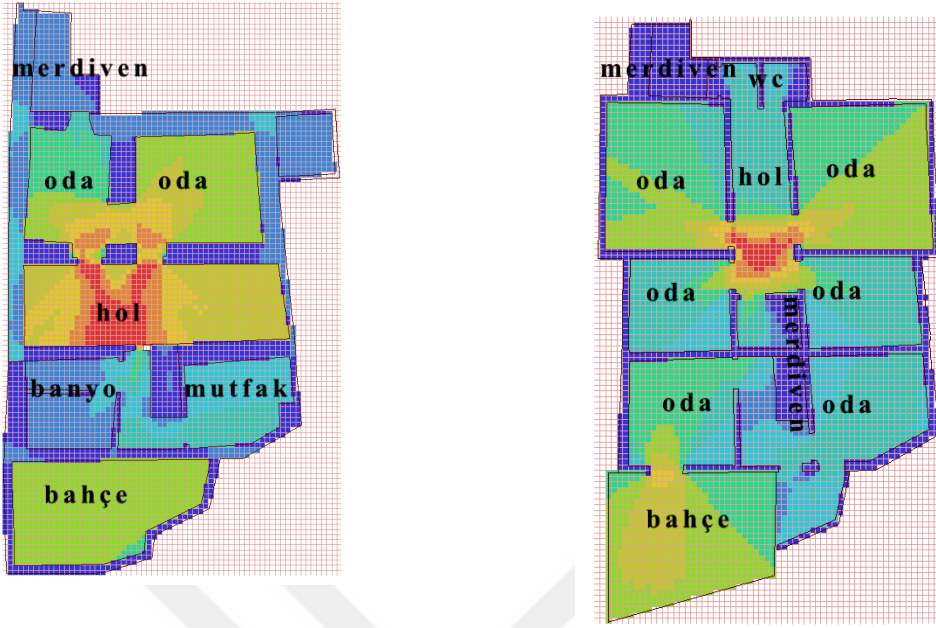
$G: E/[(V^2-V)/2]$

$G: 11/[(144-12)/2]$

$G=0.166$

Şekil 4.17. 3 numaralı evin eski planlarına ait graf şeması

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

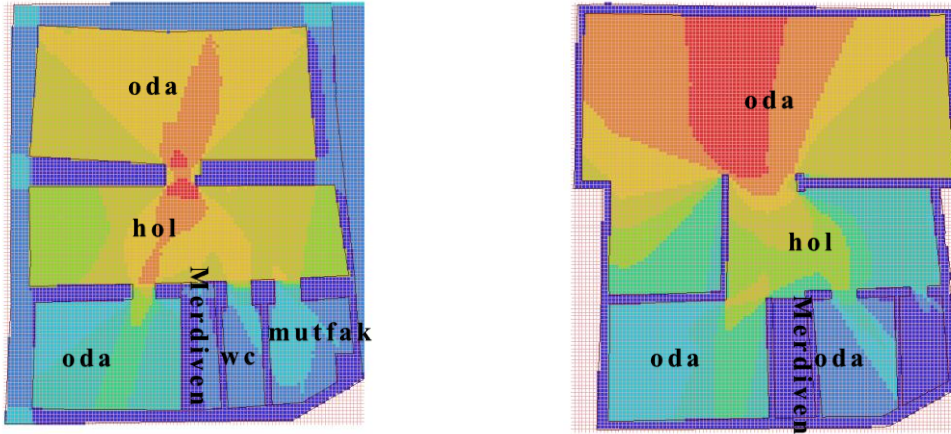
Analiz sonucuna göre zemin kat bağlantılılık değerleri

Minimum:1

Maksimum:1407

Ortalama:555.0055

Şekil 4.18. 3 numaralı evin eski durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)

Analiz sonucuna göre birinci kat bağlantılılık değerleri

Minimum:10

Maksimum:6984

Ortalama:2646.43

Şekil 4.19. 3 numaralı evin yeni durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)

Yapının derinlik haritasında mevcut durumda, kırmızı ve sarı tonların daha fazla olduğu görülmektedir (Şekil 4.19.). Sarı ve kırmızı tonlar daha sığ mekânları ifade etmektedir. Derinlik haritasında sığ mekanlar, sosyal alanlar olarak ifade edilir. Bu durumda yapıda sosyal mekânların arttığı söylenebilir (Şekil 4.18.).

Yapının graf şemalarına göre; beta indeksi eskiden 0,916 iken, şu anda 0,941 olarak çıkmaktadır (Şekil 4.17. ve Şekil 4.16.). Bu durumda yapının ağaç yapı özelliğinde olduğu dikkat çekmektedir. Gamma indeksinin, mevcut durumda ve eski halde 0 değerine yakın olması yapının parçalı yapı olma özelliğinin değişmediğini göstermektedir.

4.2.4. 4 Numaralı Ev: Hacettepe Mahallesi İlhan Cavcav Sokak No:24

Mevcut Durumu ve Konumu

Sokağın doğu tarafında bulunan konut; bitişik düzende, iki katlı, kâgir ve ahşap özelliğindedir (Şekil 4.21.). Sokak sağıklaştırma projesinden sonra alt katı ikiye bölünmüştür. Bölümlerden biri küçük bir dükkân, diğer kısmı ise üst katı ile birlikte kafe olarak kullanılmaktadır. Yapının fonksiyonu kullanıcının isteklerine göre şekillenmiştir.

Mimari Yapısı

Yapıya girer girmez küçük bir antreden sonra, karşımıza üst kata çıkan tek kollu merdiven çıkmaktadır. Merdivenin arka tarafında, bir adet mutfak ve bir adet tuvalet bulunmaktadır. Eski planlarda zemin katta, avlu olarak kullanılan alanın üstü kapatılmıştır. Kapatılan avlunun üstü terasa dahil edilerek terasın genişlemesi sağlanmıştır. Üst kat merdivenin çıktığı noktadan ikiye ayrılmış; sol taraf kapalı misafir salonu, sağ taraf yine misafirler için teras olarak kullanılmaktadır. Eski planlar ile kıyaslandığında yapının üst katındaki oda bölmeleri tamamen kaldırılmıştır. Alt kat ise, ihtiyaca göre ikiye bölünmüş ve iki farklı işletmenin tek yapıda olmasına olanak sağlamıştır. Yapının dış duvarları korunmuştur. Buna rağmen iç kısımda değişiklikler çok fazladır (Şekil 4.20.).

Eski planlarına göre yapının avlu kısmında bir adet çeşme yer almaktadır. Ayrıca Orhan Cezmi Tuncer'in(2002) Ankara Evleri isimli çalışmasında yapıya sonradan eklentiler yapıldığı belirtilmiştir. Yapıya sonradan eklenti yapılmış olması ve

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

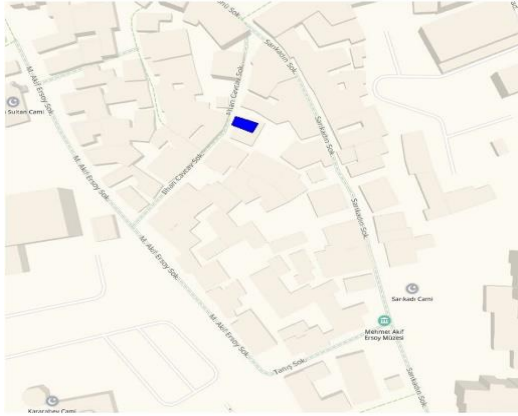
güncel kullanımının konuttan başka amaçla kullanılıyor olması, yapının ilk hali hakkında yorum yapmayı daha zor bir hale getirmektedir.

Malzeme ve Teknik Özellikleri

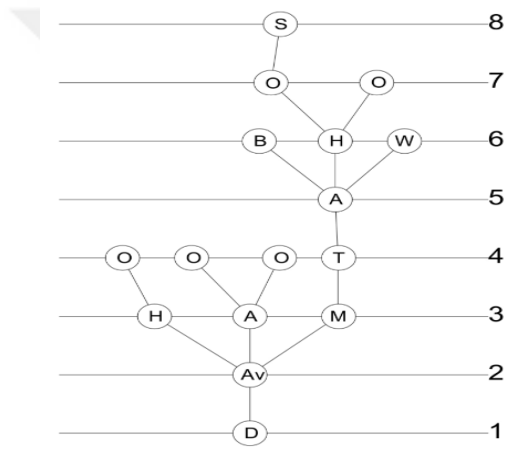
Taş ve ahşap malzemeden oluşan yapı, yığma teknik kullanılarak yapılmıştır. Yapıda alt kat duvarlarının ile üst kat duvarlarının üst üste geldiği görülmektedir. Yapının cumba kısmında eli böğründe yerine, sık ahşap kirişler kullanılmıştır. Yapıdaki pencereler ve kapılar ahşap malzemedendir. Kullanılan pencereler ihtiyaç dahilinde genişletilmiştir. Zemin kat döşemesi karo mozaik, üst kat ise ahşap parke kaplamadır.

Şekil 4.20. 4 numaralı evin iç ve dış cephe fotoğrafları

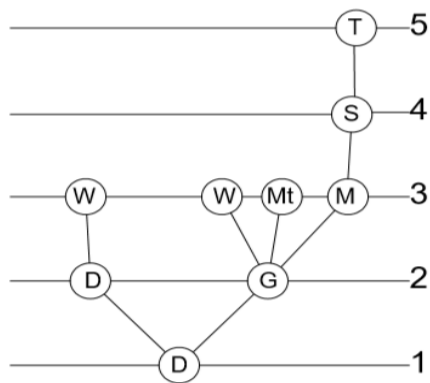

Şekil 4.21. 4 numaralı evin Google haritalar ve Google earth görünümü

Graf çizgisi(E):15
 Graf düğümü(V):16
 $\beta: E/V$
 $\beta: 15/16=0.937$
 $G: E/[(V^2-V)/2]$
 $G: 15/[(121-16)/2]$
 $G=0.125$

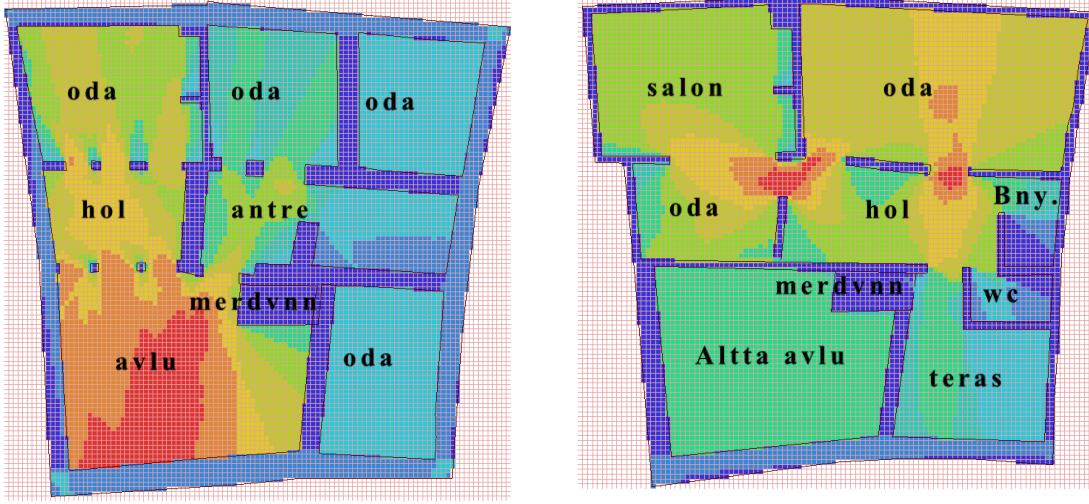
Şekil 4.22. 4 numaralı evin eski planlarına ait graf şeması

Graf çizgisi(E):8
 Graf düğümü(V):9
 $\beta: E/V$
 $\beta: 8/9=0.888$
 $G: E/[(V^2-V)/2]$
 $G: 8/[(81-9)/2]$
 $G=0.222$

Şekil 4.23. 4 numaralı evin yeni planlarına ait graf şeması

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

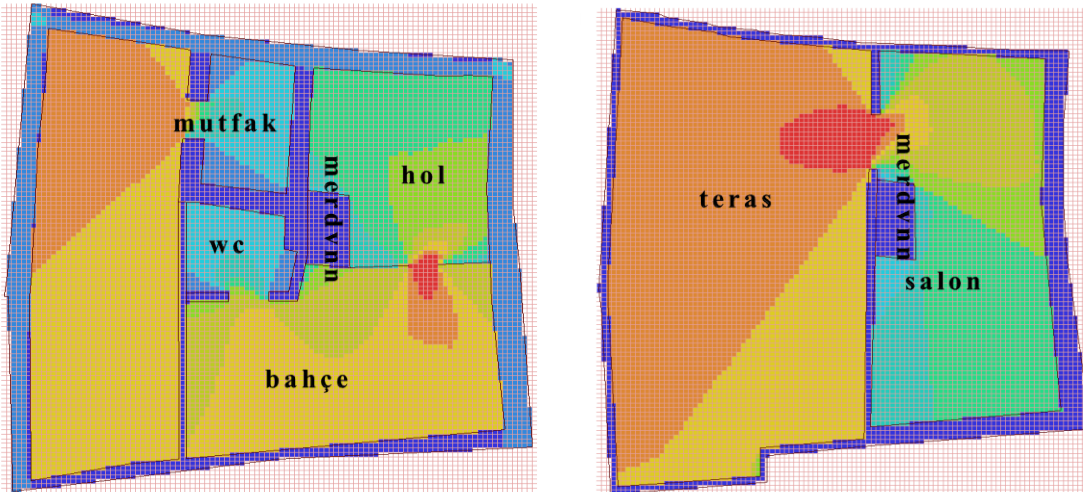
Analiz sonucuna göre bağlantılılık değerleri

Minimum:1

Maksimum:3578

Ortalama:1473.315

Şekil 4.24. 4 numaralı evin eski durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)

Analiz sonucuna göre bağlantılılık değerleri

Minimum:7

Maksimum:6333

Ortalama:2917.765

Şekil 4.25. 4 numaralı evin yeni durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)

Yapının derinlik haritası incelendiğinde, minimum ve maksimum değer arttığı dikkat çekmiştir. Fakat yapının derinlik haritasına bakarak net bir yorum yapmak mümkün değildir. Eski durumunda yapının avlu kısmında kırmızı renk artarken, yeni durumda üst katta bulunan misafir salonunun daha sarı ve kırmızı tonlarında olduğu dikkat çekmektedir (Şekil 4.24. ve Şekil 4.25.).

Yapının graf şemalarına göre, beta indekslerinin her iki durumda da 1'den küçük olması yapının ağaç yapı olma özelliğini koruduğunu gösterir. Gamma indekslerinin 0'a yakın çıkması parçalı yapı özelliğinin hala devam ettiğini göstermektedir (Şekil 4.22. ve Şekil 4.23.).

4.2.5. 5 Numaralı Ev: Hacettepe Mahallesi Sarı Kadı Sokak No:2

Mevcut Durumu ve Konumu

Sarı kadı sokak ile kalem sokak köşesinde bulunan yapı üç katlıdır (Şekil 4.27.). Yapının zemin katı güncel durumda kırtasiye olarak kullanılmaktadır. Üst katlar kullanıma kapalıdır. Yapının güncel planlarına, Altındağ belediyesi arşivinden ulaşılmıştır. Yapının bulunduğu konum hem geçmişte hem günümüzde zemin katın ticaret amaçlı kullanılması için uygun durumadır.

Mimari Yapısı

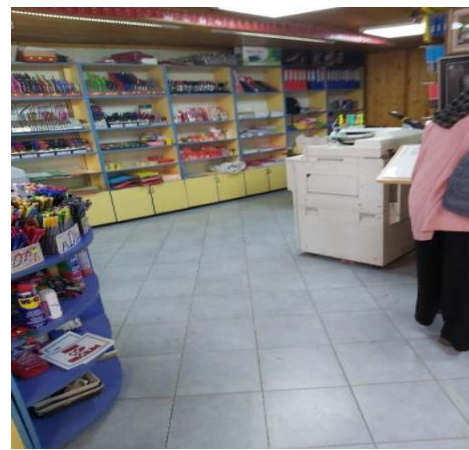
Eski planlarda zemin katta dört adet dükkân olduğu görülmektedir. Güncel kullanımda, bu dört dükkân birleştirilmiş durumdadır. Altındağ belediyesinden ulaştığımız planlara göre, güncel durumda zemin katta merdiven ve merdivenin arka kısmında bir mekân bulunmaktadır. Eski planlarda kömürlük olarak belirtilen bu mekâna Altındağ Belediyesi'nden alınan planlarda girilemedi olarak belirtilmiştir. Merdiven ara katta bir hole çıkmaktadır. Bu hole açılan bir adet mutfak ve dört adet oda bulunmaktadır. Birinci katta ise merdivenin çıktığı hole açılan; yine bir adet mutfak, iki adet oda ve bir hol bulunmaktadır. Bu ara hole, ayrı iki oda açılmaktadır. Yapının eski planları ile güncel planları kıyaslandığında en fazla değişikliğin birinci katta yapıldığını görülmektedir.

Yapının cephesinde ahşap pencereler, eli böğründe ve payanda kullanıldığını dikkat çekmektedir. Yapının restorasyonu yapılırken sokaktaki diğer yapılar ile olan uyumu göz önüne alınmıştır. Köşe parselde bulunmasından dolayı diğer yapılardan daha fazla göz önündedir.

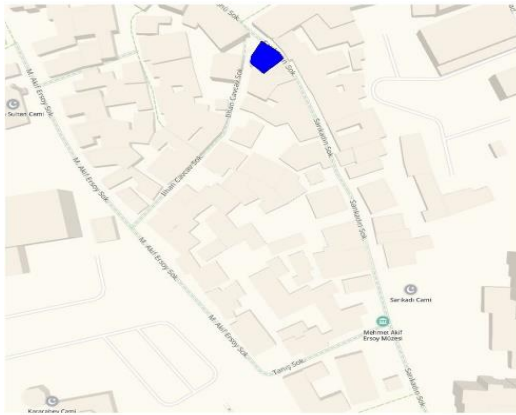
4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Malzeme ve Teknik Özellikleri

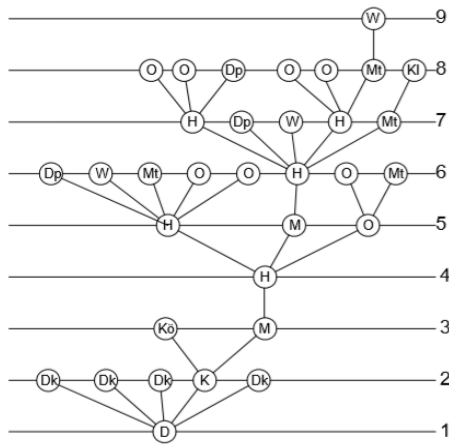
Zemin katta yapının mevcut taş duvarlarının değişmediği görülmektedir. Zemin kullanıcı tarafından seramik olarak değiştirilmiştir. Ayrıca yapıya ahşap asma tavan eklemiştir, bu da kat yüksekliğini bir ticaret mekânı için oldukça basık hale getirmiştir (Şekil 4.26.). Bu yapının da bölgede bulunan diğer yapılar gibi, kâgir ahşap karkas olduğu görülmektedir. Üst katlara çıkılmadığından malzeme özellikleri ile ilgili bir bilgi edinilememiştir.

Şekil 4.26. 5 numaralı evin iç ve dış cephe fotoğrafları

Şekil 4.27. 5 numaralı evin Google haritalar ve Google earth görünümü

Graf çizgisi(E):32

Graf düğümü(V):33

$\beta: E/V$

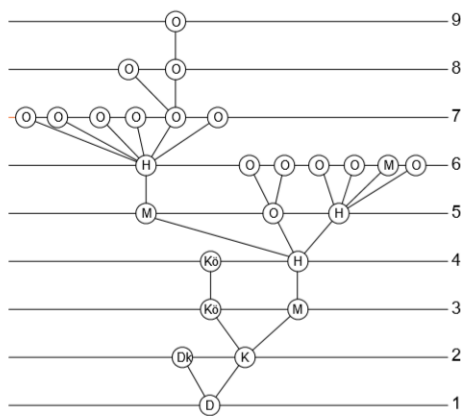
$\beta: 32/33=0.969$

$G: E/[(V^2-V)/2]$

$G: 32/[(1089-33)/2]$

$G=0.060$

Şekil 4.28. 5 numaralı evin eski planlarına ait graf şeması

Graf çizgisi(E):25

Graf düğümü(V):26

$\beta: E/V$

$\beta: 25/26=0.961$

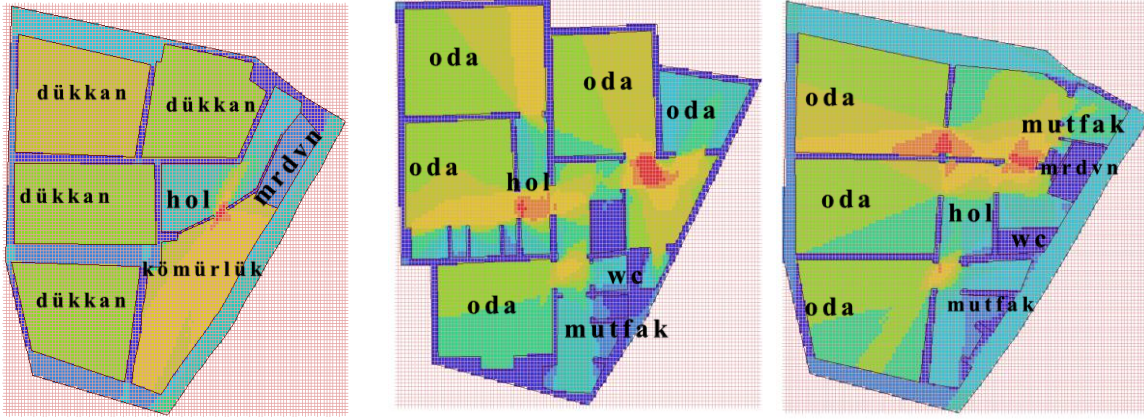
$G: E/[(V^2-V)/2]$

$G: 25/[(676-26)/2]$

$G=0.076$

Şekil 4.29. 5 numaralı evin yeni planlarına ait graf şeması

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

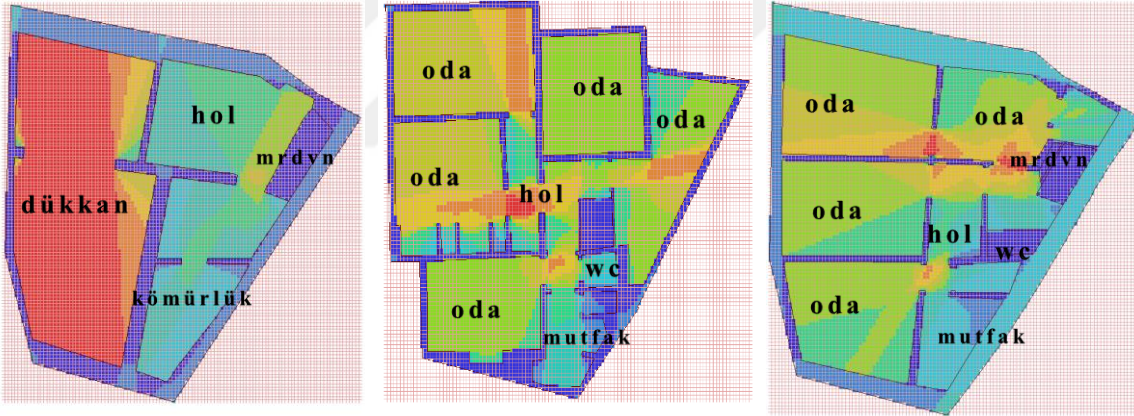
Analiz sonucuna göre bağlantılılık değerleri

Minimum:2

Maksimum:2117

Ortalama:1109

Şekil 4.30. 5 numaralı evin eski durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)

Analiz sonucuna göre bağlantılılık değerleri

Minimum: 2

Maksimum: 3664

Ortalama: 1322

Şekil 4.31. 5 numaralı evin yeni durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)

Yapının derinlik haritası incelendiğinde, mevcut durumun eski durumuna göre daha kırmızı tonlarda olduğu görülmektedir. Sosyal alanlar olarak tabir edilen kırmızı ve sarı mekânların artması bu alanlardaki insan yoğunluğunun artması anlamına gelmektedir. Nitekim daha önceden ayrı üç ticarethane olarak kullanılan mekânların birleştirilmiş olması, buradaki renk tonunun yoğun kırmızı çıkmasını sağlamıştır. Bu durum, buradaki yoğunluğun ne kadar fazla olduğunu göstermektedir (Şekil 4.30. ve Şekil 4.31.).

Yapının graf şemalarına göre; beta indeksi eskiden 0.969 iken, şu anda 0.961 olarak çıkmaktadır. Bu sonuçlar, yapının ağaç yapı olma özelliğini değiştirmemiştir. Yani yapının sağlıklılaştırmadan önceki hali ve mevcut halinin basit lineer yapıda olduğu söylenebilir (Şekil 4.28. ve Şekil 4.29.).

Gamma indeksinin 0.060 iken 0.076 olarak değiştiği görülmektedir. Bu durumda parçalı yapıya sahip olan konutun süreç içinde bu özelliği değişmemiştir (Şekil 4.28. ve Şekil 4.29.).

4.2.6. 6 numaralı ev: Hacettepe Mahallesi Sarı Kadı Sokak No:18

Mevcut Durumu ve Konumu

Hacettepe Mahallesi Sarı Kadı Sokak'ın batı tarafında bulunan konut kâgir ahşap yapıda iki katlıdır (Şekil 4.33.). Bitişik nizam olan konutun üç tarafı komşular ile çevrilidir. Konut şu anda, Ankara Kızılay Gençlik Merkezi olarak kullanılmaktadır. Kullanım amacıyla konutta çeşitli tadilatlar yapılmıştır. Eski planları ile güncel hali kıyaslandığında zemin katta bulunan avlu, giriş avlusu, sofa ve üst katta bulunan sofanın artık mevcut olmadığı görülmektedir. Yani eksiden mevcut olan orta sofalı plan tipi artık mevcut değildir.

Mimari Yapısı

Yapıya sol tarafına daha yakın bir ahşap kapıdan girilmektedir. Yapının zemin katında sol tarafta tuvaletler bulunmaktadır. Sağ tarafta ise, gençlik merkezi kullanıcıları için yaptırılmış gömme dolaplar konumlandırılmıştır. Girişten iç taraflara doğru ilerlediğimizde; bir adet geniş salon, bir adet teras, bir adet danışma ofisi, bir adet mutfak ve çocuklar için yapılmış bir adet oyun salonu yer almaktadır (Şekil 4.32.). Yapının eski planları güncel hali ile kıyaslandığında birçok değişiklik yapıldığı dikkat çekmektedir. Yine üst katta geniş bir salon ve bir teras bulunmaktadır.

Yapının üç tarafı koşu yapılar ile çevrilidir. Yapının eski planlarında iki adet girişi olduğunu, fakat mevcut kullanıcıların bu girişlerden birini kapatıldığı görülmektedir. Yapının eski planlarında avlu olarak kullanılan mekan, yapıya dahil edilerek kapalı alan olarak kullanılmaktadır.

Malzeme ve Teknik Özellikleri

Eski kaynaklar su basman kısmına kadar moloz taş kullanılan yapının, kerpiç malzeme ile devam ettiği belirtmektedir. Yapıda yapılan yenileme çalışmalarından sonra kullanılan malzeme ile ilgili net bir şey söylemek mümkün değildir. Fakat cephe bazında bu yapıda da, diğer yapılarda olduğu gibi ahşap elemanlar ve sıva boya kullanılmıştır. Yapı sokak silüeti ile bütünlük sağlamaktadır. Yapının iç kısımlarında ahşap zemin ve yer yer ahşap asma tavan kullanılmıştır. Duvarların iç kısımlarının düz boya ile boyandığını ve yine bazı duvarların ahşap ile kaplandığını görülmektedir.

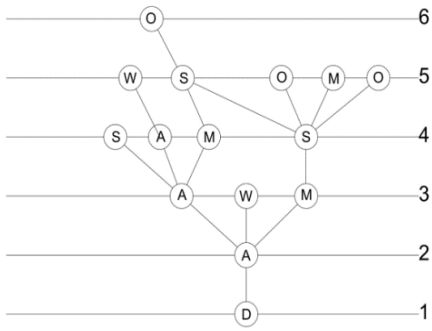

Şekil 4.32. 6 numaralı evin iç ve dış cephe fotoğrafları

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Şekil 4.33. 6 numaralı evin Google haritalar ve Google earth görüntümü

Graf çizgisi(E):15

Graf düğümü(V):15

$\beta: E/V$

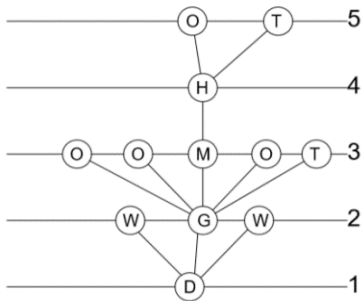
$\beta:15/15=1.00$

$G:E/[(V^2-V)/2]$

$G:15/[(225-15)/2]$

$G=0.142$

Şekil 4.34. 6 numaralı evin eski planlarına ait graf şeması

Graf çizgisi(E):11

Graf düğümü(V):12

$\beta: E/V$

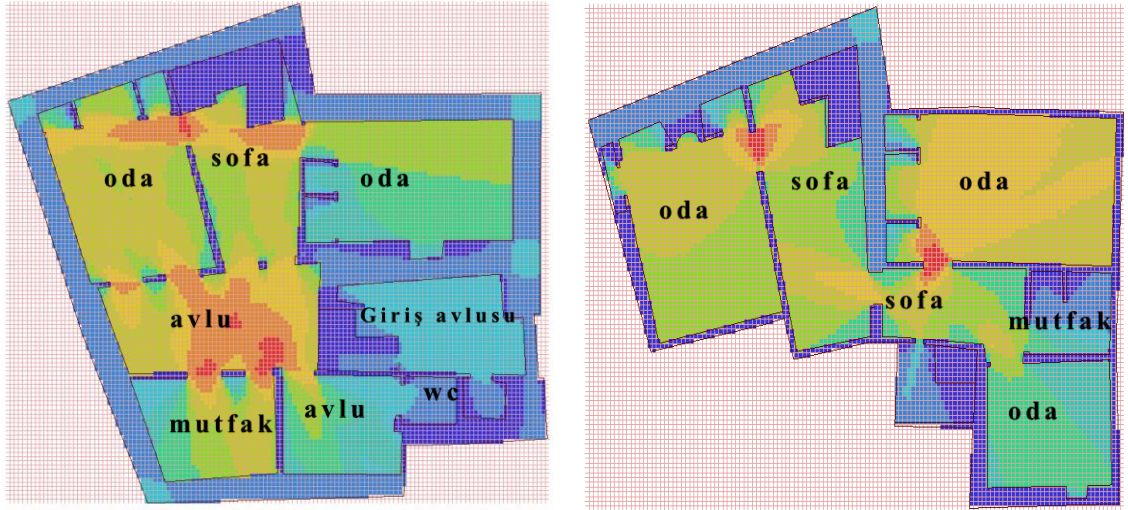
$\beta:11/12=0.916$

$G:E/[(V^2-V)/2]$

$G:11/[(144-12)/2]$

$G=0.166$

Şekil 4.35. 6 numaralı evin yeni planlarına ait graf şeması

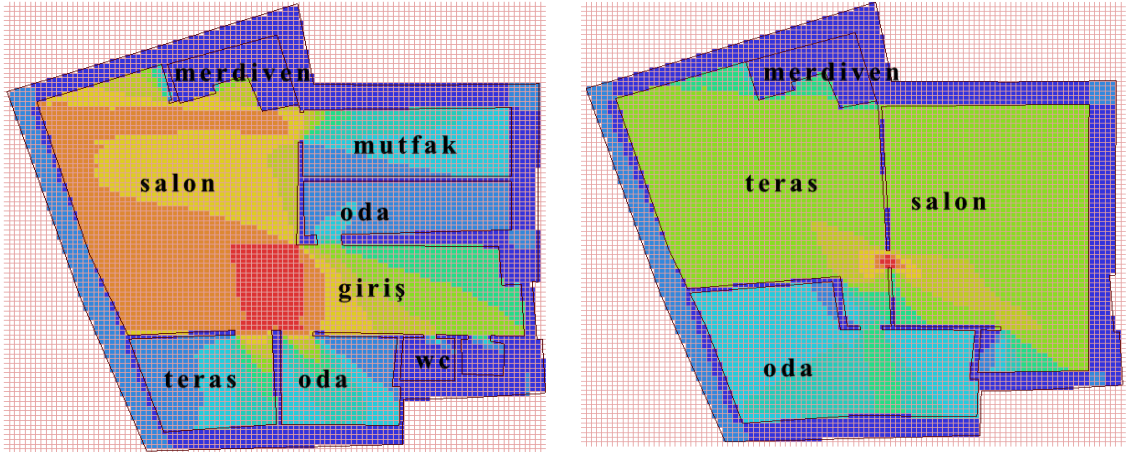
Analiz sonucuna göre bağlantılılık değerleri

Minimum:1

Maksimum:3312

Ortalama:1174.745

Şekil 4.36. 6 numaralı evin eski durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)

Analiz sonucuna göre bağlantılılık değerleri

Minimum:3

Maksimum:3830

Ortalama:1446.71

Şekil 4.37. 6 numaralı evin yeni durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)

Derinlik haritasını incelediğimizde, yapıdaki kırmızı renk miktarının arttığı görülmektedir. Bu durum, yapıdaki sosyal olan alanların arttığına göstergesidir (Şekil 4.36. ve Şekil 4.37.).

Gamma indeksinin 0'a yakın olması yapının parçalı özelliğinin devam ettiğinin göstergesidir. Beta indeksinin eski durumda 1 değerine eşit çıkması, yapının döngü yapı özelliğinde olduğunu gösterir. Mevcut halinde bu durum yerini ağaç yapı özelliğine bırakmıştır. Nitekim gamma indeksi 1'den 0,916'ya düşmüştür (Şekil 4.34. ve Şekil 4.35.).

4.2.7. 7 Numaralı Ev: Hacettepe Mahallesi Sarı Kadı Sokak No:63

Mevcut Durumu ve Konumu

Sarı Kadın Sokak üzerinde bulunan, iki katlı, 50 metrekare civarında olan yapı şu anda otopark olarak kullanılmaktadır. Yapının kullanıcıları iç mekânların incelenmesine izin vermemişlerdir. Yapının güncel planlarına, vakıflar ikinci bölge müdürlüğünden ulaşılmıştır.

Mimari Yapısı

Sofasız plan tipine sahip olan yapı üç ayrı bağımsız bölüme ayrılmıştır. Zemin katta bulunan iki bağımsız bölümden biri market olarak kullanılmaktadır. Diğerinin ise, ticaret amaçlı kullanılması düşünülmüştür. Fakat şu anda kullanan kimse bulunmamaktadır.

Yapının eski planlarında; sol tarafta küçük bir tuvalet, sağ tarafta bir oda ve karşıda kömürlük mevcuttur. L şeklindeki merdiven ile yukarı doğru çıktığımızda ise bir hole ulaşılmaktadır. Bu hole açılan iki adet oda ve bir adet mutfak mevcuttur. Ancak şu an yapının üst katına çıkan merdiven sokağa açılmaktadır. Merdiven bir terasa çıkmakta ve terastan küçük bir hole ulaşılmaktadır. Terasın hemen yan tarafında bulunan mutfak hole açılmaktadır. Üst katta bulunan iki adet oda ve bir adet tuvalet ayrı bir hol ile ana hole bağlanmaktadır (Şekil 4.38.).

Yan boş parsel otopark olarak kullanıldığından ve bu yapı otoparka hizmet verdiği için sokaktaki diğer yapılara göre daha bakımsız bir haldedir. Fakat Hamamönü Sokak Sağlıklaştırma Projesi kapsamında; yapının yeni onarım geçirdiği için bakımlı

olduğu, statik açıdan bir probleme rastlanmadığı, yapının tamamına birçok kez müdahale edilerek yapının niteliğinin yok edildiği belirtilmiştir.

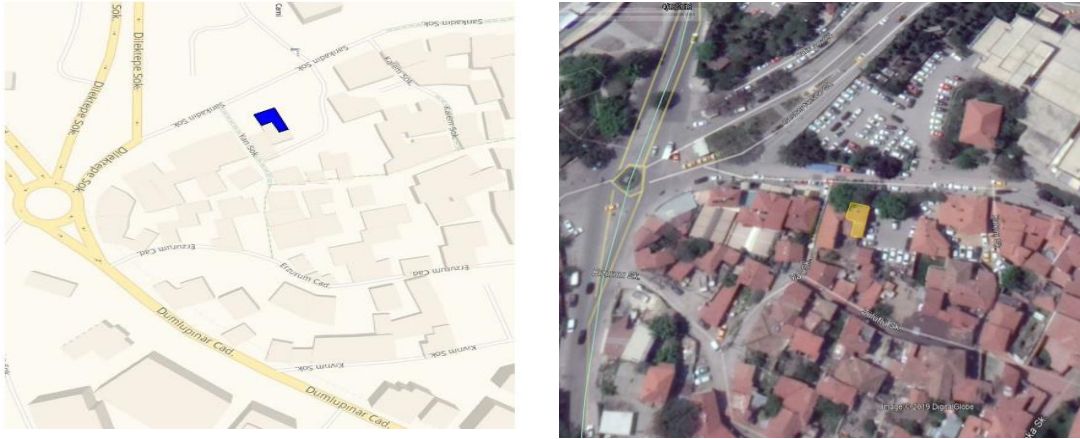
Malzeme ve Teknik Özellikleri

Kâgir karkas karışımı olan yapı, yanında bulunan diğer yapılar ile bir bütünlük sağlayan bir silüete sahip değildir. Yapının cephesinde, çimento harçlı sıva ve boya kullanılmıştır. Pencereleri ahşap doğramadır. Yapının teras olarak kullanılan kısmında kullanılan duvar kâğıdı ve marketin ön tarafındaki sundurmalar sokak görüntüsüne uygun değildir.

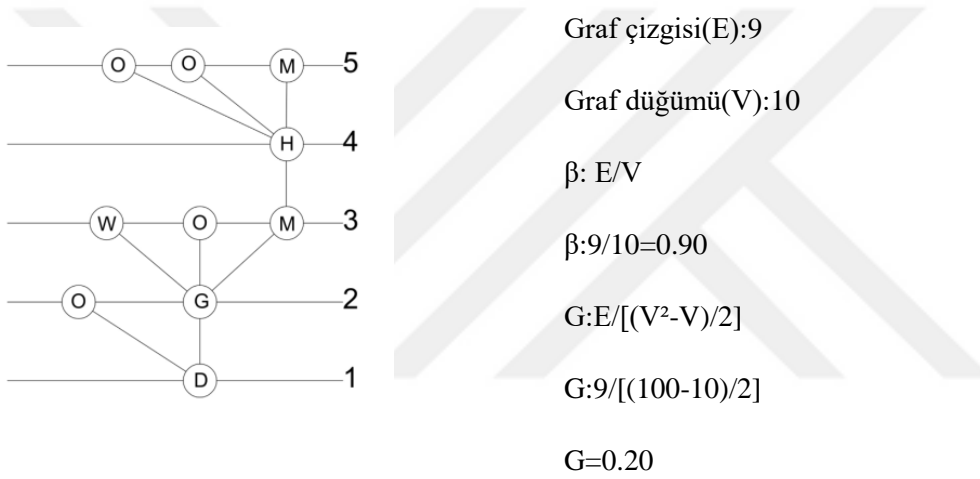

Şekil 4.38. 7 numaralı evin iç ve dış cephe fotoğrafları

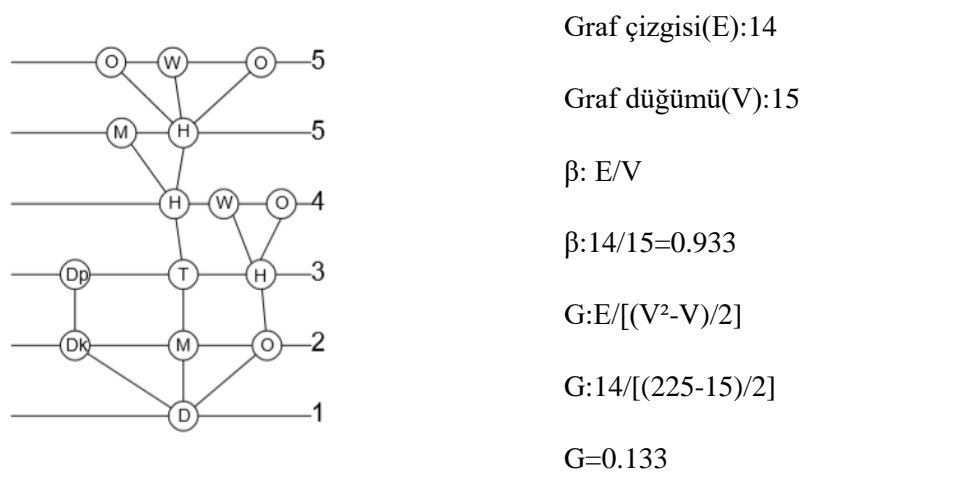
4. BULGULAR VE TARTIŞMA

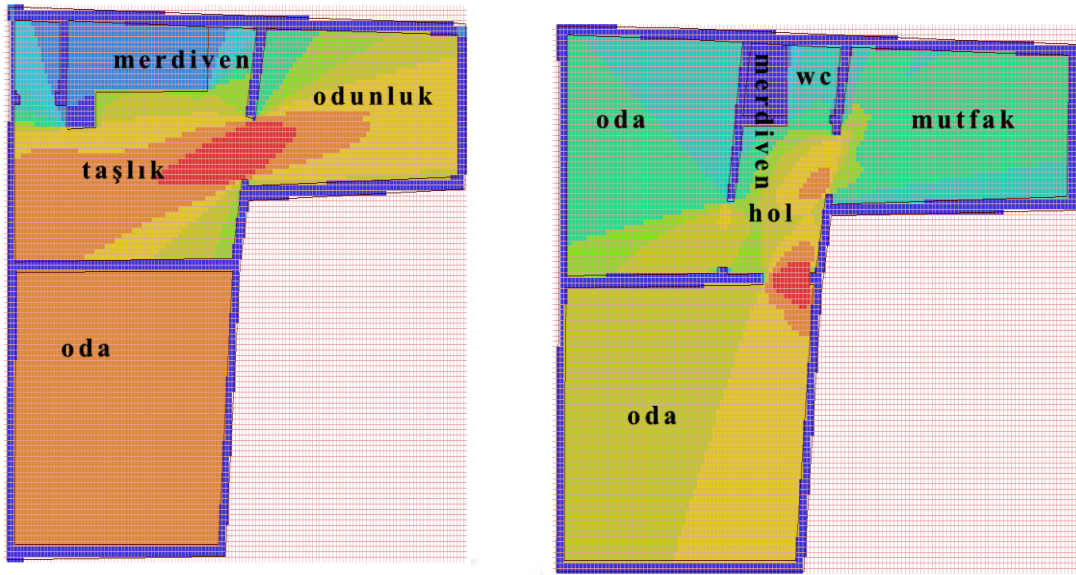
Şekil 4.39. 7 numaralı evin Google haritalar ve Google earth görünümü

Şekil 4.40. 7 numaralı evin eski planlarına ait graf şeması

Şekil 4.41. 7 numaralı evin yeni planlarına ait graf şeması

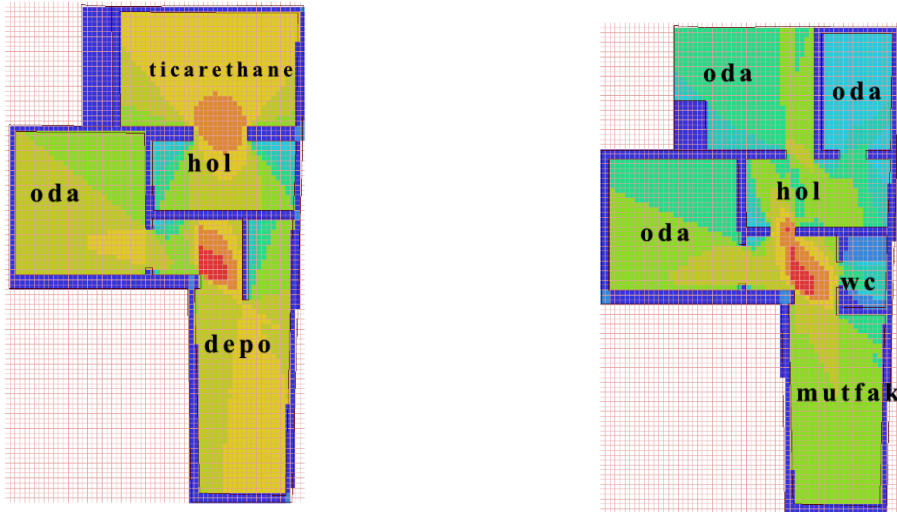
Analiz sonucuna göre bağlantılılık değerleri

Minimum:6

Maksimum:5286

Ortalama:2489.675

Şekil 4.42. 7 numaralı evin eski durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)

Analiz sonucuna göre bağlantılılık değerleri

Minimum:5

Maksimum:1660

Ortalama:732.045

Şekil 4.43. 7 numaralı evin yeni durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)

Yapının derinlik haritaları kıyaslandığında eski durumda daha sosyal bir yapı olduğu dikkat çekmektedir. İncelenen yapıların birçoğunun aksine bu yapıda kırmızı alanların eski planlarda daha yoğun olarak görüldüğü söylenebilir (Şekil 4.42. ve Şekil 4.43.).

Yapının beta indeksinin 1'den küçük olması nedeniyle, konut ağaç yapı özelliğindedir. Bu durumun sağlıklaştırma projesi sonrasında da değişmediği görülmektedir. Gamma indeksinin sifıra yakın olması yapının parçalı özellikte olduğunun göstergesidir. (Şekil 4.40. ve Şekil 4.41.).

4.2.8. 8 Numaralı Ev: Hacettepe Mahallesi Sarı Kadı Sokak No:65

Mevcut Durumu ve Konumu

İsmi sokakta bulunan mescitten alan Sarı Kadın Sokak ve Yan Sokak'ın kesiştiği noktada bulunan yapının zemin katı eczane olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.45.). Bitişik nizam iki katlı olan yapının üst katı kapalı durumdadır. Yapının mevcut planlarına, vakıflar ikinci bölge müdürlüğü arşivinden ulaşılmıştır.

Mimari Yapısı

Uzun ince plan tipine sahip olan konut orta sofalı bir yapıya sahiptir. Zemin katta bulunan eczane, arka tarafı depo olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.44.). Birinci kata ulaşım yan sokağa açılan tek kanat ahşap kapıdan yapılmaktadır. Üst katta ise, dört adet oda ve bir mutfak bulunmaktadır. Mutfak ve iki oda direk sofaya açılmaktadır.

1985 yılına ait olan incelediğimizde, şu anda eczane olarak kullanılan kısımda konuta ait odalar bulunduğunu ve üst kata çıkan ikinci bir merdivenin olduğu görülmektedir. Yapının orijinal haline birçok müdahale yapıldığını, Hamamönü Sokak Sağlıklaştırma Projesi kapsamında belirtilmiştir. Yapıda özgün biçimde ahşap yüklerlerin bulunduğu ve bacası kapatılan bir ocak nişinin bulunduğu, yine bu proje kapsamında kayıtlara geçmiştir. Ayrıca proje kapsamında yapılan incelemelerde, yapıdaki birçok mimari elemanın yok edildiği belirtilmiştir.

Malzeme ve Teknik Özellikleri

Klasik bir yöntem ile ahşap karkas yapıda olan yapı, Hamamönü'nde bulunan diğer konutlar gibi ahşap ve taş ağırlık malzeme ile yapılmıştır.

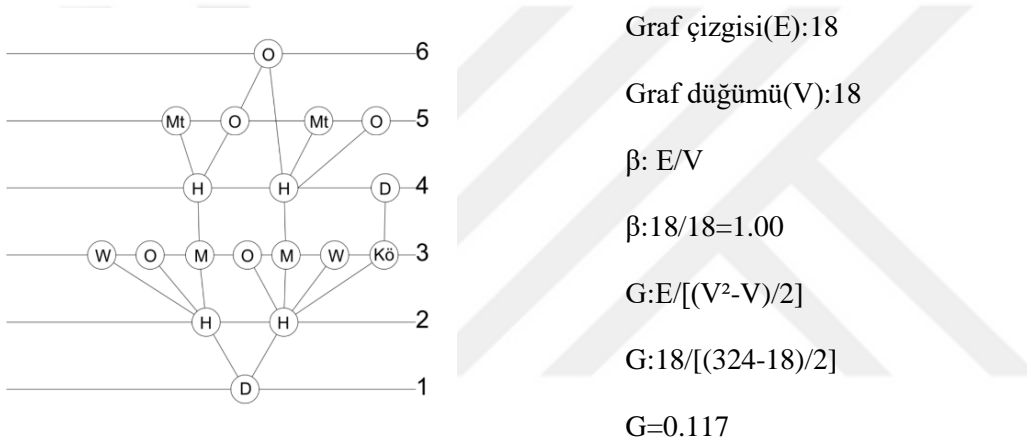

Şekil 4.44. 8 numaralı evin iç ve dış cephe fotoğrafları

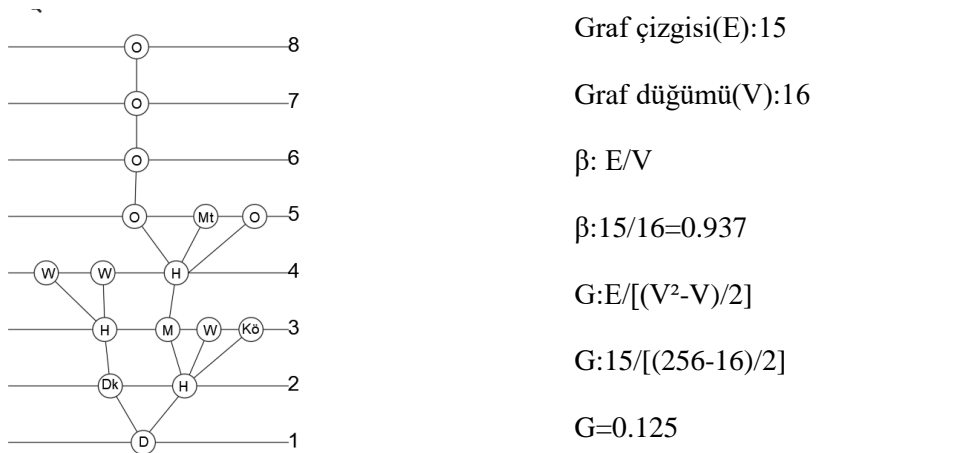
4. BULGULAR VE TARTIŞMA

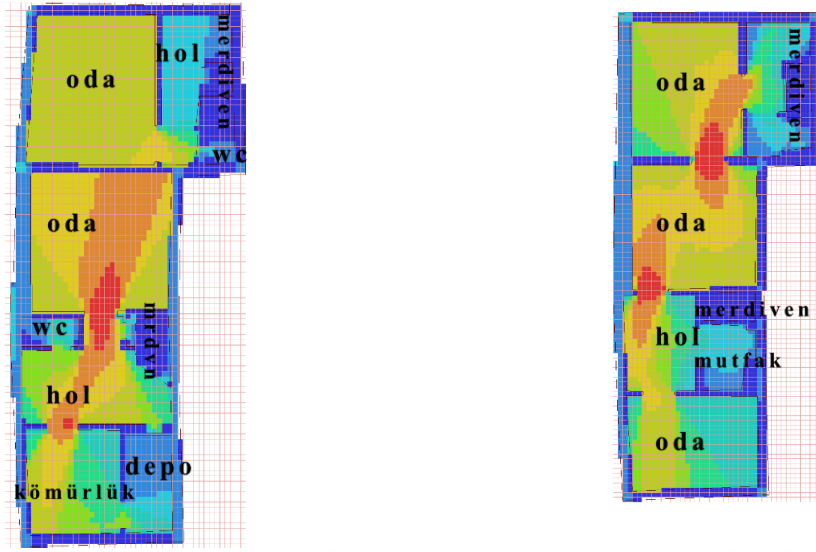
Şekil 4.45. 8 numaralı evin Google haritalar ve Google earth görünümü

Şekil 4.46. 8 numaralı evin eski planlarına ait graf şeması

Şekil 4.47. 8 numaralı evin yeni planlarına ait graf şeması

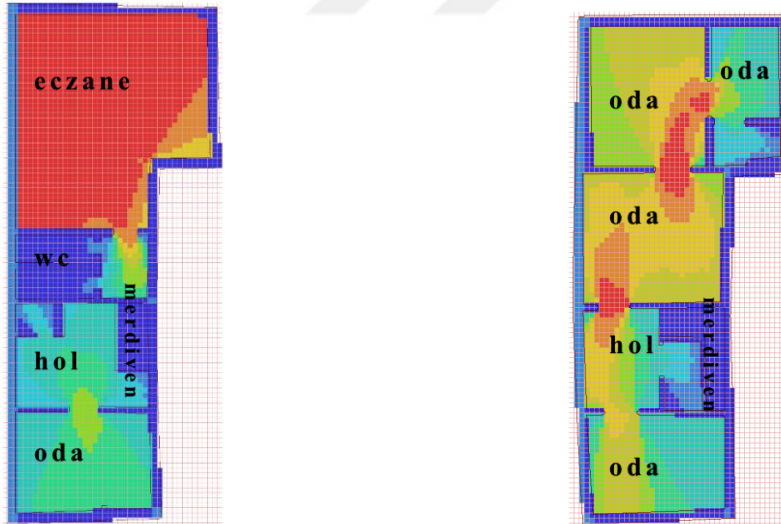
Analiz sonucuna göre bağlantılılık değerleri

Minimum:0

Maksimum:1485

Ortalama:592.285

Şekil 4.48. 8 numaralı evin eski durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)

Analiz sonucuna göre bağlantılılık değerleri

Minimum:1

Maksimum:1561

Ortalama:775.99

Şekil 4.49. 8 numaralı evin yeni durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)

Mevcut durumda eczane olarak kullanılan yapının derinlik haritası incelendiğinde kırmızı renklerin arttığı görülmektedir. Sosyal alanların arttığı anlamına gelen bu durum, çıkan değerlerle de ortaya çıkmaktadır (Şekil 4.48. ve Şekil 4.49.).

Beta indekslerin; eski durumda 1 iken, yeni durumda 1'den küçük olduğu görülmektedir. Bu durum konutun, döngü yapı durumdan ağaç yapı durumuna geçtiğinin göstergesidir. Gamma indeksi değerlerine göre, konut her iki hali ile parçalı yapı durumdadır (Şekil 4.46. ve Şekil 4.47.).

4.1.9. 9 Numaralı Ev: Hacettepe Mahallesi Sarı Kadı Sokak No:67

Mevcut Durumu ve Konumu

Yapının zemin katı eczane olarak kullanılmaktadır. Bakımlı durumda olan geleneksel konut, tescilli yapı olma özelliğine sahiptir.

Mimari Yapısı

Kareye yakın bir planı bulunan yapı bitişik nizam düzenindedir. Sokağa düz bir şekilde oturmuş yapı iki katlıdır. Eski planlarında zemin katında üç adet dükkân olduğu görülmektedir. Fakat güncel durumda bu üç dükkân birleştirilmiş tek mekân olarak kullanılmaktadır. Eczanenin içinden geçtikten sonra, bir merdiven ile arka taraftaki avluya ulaşılmaktadır (Şekil 4.51.). Üst kata ulaşabilmek için bu avludaki merdiveni kullanmak gerekmektedir.

Üst katta sağ tarafımızda, bahçeye bakan bir mutfak ve hemen yanında bir banyo bulunmaktadır. Hemen sol tarafımızda, bir çalışma odası ve karşı tarafta sofaya açılan iki odanın bulunduğu görülmektedir (Şekil 4.52.). Sofada yapılan çıkma, bu bölümü odalardan daha geniş bir hale getirmiştir.

Malzeme ve Teknik Özellikleri

Alt katı kâgir üst kat ahşap karkas olan yapı ahşap ağırlıklı malzeme ile yapılmıştır (Şekil 4.50.).

Şekil 4.50. 9 numaralı evin dış cephe fotoğrafı

Şekil 4.51. 9 numaralı evin avlu fotoğrafı

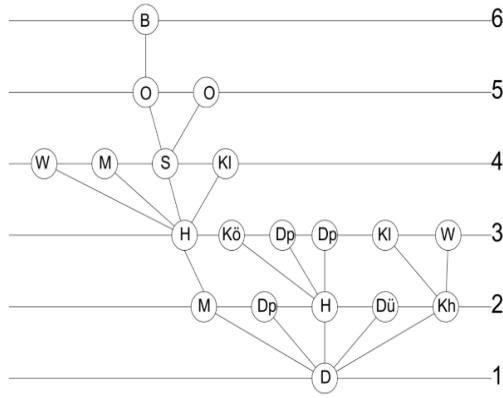
4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Şekil 4.52. 9 numaralı evin iç mekan fotoğrafı

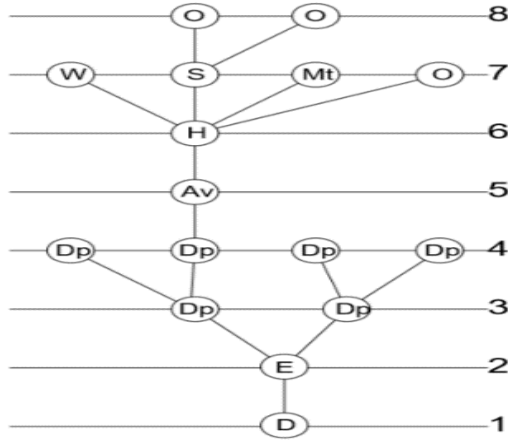

Şekil 16. 9 numaralı evin Google haritalar ve Google earth görünümü

Graf çizgisi(E):18
 Graf düğümü(V):19
 $\beta: E/V$
 $\beta: 18/19=0.947$
 $G: E/[(V^2-V)/2]$
 $G: 18/[(361-19)/2]$
 $G=0.105$

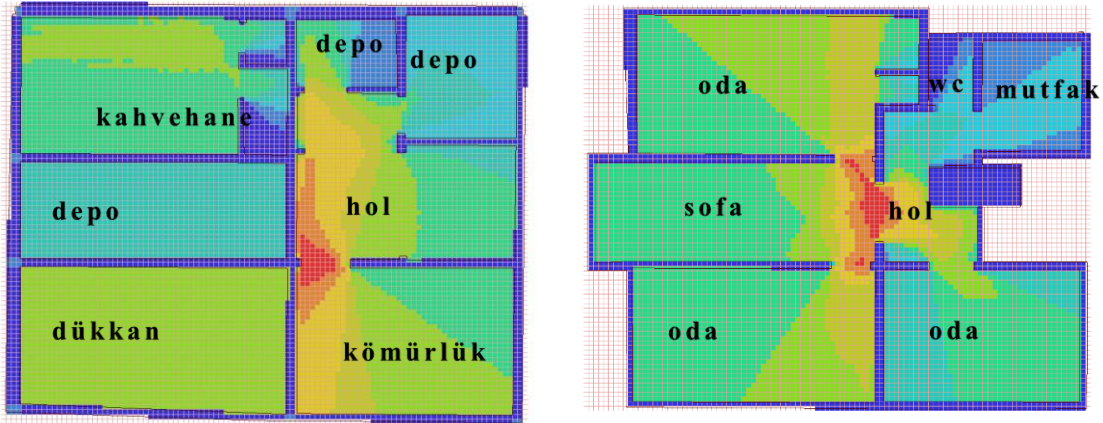
Şekil 4.54. 9 numaralı evin eski planlarına ait graf şeması

Graf çizgisi(E):15
 Graf düğümü(V):16
 $\beta: E/V$
 $\beta: 15/16=0.937$
 $G: E/[(V^2-V)/2]$
 $G: 15/[(256-16)/2]$
 $G=0.125$

Şekil 4.55. 9 numaralı evin yeni planlarına ait graf şeması

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

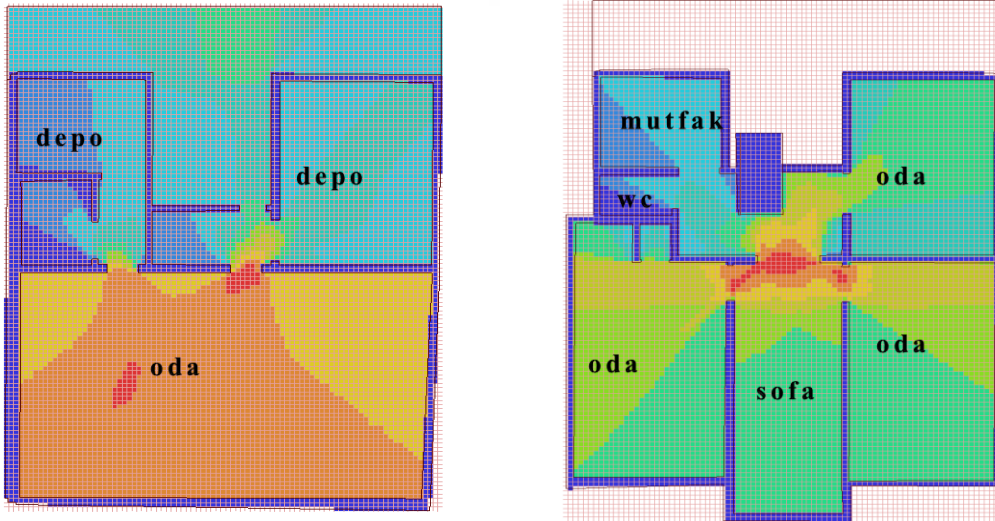
Analiz sonucuna göre bağlantılılık değerleri

Minimum:2

Maksimum:3285

Ortalama:1251.56

Şekil 4.56. 9 numaralı evin eski durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)

Analiz sonucuna göre bağlantılılık değerleri

Minimum:5

Maksimum:5669

Ortalama:2064.29

Şekil 17. 9 numaralı evin yeni durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)

Derinlik haritasına göre mevcut durumda turuncu sarı ve kırmızı renklerin daha fazla olması yapının geçirdiği değişikliklerin sonucunda sığ alanların arttığı görülmektedir. Sığ alanların artması yapının daha sosyal bir duruma geldiğinin işaretidir (Şekil 4.56. ve Şekil 4.57.).

Graf şeması üzerinden çıkarılan gamma analizlerine göre, yapının parçalı durumda olduğu görülmektedir. Beta analizlerinin sonucunda yapı ağaç yapı durumunu korumaktadır (Şekil 4.54. ve Şekil 4.55.).

4.1.10. 10 Numaralı Ev: Hacettepe Mahallesi Sarı Kadı Sokak No:69

Mevcut Durumu ve Konumu

Restoran ve kına konağı olarak kullanılan sokağın doğu ucunda bulunan (Şekil 4.60.) üç katlı yapıya sahip Ata Konağı korunması önem taşıyan yapılardan biridir. Mevcut durumunda yapının birinci katı ile ikinci katının planları aynıdır. Yapı Hamamönü'nde bulunan en büyük konutlardan biridir.

Mimari Yapısı

Yapıya iki kanatlı ahşap bir kapıdan girilir. Sağ tarafta misafirlerin fotoğraf çektirebilecekleri bir alan oluşturulmuştur. Bu alanın yan tarafında bir merdiven ve merdivenin yanında bir ofis bulunmaktadır. Sol tarafta ise bir kasa bölümü, kasa bölümünün arka tarafında ise bir mutfak bulunmaktadır. Giriş kapısının tam karşısında avluya çıkan kapı bulunmaktadır. Yapı genişçe bir avluya sahiptir.

Üst kata çıktığımız hol; üç geniş oda, iki tuvalet ve bir servis ofisine dağılıyor. Yapının ikinci katı ile üçüncü katının planları aynıdır. Üst katlardaki odalarda etkinlik yapıldığından, mekândaki tefrişler bu aktiviteye uygun seçilmiştir (Şekil 4.59.).

Yapının eski planları incelendiğinde iki farklı konut olarak kullanıldığını görüyoruz. Bu konutların girişi farklıdır. Yapının avlu kısmında üç adet depo bulunduğunu, avlunun ve depoların tek konuttan ulaşımının olduğu dikkat çekmektedir.

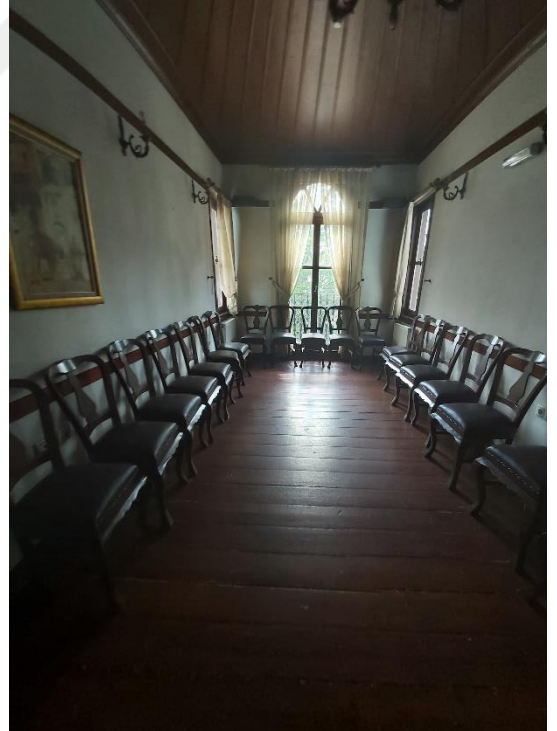
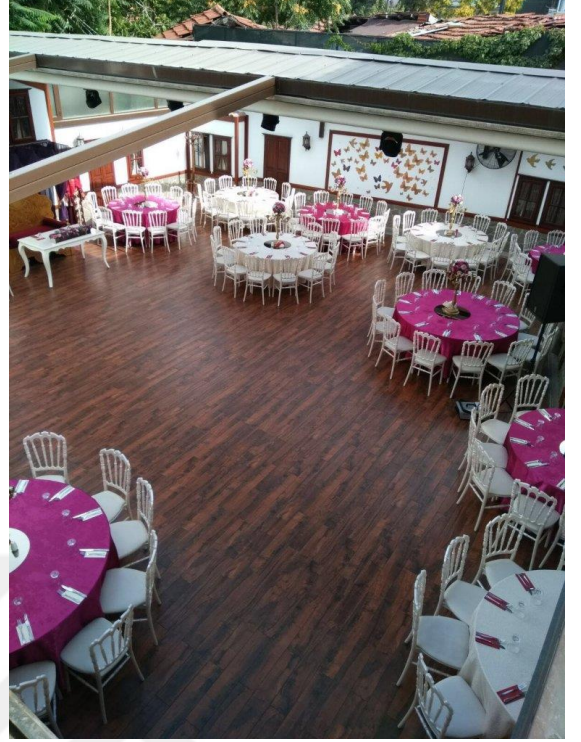
Malzeme ve Teknik Özellikleri

Ahşap karkas sistemi ile yapılmıştır. Klasik Türk evi yapım sisteminin kullanıldığı dikkat çekmektedir (Şekil 4.58.).

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Şekil 4.58. 10 numaralı evin dış cephe fotoğrafı

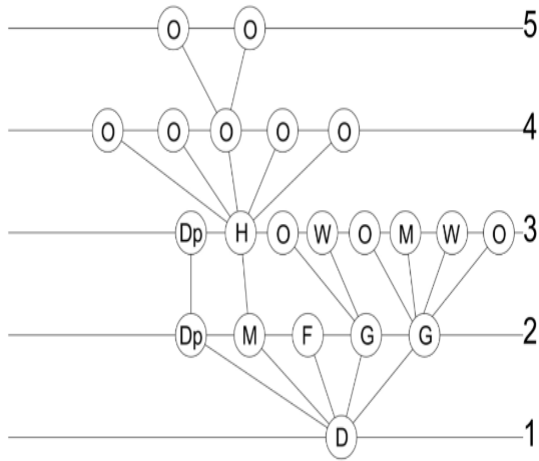

Şekil 4.59. 10 numaralı evin iç mekan fotoğrafları

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Şekil 4.60. 10 numaralı evin Google haritalar ve Google earth görünümü

Graf çizgisi(E):20

Graf düğümü(V):21

$\beta: E/V$

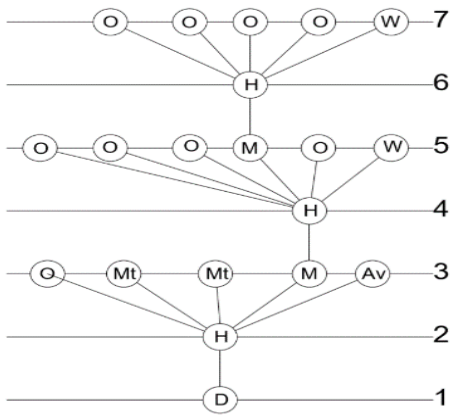
$\beta: 20/21=0.952$

$G: E/[(V^2-V)/2]$

$G: 20/[(441-21)/2]$

$G=0.095$

Şekil 4.61. 10 numaralı evin eski planlarına ait graf şeması

Graf çizgisi(E):19

Graf düğümü(V):20

$\beta: E/V$

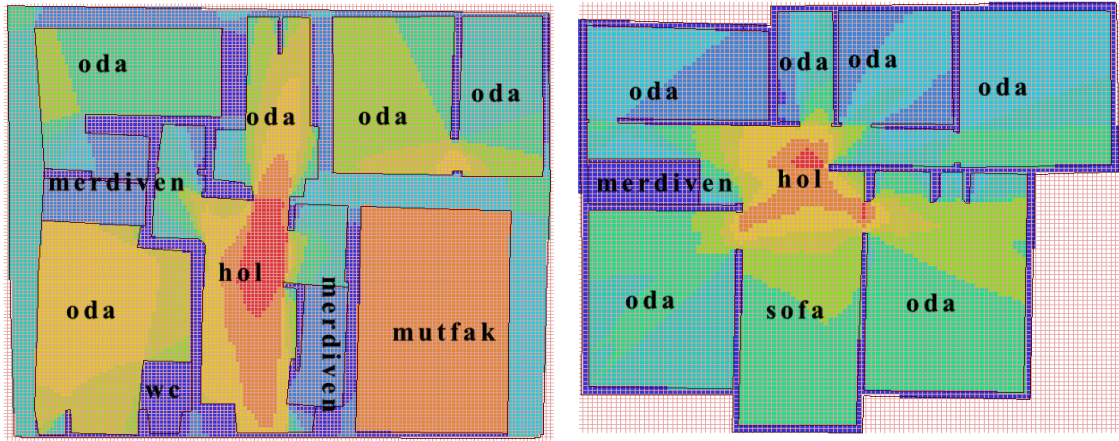
$\beta: 19/20=0.95$

$G: E/[(V^2-V)/2]$

$G: 19/[(400-20)/2]$

$G=0.10$

Şekil 4.62. 10 numaralı evin yeni planlarına ait graf şeması

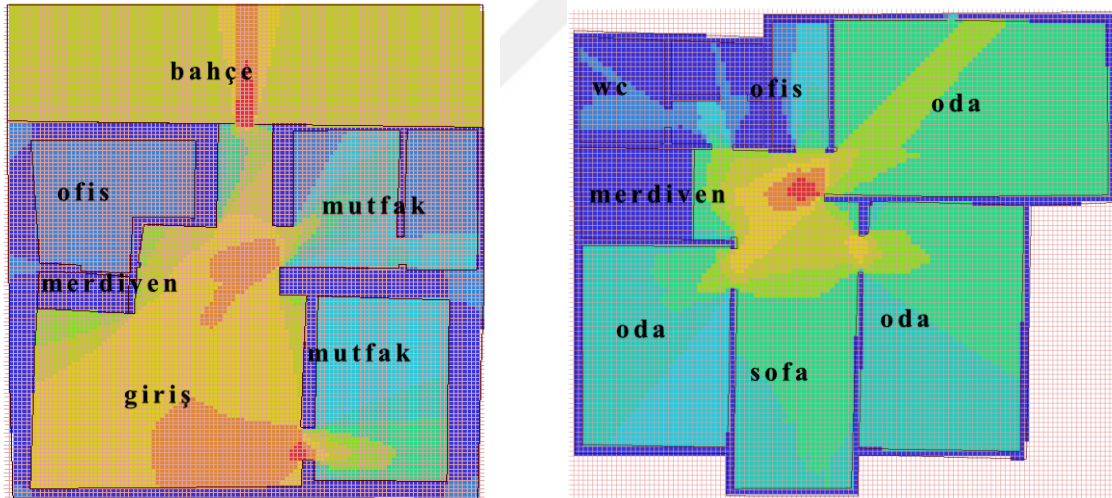
Analiz sonucuna göre bağlantılılık değerleri

Minimum:1

Maksimum:4152

Ortalama:1461.975

Şekil 4.63. 10 numaralı evin eski durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)

Analiz sonucuna göre bağlantılılık değerleri

Minimum:3

Maksimum:5263

Ortalama:2098.8

Şekil 4.64. 10 numaralı evin yeni durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)

Yapının analiz sonuçlarına göre, sosyal mekanların azaldığı görülmektedir. Derinlik haritasındaki mavi renklerin artmış olması bunun ispatı niteliğindedir. (Şekil

4.63. ve Şekil 4.64.). Graf şeması ile elde edilen beta indeksine göre, yapı ağaç yapı olma durumundadır. Gamma indeksi sonuçları, yapının parçalı durumda olduğunu göstermektedir. (Şekil 4.61. ve Şekil 4.62.).

4.1.11. 11 Numaralı Ev: Hacettepe Mahallesi Sarı Kadı Sokak No:71

Mevcut Durumu ve Konumu

Yakınında bulunan Hacettepe Üniversitesi Hastanesi bu bölgedeki birçok konutun eczane olarak kullanılması gerekliliğini doğurmuştur. Hacettepe Mahallesi Sarı Kadı sokak 71. Numarada bulunan bu konutun da mevcut kullanımı eczanedir. Sarı Kadı Sokak bu yapı ile sonlanmaktadır (Şekil 4.66.)

Mimari Yapısı

Yapının eski planları incelendiğinde; alt katın ticarethane, üst katın konut olarak kullanıldığı görülmektedir. Günümüzde ticarethane olarak kullanılan yerin değişmediğini, fakat konut olan kısmın mevcut durumda kapalı olduğu görülmektedir(Şekil 4.65.).

Üst katı L şeklinde olan konut cumbalı yapıdadır. Mevcut durumunda alt kat tamamen eczanedir. Yapıda, komşuya ait olan bir mekânın üstü 1. Kata dahil edilerek kullanılmaktadır Yapının eski ve güncel durumunun planları karşılaştırıldığında merdivenin yerinin değiştiği görülmektedir. Yapıya ait eski planlar Ek2’de verilmiştir. Güncel planlarına ulaşamadığından mekân analizi için yapının krokisi çıkarılmıştır.

Üst kata çıkıldığında merdivenin bir hole açıldığı görülmektedir. Üst kattaki 3 oda ve bir koridor hole açılmaktadır. Hole açılan koridordan bir mutfığa geçilmektedir.

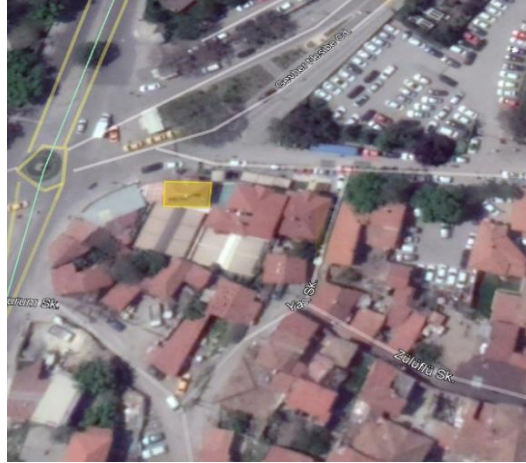
Malzeme ve Teknik Özellikleri

İki katlı tuğla bina cumbalı yapıdadır. Kemerli pencerelere sahip olan yapının, duvar kalınlıkları yaklaşık 30 cm civarındadır. Taşıyıcı sistemi her iki katta da aynıdır.

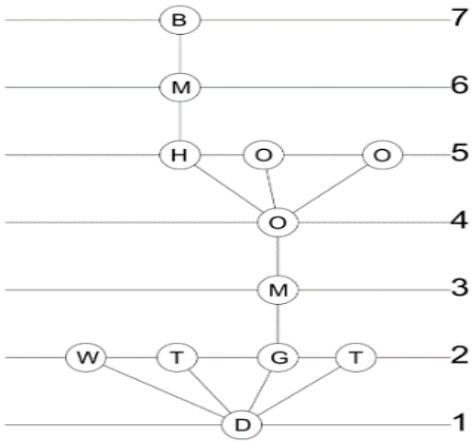

Şekil 4.65. 11 numaralı evin iç ve dış cephe fotoğrafı

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Şekil 4.66. 11 numaralı evin Google haritalar ve Google earth görünümü

Graf çizgisi(E):11

Graf düğümü(V):12

$\beta: E/V$

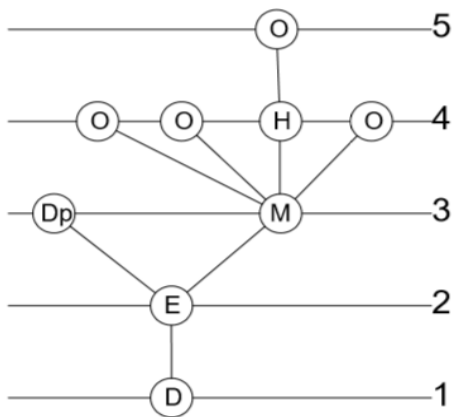
$\beta: 11/12=0.916$

$G: E/[(V^2-V)/2]$

$G: 11/[(144-12)/2]$

$G=0.166$

Şekil 4.67. 11 numaralı evin eski planlarına ait graf şeması

Graf çizgisi(E):8

Graf düğümü(V):9

$\beta: E/V$

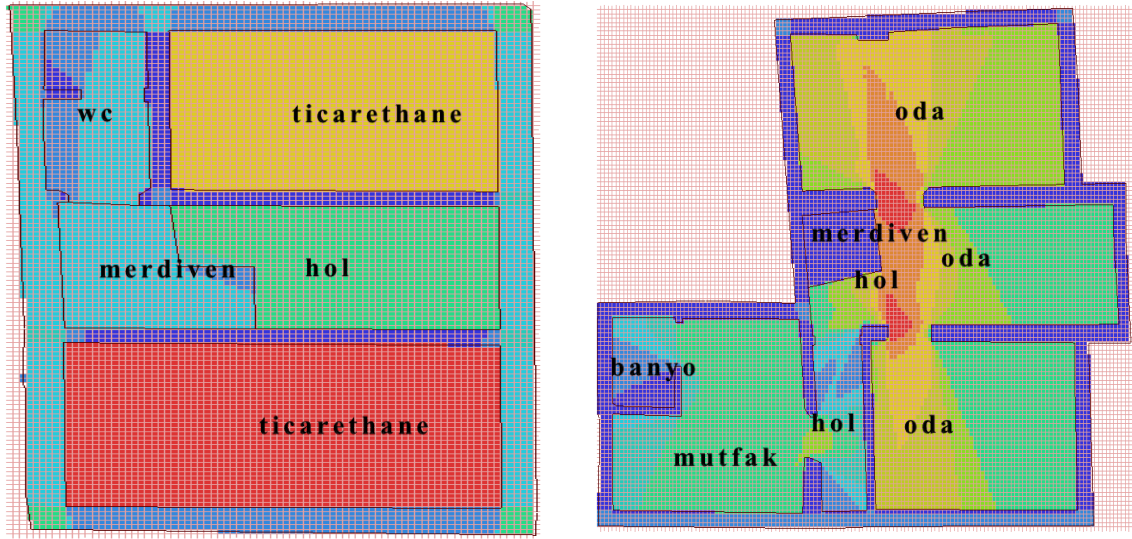
$\beta: 8/9=0.888$

$G: E/[(V^2-V)/2]$

$G: 8/[(81-9)/2]$

$G=0.222$

Şekil 4.68. 11 numaralı evin yeni planlarına ait graf şeması

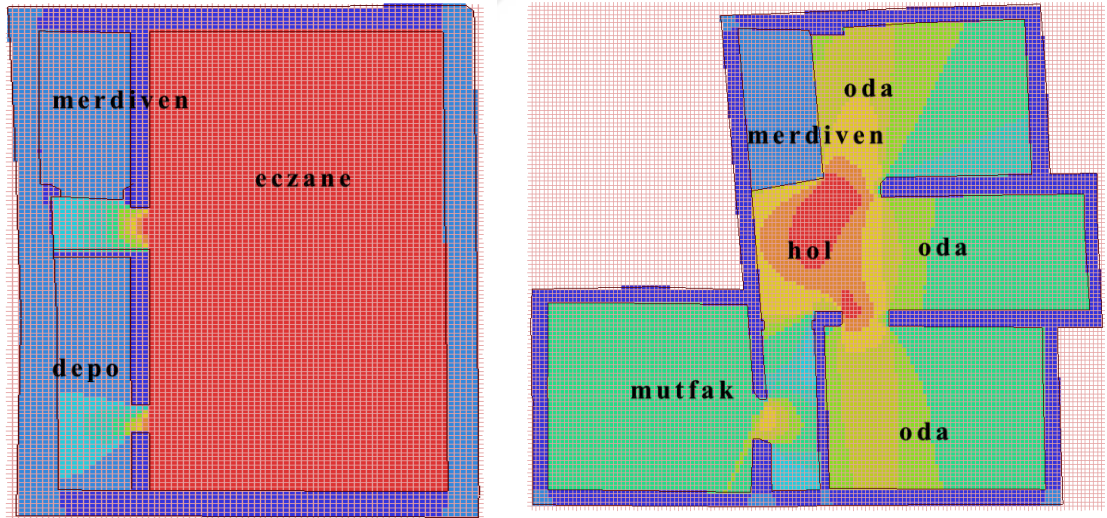
Analiz sonucuna göre bağlantılılık değerleri

Minimum:19

Maksimum:4595

Ortalama:1647.445

Şekil 4.69. 11 numaralı evin eski durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)

Analiz sonucuna göre bağlantılılık değerleri

Minimum:15

Maksimum:5707

Ortalama:2857.97

Şekil 4.70. 11 numaralı evin yeni durumu bağlantılılık analizi (Connectivity)

Derinlik haritası incelendiğinde, yapıdaki mavi ve kırmızı renk oranında aşırı bir fark olmadığı söylenebilir. (Şekil 4.69. ve Şekil 4.70.). Yapının beta indeksi sonuçlarına göre, ağaç yapı özelliğinin olduğunu göstermektedir. Gamma indeksi sonuçları, yapının parçalı özelliğinin olduğunu göstermektedir (Şekil 4.67. ve Şekil 4.68.).

4.1.12 Değerlendirmeler

Yapılan mekânsal analizler sonucunda çalışma alanında bulunan 11 adet konuta ait aşağıdaki bilgilere ve bulgulara ulaşılmıştır.

Çalışma alanı içinde bulunan konutların yeni planları ve ulaşılan eski planları işlevsel yapı açısından değerlendirilmiş, ağaç ve kompleks yapıda olma durumları tespit edilmiştir. Konutların mekân dizimi bakımından bağlantılılık değerleri analizi yapılmış, işlevsel yapısının bağlantılılık durumuna göre kompakt ya da parçalı olma durumu tespit edilmiştir. Yapıların eski ve yeni planlarının beta ve gamma indekslerine ait değerler hesaplanmış ve bu değerlerin ortalaması alınmıştır. DepthmapX programı yardımı ile çalışma alanı içerisindeki yapıların eski planlarının ve güncel planlarının mekân dizimi analizleri yönteminde kullanılan bağlantılılık değeri hesaplanmıştır.

Beta indeksinin 1'den düşük olması yapıların işlevsel şebekesinin ağaç yapı durumunda olduğunu, 1'e eşit olması işlevsel şebekesinin döngü yapı durumunda olduğunu göstermektedir. Çalışmada elde edilen beta indeksleri karşılaştırıldığında; yapıların eski durumlarında 6 numaralı ve 8 numaralı yapıların döngü yapıda, diğerlerinin ağaç yapıda olduğu görülmüştür. Mevcut durumlarında, yapıların tamamının ağaç yapıda olduğu dikkat çekmektedir. İncelenen yapıların, beta indeksleri çizelge 4.1. da karşılaştırılmıştır.

Çalışmada incelenen geleneksel konutların işlevsel şebeke yapılarının döngü yapıda olması, bu yapıların kompleks durumda olduğunu göstermektedir. İşlevsel şebeke yapısının ağaç yapıda olması iç mekânın okunabilir durumda olduğunu, hareketin kontrol edilebilir olduğu yapının dış mekânla olan ilişkisinin daha basit olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.1. Yapıların beta indekslerinin karşılaştırılması

Ev No	Beta İndeksi(Eski)	Şebeke Yapısı(Eski)	Beta İndeksi(Güncel)	Şebeke Yapısı(Güncel)
1	$B:10/11=0,909$	Ağaç Yapı	$B:8/9=0,888$	Ağaç Yapı
2	$17/18=0,944$	Ağaç Yapı	-	-
3	$\beta:16/17=0,941$	Ağaç Yapı	$\beta:11/12=0,916$	Ağaç Yapı
4	$\beta:15/16=0,937$	Ağaç Yapı	$\beta:8/9=0,888$	Ağaç Yapı
5	$\beta:32/33=0,969$	Ağaç Yapı	$\beta:25/26=0,961$	Ağaç Yapı
6	$\beta:15/15=1,00$	Döngü Yapı	$\beta:11/12=0,916$	Ağaç Yapı
7	$\beta:9/10=0,90$	Ağaç Yapı	$\beta:14/15=0,933$	Ağaç Yapı
8	$\beta:18/18=1,00$	Döngü Yapı	$\beta:15/16=0,937$	Ağaç Yapı
9	$\beta:18/19=0,947$	Ağaç Yapı	$\beta:15/16=0,937$	Ağaç Yapı
10	$\beta:20/21=0,952$	Ağaç Yapı	$\beta:19/20=0,95$	Ağaç Yapı
11	$\beta:11/12=0,916$	Ağaç Yapı	$\beta:8/9=0,888$	Ağaç Yapı

Konutların eski ve mevcut işlevsel yapılarının bağlantılılık durumları Gamma indeksine göre analiz edildiğinde, seçilen tüm konutların parçalı yapıda olduğu ortaya çıkmaktadır. Yapıların eski durumlarında, elde edilen değerlerin 0.060 ile 0.222 arasında olduğu görülmektedir. Mevcut durumlarında, bu değerlerin 0.76 ile 0.222 arasında olduğu görülmektedir. Çizelge 4.2. de görüldüğü gibi, konutların gamma indeksleri genel olarak artış göstermiştir. Bu durum yapıların mevcut durumlarının eski durumlarına göre daha kompakt olduğunun kanıtıdır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Çizelge 4.2. Yapıların gamma indekslerinin karşılaştırılması

Ev No	Gamma İndeksi (Eski)	Bağlantılılık Durumu(Eski)	Gamma İndeksi(Güncel)	Bağlantılılık Durumu(Güncel)
1	$G:10/[(121-11)/2]=0,181$	Parçalı	$G:8/[(81-9)/2]=0,222$	Parçalı
2	$G:17/[(324-18)/2]=0,111$	Parçalı	-	-
3	$G:16/[(289-17)/2]=0,117$	Parçalı	$G:11/[(144-12)/2]=0,166$	Parçalı
4	$G:15/[(121-16)/2]=0,125$	Parçalı	$G:8/[(81-9)/2]=0,222$	Parçalı
5	$G:32/[(1089-33)/2]=0,060$	Parçalı	$G:25/[(676-26)/2]=0,076$	Parçalı
6	$G:15/[(225-15)/2]=0,142$	Parçalı	$G:11/[(144-12)/2]=0,166$	Parçalı
7	$G:9/[(100-10)/2]=0,20$	Parçalı	$G:14/[(225-15)/2]=0,133$	Parçalı
8	$G:18/[(324-18)/2]=0,117$	Parçalı	$G:15/[(256-16)/2]=0,125$	Parçalı
9	$G:18/[(361-19)/2]=0,105$	Parçalı	$G:15/[(256-16)/2]=0,125$	Parçalı
10	$G:20/[(441-21)/2]=0,095$	Parçalı	$G:19/[(400-20)/2]=0,10$	Parçalı
11	$G:11/[(144-12)/2]=0,166$	Parçalı	$G:8/[(81-9)/2]=0,222$	Parçalı

Ortalama derinlik kat sayısı ve yapı içerisindeki mekân sayısı ile orantılı olarak artar. Yapıları Ortalama derinlik değerleri açısından değerlendirdiğimizde en fazla değişimin 10 numaralı evde olduğu görülmektedir. Ortalama derinliğin eski durumu ile mevcut durumu arasındaki farkın büyük olması yapı içerisinde bulunan mekânların sayısının değiştiğini göstermektedir. Yapılarının eski ve yeni durumlarının toplam derinlikleri ve ortalama derinlikleri çizelge 4.3. da gösterilmiştir.

Çizelge 4.3. Yapıların ortalama derinlik değerleri

Ev No	Toplam (Eski)	Derinlik	Ortalama Derinlik (Eski)	Toplam (Güncel)	Derinlik	Ortalama Derinlik (Güncel)
1	41		$41/(11-1)=4.1$	20		$20/(9-1)=2.5$
2	57		$57/(18-1)=3.35$			
3	57		$57/(17-1)=3.56$	42		$42/(12-1)=3.81$
4	73		$73/(16-1)=4.86$	26		$25/(9-1)=3.12$
5	184		$184/(33-1)=5.75$	143		$143/(26-1)=5.72$
6	59		$59/(15-1)=4.21$	36		$36/(12-1)=3.27$
7	28		$28/(10-1)=3.11$	56		$56/(15-1)=4$
8	64		$64/(18-1)=3.76$	65		$65/(16-1)=4.33$
9	61		$61/(19-1)=3.38$	80		$59/(16-1)=3.68$
10	65		$59/(21-1)=2.95$	93		$93/(20-1)=4.89$
11	44		$44/(12-1)=4$	30		$30/(9-1)=3.75$

Bir mekânla direk bağlantılı olan komşu mekân sayısının ölçümü bağlantılılık değeri olarak açıklanmaktadır. Bu çerçevede yapıdaki mekânların komşu mekânlar ile olan ilişkisi yüksek ise bağlantılılık değeri yüksek çıkmaktadır. Yapıların eski planlarından ortalama bağlantılılık değeri bakımından en yüksek olan 3 numaralı yapı iken, yeni planlarda ortalama bağlantılılık değeri en yüksek olan 1 numaralı yapıdır. Eski durum ve mevcut durumlarının ortalama bağlantılılık değeri kıyaslandığında, en fazla değişimin 2 numaralı konutta olduğu görülmektedir. Bağlantılılık değeri yüksek olan yapılarda, mekânlar arasındaki ilişkinin daha yoğun olduğunu dikkat çekmektedir (Çizelge 4.4.).

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Çizelge 4.4. Yapıların bağlantılılık değerleri

Ev No	Max (Eski)	Min (Eski)	Ortalama (Eski)	Max (Güncel)	Min (Güncel)	Ortalama (Güncel)
1	5957	12	2845.59	11086	15	5029.06
2	3804	3	1264.591	-	-	-
3	1407	1	555.0055	6984	10	2646.43
4	3578	1	1473.315	6333	7	2917.765
5	2117	2	1109	3664	2	1322
6	3312	1	1174.745	3830	3	1446.71
7	5286	6	2489.675	1660	5	732.045
8	1485	0	592.255	1561	1	775.99
9	3285	2	1251.56	5669	5	2064.29
10	4152	1	1461.975	5263	3	2098.8
11	4995	19	1647.445	5707	15	2857.97

Çizelge 4.5. Yapıların analiz sonuçlarının ortalaması

	Beta (Ağaç/Kompleks)	Gamma(Kompakt/Parçalı)	Bağlantılılık(Connectivity)
Eski	0.971	0.155	1959.1
Yeni	0.921	0.130	2188.6

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Elde edilen sayısal verilerin yanında; iklim yapı malzemesi, sosyal ve kültürel değerler, coğrafi koşullar ve fiziki özellikler mekânların oluşmasında önemli etkilere sahiptir. Kalenin eteklerinde konumlanan Hamamönü evleri, sosyal ve kültürel anlamda bulunduğu dönemin özelliğini yansıtmaktadır. Eskiden konut olarak kullanılan bu yapıların birçoğu günümüzde dernek, vakıf, restoran veya kafe olarak kullanılmaktadır. Bu durum bölgenin nasıl bir değişim geçirdiğinin kanıtıdır. Bu değişim, toplumun sosyal ve kültürel değişimi ile alakalıdır. Yapılan çalışmalar ile sosyal ve kültürel etkiler ile mekânsal düzenin oluştuğunu, yapılan analizlerin ise bu mekânsal oluşumun sayısal veriler ile ifade edildiğini söylenebilir. Elde edilen veriler ile yapıların, sosyal ve fiziki durumları hakkında yorum yapabilmekte ve yapıların, bulunduğu dönemlerdeki durumu hakkında bilgi sahibi olunabilmektedir.

Sonuç olarak, son dönemlerde kültür ve mekân ilişkisinin açıklanmasına yönelik olan çalışmaların giderek arttığını görülmektedir. Bu konuda birçok yapı üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Fakat bu çalışmaların en önemlileri geleneksel konutlar üzerinde yoğunlaşanlardır. Geleneksel konutların sosyokültürel değere sahip olmaları, bu durumun mekânsal organizasyona yansımaları, zaman geçtikçe değişen kültür ile mekânsal modellerin de değiştiği sonucuna varmamızı sağlamaktadır. Bu bakış açısı ile mekân ve kültür arasındaki ilişkinin anlaşılmasındaki en önemli yöntemlerden biri, mekânsal dizim analizleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Mekânsal dizim yöntemi; ortaya çıkardığı objektif değerler ile mekânın biçimlenişini, kullanıcının mekân içerisinde olan hareketini, mekân ile sosyal yapı arasındaki ilişkiyi bilimsel veriler ile somut olarak bizlere sunmaktadır.

Geleneksel Hamamönü konutlarının mevcut durumları ve eski durumları üzerinde yapılan mekân dizim analizleri sonucunda, süreç içinde geçirdikleri değişimler ile ilgili yorum yapılabilmektedir. Konutların kullanım şeklinin değişmesi mekânsal dizimin değişimine sebep olmuştur. Mekânsal dizimin değişmesi, bu konutların mahremiyet güvenlik kullanıcıların mekânı kullanma şekli gibi kavramları etkilemiştir. Fakat bulunan değerlerin ortalaması alındığında, bu değişimin minimal bir ölçüde olduğu görülmektedir (çizelge 4.5). Yapıların konut olarak kullanıldığı dönemde

mahremiyet, güvenlik gibi kavramların öneminin daha fazla olduğu söylenebilir. Mahremiyet algısı, belirlenen fiziksel sınırlar olarak tanımlanabilir.

Geleneksel Hamamönü konutlarına baktığımızda, genellikle Türk Evi'nin orta sofalı ve sofasız plan tipi örneklerini ile karşılaşmaktayız. Bu evlerin girişinin bulunduğu sokak, ticarete uygun olduğundan hem eski planlarında hem güncel planlarında zemin kata konumlandırılan dükkânlar olduğunu görmekteyiz. Evlerin girişi, dükkanların yan tarafında veya imkân dahilinde ise yan ya da arka sokaktan yapılmaktadır. Yapıların üst katlarında genelde yatma mekânları, alt katta ise günlük misafir mekânları yer almaktadır. Girişle yakın noktalarda, lavabo ve tuvalet gibi mekânlar yer almıştır. Bazı plan tiplerinde, tuvaletlerin mutfağın içine yerleştirildiğini görüyoruz. Yapıların çoğu iki katlı, bir kısmı ise üç katlıdır. Bölgede tek katlı konut yok denecek kadar azdır. İki kat arasındaki bağlantı merdiven ile sağlanmaktadır. Yatak odalarının giriş kısmından daha uzak bir noktaya konumlandırılması, mahremiyet ile alakalıdır. Bu mekânlar, derin mekânlar olarak isimlendirilebilir. Yapılan analiz grafiklerinde, bu mekânların mavi tonlarına daha yakın olduğu dikkat çekmiştir.

Analiz grafiklerinde sosyal mekânlar, kırmızı ve sarı tonları ile karşımıza çıkmaktadır. Bu mekânlar sığ olarak ifade edilmektedir. Sonuç olarak bu çalışmada, geleneksel Hamamönü konutlarının süreç içindeki sosyo-kültürel özelliklerinin değişimlerinin mekâna yansımaları üzerinde durulmuştur. Yapılan sokak sağlıklılaştırma ve restorasyon çalışmalarının mekanları nasıl etkilediği açıklanmıştır. Geçirdikleri değişimin mekânsal etkileri incelenmiştir. Yapılan bu inceleme sonucunda Hamamönü bölgesindeki geleneksel yapılarının sosyal yapı olma özelliklerinin artmış olduğu, mahremiyetin eskiye oranla azalmış olduğunu, yapıların plan özelliklerinin basit lineer yapıda olduğu, mevcut yapıların kompakt özellik sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Elde edilen veriler ışığında Hamamönü Bölgesi'nde kullanım amacı değiştirilecek yapıların mekânsal ilişkileri göz önünde bulundurularak yapılması daha doğru olacaktır. Ayrıca Sokak Sağlıklılaştırma Projesi kapsamında oluşturulan tek tip cepheler bölgenin özelliğine zarar vermiştir. Bu kapsamda yapıların orijinal dokularının korunması daha sağlıklı olacaktır.

Hamamönü geleneksel konutlarda plan bazında yapılan değişiklikler, planların özgün özelliklerini koruyarak gerçekleştirilmelidir. İşlevsel değişimi kaçınılmaz olan bu

bölge eczane, market, kafe ve vakıf gibi kullanımların yanı sıra sağlık ocağı, butik otel, misafirhane, sanat merkezi olarak işlevlendirilebilir. Kullanıcıların gereksinimlerini karşılamak amacıyla yapıya yaptıkları müdahaleler yapıların özellikleri bozmayacak şekilde olmalıdır. Bölgede bulunan konutlar konumu, büyüklüğü ve ulaşılabilirliğine göre farklı işlevlerde olabilir. Bölgedeki yapıların bu işlevleri ile ülke ekonomisi düşünülerek kültürel değerlerimizin devamlılığı sağlanmalıdır.

6. KAYNAKLAR

- Altan, İ. 2015. Mimarlık Mekân Kavramı. Ofis 2005 Yayınevi. 1. Baskı, Sayfa: , 63 İstanbul
- Aluçlu, İ. Ve Özyılmaz H. 2012. Space Analysis Of Traditional Houses: Dıyrbakır Sample Turkey, **International Journal Of Academic Research**, S: 255-262. Vol. 4, No. 6, November.
- Araoz, G. F. 2011. Preserving Heritage Places Under A New Paradigm, *Journal Of Cultural Heritage Management And Sustainable Development* 1 (1), 55-60.
- Arslan, T.M. 2012. Kültürel Miras Alanlarında Sağlıklılaştırma ve Yenileme Süreçlerinin Değerlendirilmesi Ankara Hamamönü ve Hacıbayram Örnekleri. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Yüksek Lisans Tezi
- Asar, B. 2012. Ankara Ulus Tarihi Kent Merkezindeki Ticaret Binalarının Değişimi ve Mekânsal Analizi. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya, Yüksek Lisans Tezi
- Asar, H. 2013. Mimari Mekân Okumasında Algısal Deneyim Analizinin Bir Yöntem Yardımıyla İrdelenmesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, Yüksek Lisans Tezi
- Atak, Ö. 2009. "Mekânsal Dizim ve Görünür Alan Bağlamında Geleneksel Kayseri Evleri", İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul
- Aykut, O. 1998. Ankara'nın Konutlaşma Sürecindeki Biçimsel Göstergelerinin "Kimlik" Kavramı İle İlişkilendirilmesine Ait Bir İnceleme. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Doktora Tezi
- Bayram, Ç. 2016. Kültür Merkezlerinin Sosyal Etkileşim Alanlarının Mekânsal Dizim Yöntemi İle İrdelenmesi. . İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Yüksek Lisans Tezi
- Cansu, S. 2008. Eski Ankara Bağ Evleri İle Günümüz Villalarının Mekân Konfigürasyonu Karşılaştırması. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Yüksek Lisans Tezi

6. KAYNAKLAR

- Çelikkayalar, E. 2013. Sakız Adası ve Çeşme Konutlarının Mekân Dizimi Yöntemiyle Analizi. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Yüksek lisans tezi
- Dursun, P. 1995. Gecekondu ve Yarı-Gecekondularda Morfolojik Analiz. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Yüksek Lisans Tezi
- Dursun, P., “Trabzon Kentsel Dokusunda Morfolojik Analiz”, Doktora tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 3–29, 52,53 (2002).
- Edgü, E. 2003. Konut Tercihlerinin Mekânsal Dizin Ve Mekânsal Davranış Parametreleri İle İlişkisi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Doktora Tezi
- Eldem, S.H. 1958. Türk Evi Plan Tipleri. İkinci Baskı İ.T.Ü Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi S:11,12
- Erdem, T. Ve Ark. Altındağ’ın Sosyo-Kültürel Dokusu.2011. Ankara Kalkınma Ajansı Araştırma Projesi. Gazi Üniversitesi, Altındağ Kaymakamlığı, Ankara Kalkınma Ajansı, Devlet Planlama Teşkilatı. Ankara
- Ergenç, Ö. 1995. Xvi. Yüzyılda Ankara Ve Konya Ankara Enstitüsü Vakfı Yayınları: I,Ankara
- Erman, O. 2017. Mekânsal Komşuluk Kavramı Üzerinden Mimari Mekânın Analizi. **Çukurova Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi**, 32(1), S. 165-176, Adana
- Eruzun, C.1989. Kültürel Süreklilik İçinde Türk Evi, **Mimarlık Dergisi**, Sayı 27, S:68-71
- Hançerlioğlu, O., “Toplumbilim Sözlüğü”, Remzi Kitapevi., İstanbul, 271 (1993).
- Hayta, D. 2011. Ayvalık Kent Mekânının Mekân Dizim Yöntemiyle Analizi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Yüksek Lisans Tezi.
- Hillier, B., Hanson J., (1984). The Social Logic of Space, London: Cambridge University Press
- Kasapbaşı, E. 2018. Gaziantep 1960 - 1980 Dönemi Kent Konutu Mekân Kurgusunun Analizi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana, Yüksek Lisans Tezi

- Keleş Usta, G.1994. Anadolu Osmanlı Mimarisinde Mekân Analizi ‘Han Ve Kervansaray Yapılarında Uygulama, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, Doktora Tezi
- Kırşan, Ç. ve Çağdaş, G. 2005. Etnik Kimlik ve Eysel Mekân. Konut Değerlendirme Sempozyumu. İstanbul, İ.T.Ü Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- Kömürcüoğlu, E. 1956. Ankara Evleri, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İstanbul Matbaacılık.
- Köse,A. 2005. Türkiye’de Geleneksel Kırsal Konut Planlarında Göçebe Türk Kültürü İzleri, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Clit:7,Sayı:2
- Kuban, D. 2002. Mimarlık Kavramları. Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, 6. Baskı Sayfa:14 İstanbul
- Kuban, D. 1995 Türk “Hayat”lı Evi, Mısırlı Matbaacılık A.Ş., İstanbul, S:20
- Mohseni Tazehkand, İ. 2018 Tarihi Alanların Korunması Ve İyileştirilmesinin Mekânsal, Sosyal Ve Ekonomik Etkilerinin Ankara Hamamönü Yenileme Alanı Çerçevesinde Değerlendirilmesi Ve Meraga Kenti Molla Rüstemhamam Tarihi Alanı İçin Önerilerin Geliştirilmesi Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Sanlı, S. 2009. Bir Mimara Ait Konut Tasarımlarının Mekân Sentaksı Yöntemiyle Analizi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Doktora Tezi
- Smith, N. / Williams, P. 2015. Kentin Mutenalaştırılması, (Çev. Melike Uzun), İstanbul: Yordam Kitap.
- Songur, A. 2001.Konut Morfolojisinin Kullanıcı Memnuniyeti Üzerindeki Etkilerinin Analizi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Yüksek Lisans Tezi
- Şen, B. 2011. İstanbul Tarihi Kent Merkezinde Kentsel Dönüşüm: Mekânsal Müdahaleye ‘İçerden Bakış’ Ya Da Mekânsalı Toplumsalla Birlikte Düşünmek, *Toplum ve Demokrasi* 11, 33-52.

6. KAYNAKLAR

Şişmanyazıcı, B. / Yıldız, H. T. 2010. Tarihî Kentsel Alanlarda “Toplumsal ve Mekânsal Yeniden Yapılanma”: Fener ve Balat Örneği, Mimarlık Dergisi 352, Ankara: Mimarlar Odası Yayını.

Özkan Özbek, M. 2007. Fizik Mekân Kurgularının Sosyal İlişkiler Üzerinden Arnavutköy Yerleşimi Bütününde Mekân Dizimi (Space Syntax) Yöntemi İle İncelenmesi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Doktora Tezi

Özyılmaz, H. 2007. Diyarbakır Geleneksel Konut Mimarisinde Morfolojik Analiz: Geleneksel Konutların Güncel Kullanımda Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Doktora Tezi

Rifaioğlu, M.N.2003.Antakya Eski Kent Dokusunda Gazipaşa Sokağının Mekânsal Analizi. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana, Yüksek Lisans Tezi.

Tarsuslugil, G.2013.Kültür Turizmi ve Uluslararası Tanınırlık: Ankara-Hamamönü Örneği. Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi

Tazefidan, C. 2018.Sille Evleri'nin Mekânsal Dizim Yöntemi Üzerinden Değerlendirilmesi. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya, Yüksek Lisans Tezi

Tiesdell, S. / Öc, T. / Heath, T. 1996. Revitalizing Historic Urban Quarters, New York: Routledge

Tiryaki, V. 2014. Kentsel Sit Alanlarında Koruma Çalışmalarının Finansal, Yasal Ve Yönetsel Boyutları İle Değerlendirilmesi: Ankara İli Altındağ İlçesi Hacettepe Ve Sakarya Mahalleleri Örneği, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Doktora Tezi

Tuncer, O. C. 2002. Ankara Evleri, Ankara Ticaret Odası. S:(288-325)

Turner, A.2004. Depthmap 4 A Researcher's Handbook Erişim: (<https://varoudis.github.io/depthmapX/>) Erişim Tarihi:13.06.2019

Türk Dil Kurumu. 1983. Türkçe Sözlük Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara

Uçar Altınışik, H. 2015. Türkiye’de Kentsel Kimliğin Dönüşümü Ve Soylulaştırma: Ankara Hamamönü Örneği, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Doktora Tezi

Yaldiz Y. Eid, “Determinants of Activity Patterns in Egyptian Home: A space Syntax Analysis of Use”, ENHR Conference July 2nd-6th, 2004, Cambridge, UK, 1–13 (2004).

Yıldırım, T. 2002. Bina Fonksiyonu – Bina Biçimi İlişkisinde Graf Teori Kullanımı İle Veri Eldesi. , *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi* Cilt:17 No:3 S:57-74

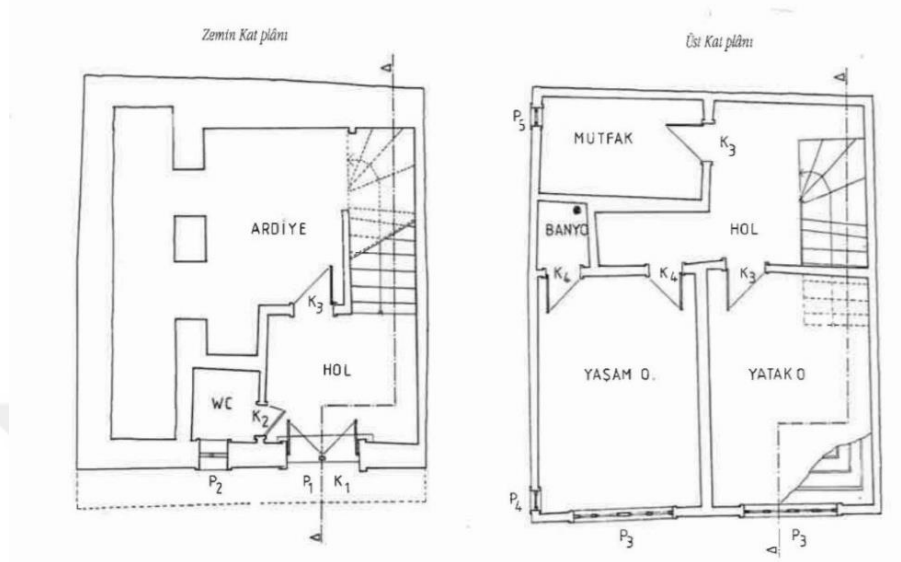
Yılmaz Çakmak, B. 2011. Kırsaldan Kente Göç İle Kent Çeperlerinde Oluşan Konutların Mekânsal Dizim Yöntemiyle Analizi Konya Örneği. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya, Doktora Tezi

Zeylan, P. K. 2009. 19. Yüzyıl Sonrası Türkiye’de Toplumsal Değişimlerin Konut Mekânına Etkisi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi

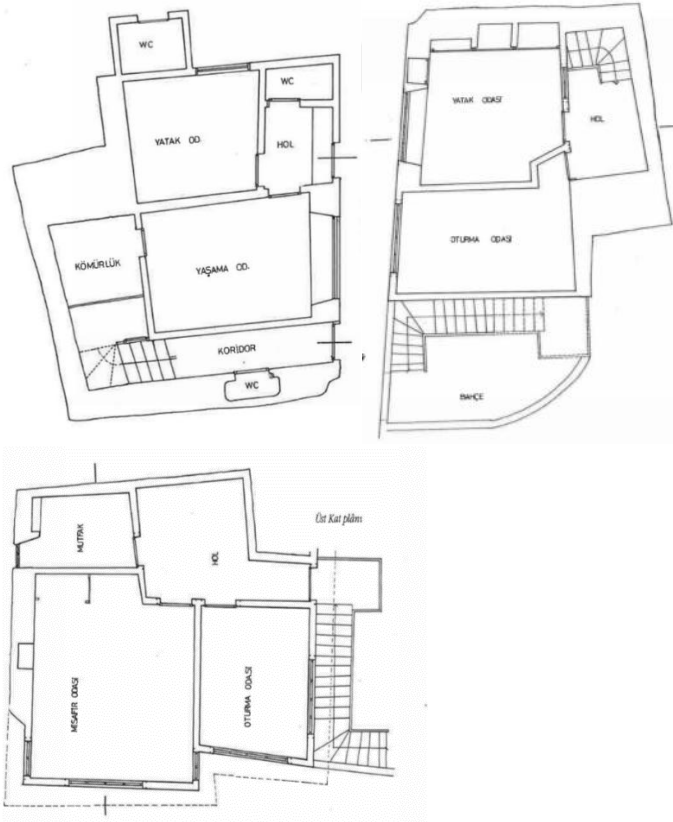

EKLER

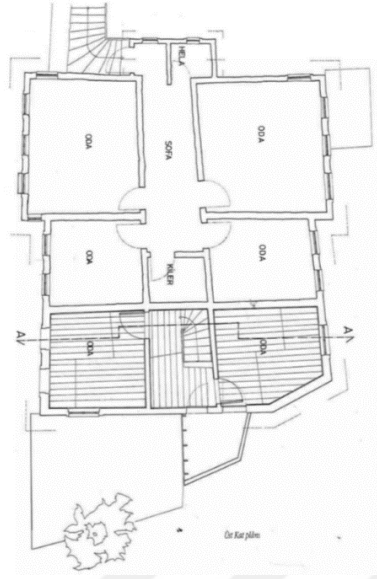
EK-1. 1 numaralı eve ait kat planları (eski) (Tuncer 2002)

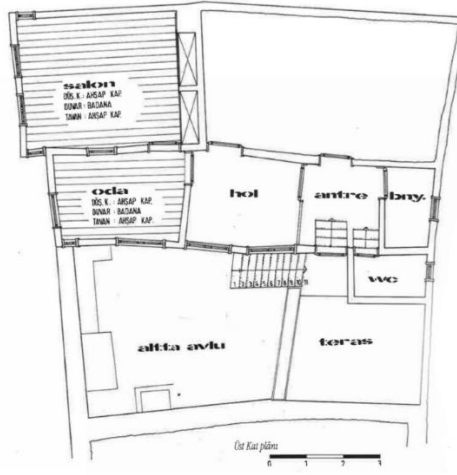
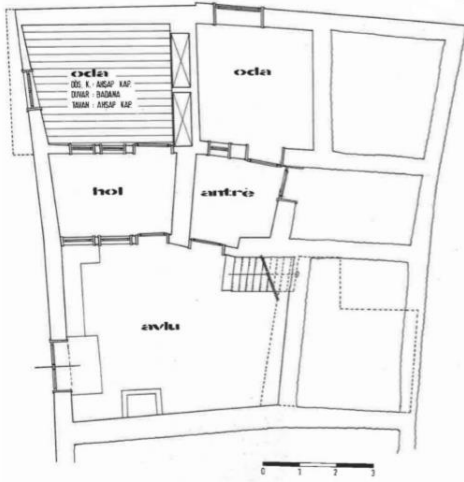
EK- 2. 2 numaralı eve ait kat planları (eski) (Tuncer 2002)

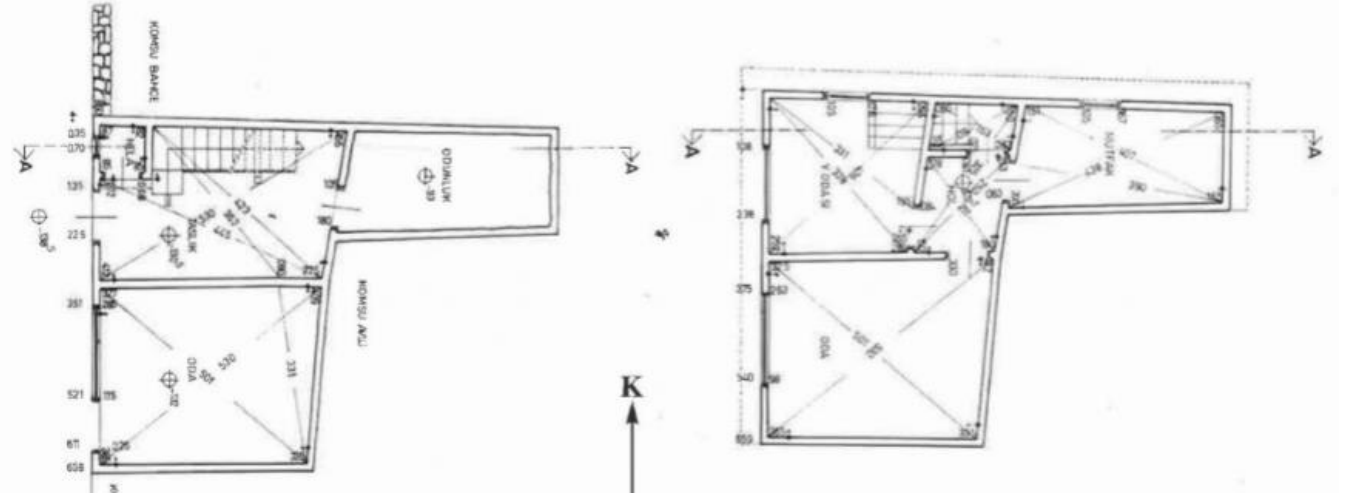
EK- 3. 3 numaralı eve ait kat planları (eski) (Tuncer 2002)

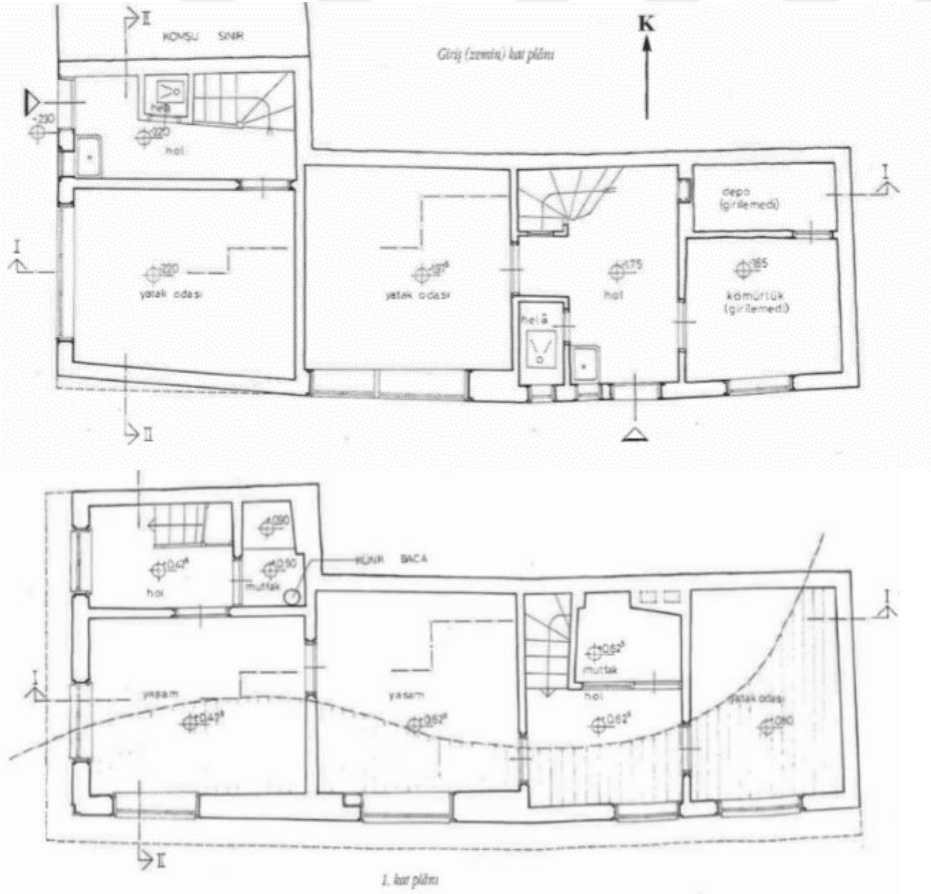
EK- 4. 4 numaralı eve ait kat planları (eski) (Tuncer 2002)

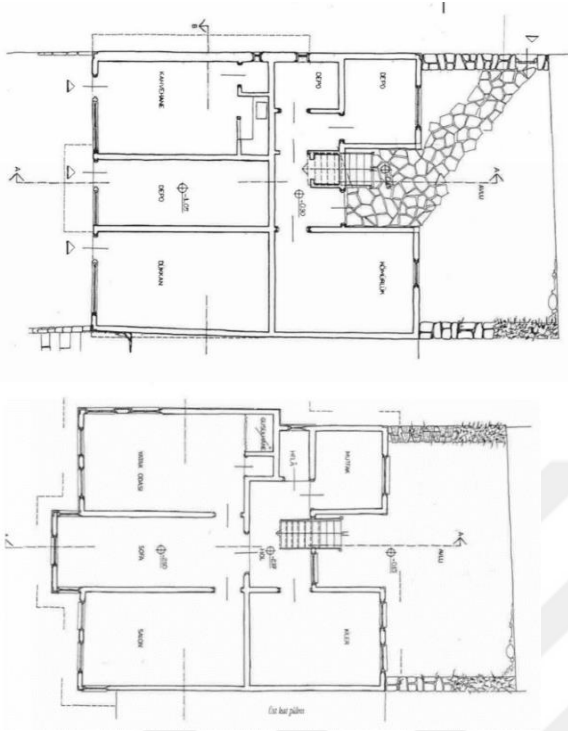
EK- 7. 7 numaralı eve ait kat planları (eski) (Tuncer 2002)

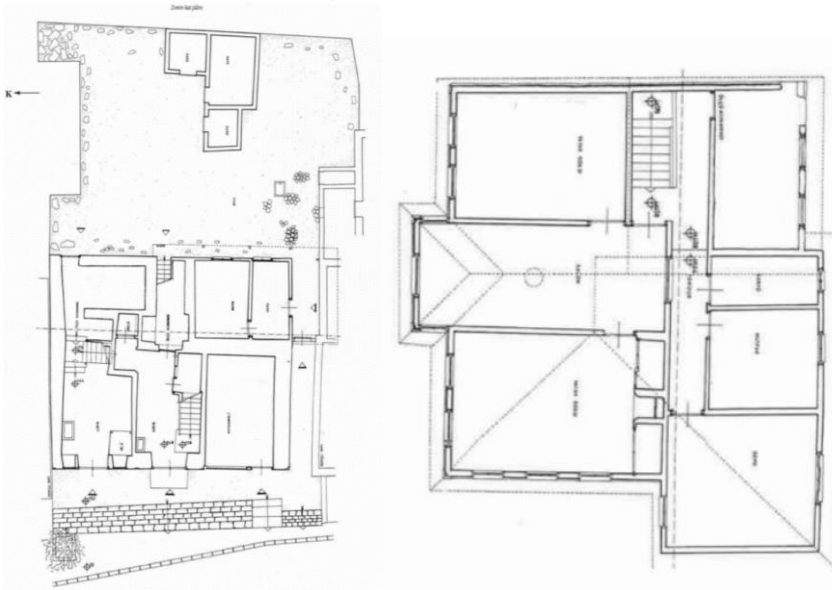
EK- 8. 8 numaralı eve ait kat planları (eski) (Tuncer 2002)

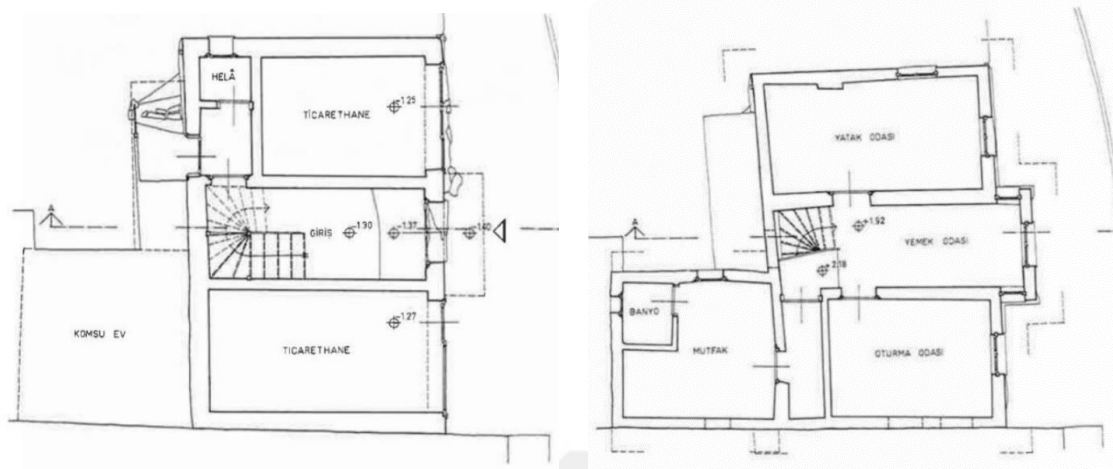
EK- 9. 9 numaralı eve ait kat planları (eski) (Tuncer 2002)

EK- 10. 10 numaralı eve ait kat planları (eski) (Tuncer 2002)

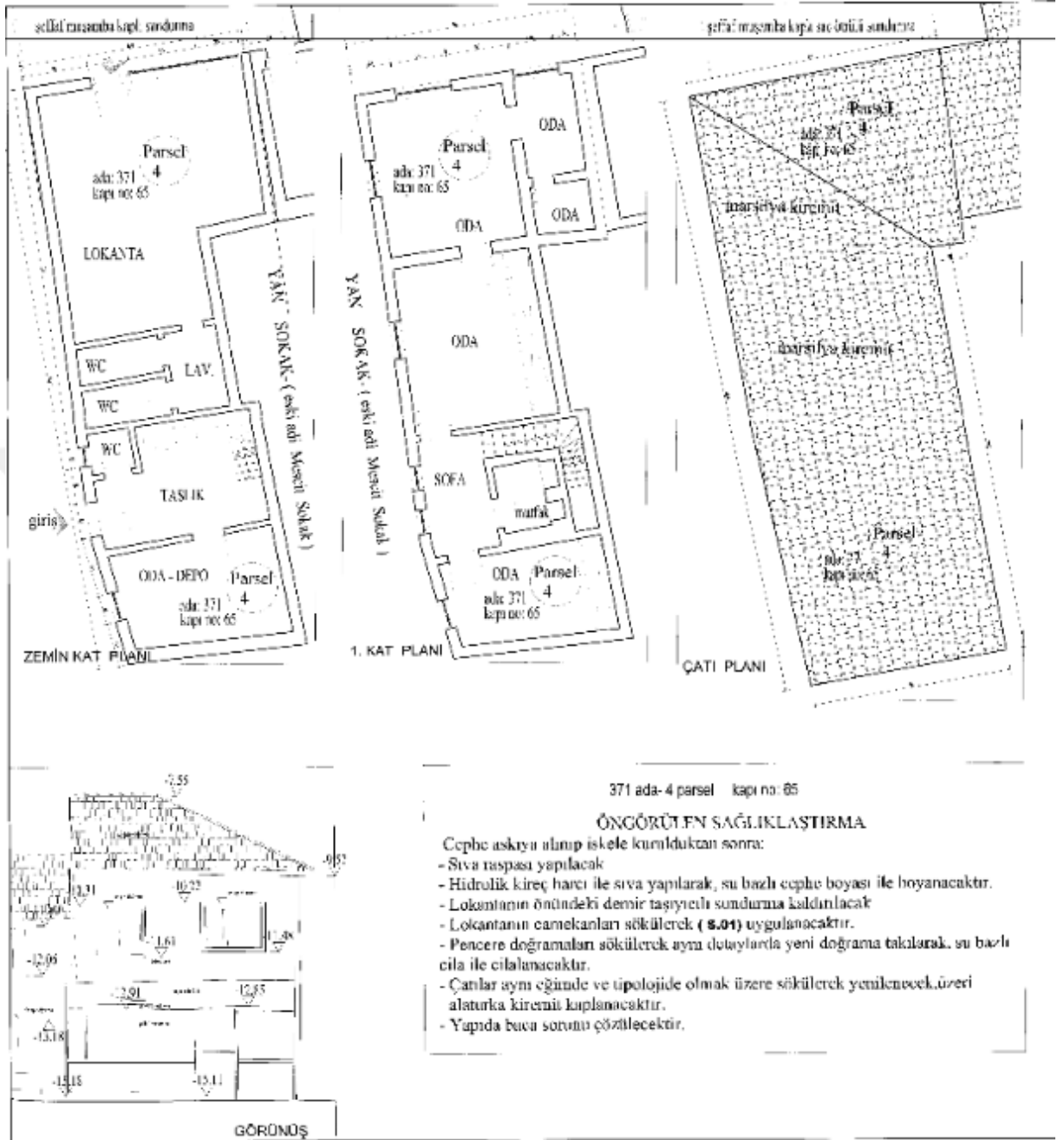
EK- 11. 11 numaralı eve ait kat planları (eski) (Tuncer 2002)

EK- 12. 5 numaralı eve ait kat planları (yeni) (Altındağ Belediyesi)

EK- 13. 8 numaralı eve ait kat planları(yeni)(Vakıflar II. Bölge Müdürlüğü)

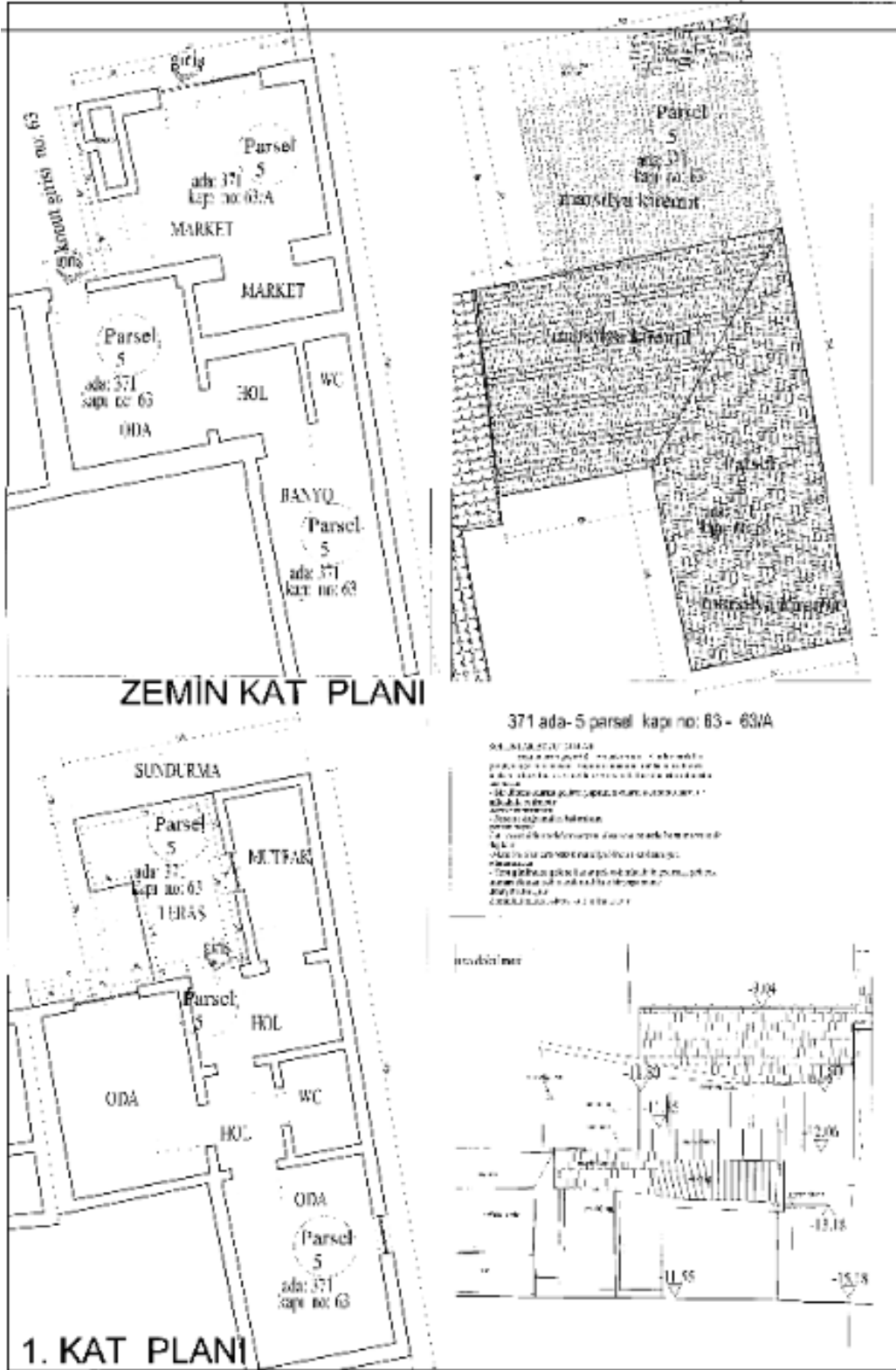
371 ada-4 parsel kapı no: 65

ÖNGÖRÜLEN SAĞLIKLAŞTIRMA

Cephe askıya alınıp iskele kurulduktan sonra:

- Sıva raspaşı yapılacak
- Hidrolik kireç harcı ile sıva yapılarak, su bazlı cephe boyası ile boyanacaktır.
- Lokantanın önündeki demir taşıyıcı sundurma kaldırılacak
- Lokantanın camcıkları sökülerek (**8.01**) uygulanacaktır.
- Pencere doğramaları sökülerek aynı detaylarda yeni doğrama takılarak, su bazlı cila ile cilalanacaktır.
- Çatılar aynı eğimde ve tipolojide olmak üzere sökülerek yenilenecek, üzeri alaturka kiremit kaplanacaktır.
- Yapıda baca sorunu çözülecektir.

EK- 14. 7 numaralı eve ait kat planları(yeni) (Vakıflar II. Bölge Müdürlüğü)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı Soyadı: Elif Özge Büyüköz

Doğum Yeri: Pazarcık

Doğum Tarihi: 25.09.1991

Medeni Hali: Bekâr

Yabancı Dili: İngilizce

Eğitim Bilgileri:

İlköğretim: Yavuz Selim İlköğretim Okulu (Adıyaman, 2005)

Lise: Bilgi Anadolu Lisesi (Adıyaman, 2009)

Lisans: Dicle Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü (Diyarbakır, 2016)

Mesleki Bilgiler:

Çanakkale İl Sağlık Müdürlüğü 11 Adet Asm+Tsm+112 Merkezi Projeleri

Kredi Yurtlar Kurumu Giresun Görele 300 kişilik ve Giresun Tirebolu 300 Kişilik Yurt Projeleri

Kredi Yurtlar Kurumu Elâzığ Keban 250 Kişilik Ve Elazığ Kovancılar 250 Kişilik Yurt Projeleri

Çankırı Ilgaz belediyesi Kültür Evi projesi

İzmir İli Kemal Paşa ilçesi Vege Kâğıt Fabrikası Kazan Binası Projesi

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEZ İNTİHAL FORMU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

ADI VE SOYADI	Elif Özge Büyüköz
ÖĞRENCİ NO	16808006
EĞİTİM - ÖĞRETİM YILI	2018-2019
YARIYIL	☐ Güz ☒ Bahar
ANABİLİM DALI	Mimarlık Anabilim Dalı
PROGRAM	Yüksek Lisans / Doktora
TEZ KONUSU	Ankara Hamamönü Bölgesi Hacettepe Mahallesi Geleneksel Konutlarında Mekansal Analiz

İNTİHAL RAPORU BİLGİLERİ

RAPOR TÜRÜ	Tez Savunma Sınavı Sonrası
SAYFA SAYISI	137
BENZERLİK ORANI	%14
RAPORLAMA TARİHİ	23/07/2019.

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın kapak sayfası, giriş, ana bölümler, sonuç ve tartışma kısımlarından oluşan toplam 137 sayfalık kısmına ilişkin, 23/07/2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan intihal raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 14 'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- Kabul/Onay sayfaları hariç,
 Kaynakça hariç
 Alıntılar hariç/dâhil
 Diğer

Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Programlarda Tez Çalışması İntihal Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

(Öğrencinin Adı Soyadı)

Elif Özge BÜYÜKÖZ
(İMZA/TARİH)

Doç. Dr. Havva ÖZYILMAZ
Tez Danışmanı
(İMZA/TARİH)

 29.7.2019

Doç. Dr. D. Türkan KEJANLI
Anabilim Dalı Başkanı
(İMZA/TARİH)

 29.07.2019